

Jevgenij Zamjatin

• Kentaur • Naučna fantastika

Naslov originala

Mbl

Slika na koricama

Radomir Damnjanović — Damnjan:

Predmet 1968.

Urednik

Ivan V. Lalić

Recenzent

Ivan V. Lalić

Oprema knjige

Dobriilo M. Nikolić

Tehnički urednik

Mirjana Martinović

Korektor

Vera Diklić

Izdavač

Izdavački zavod „Jugoslavija“
Beograd, 1978.

Štampa i povež

Beogradski izdavačko-grafički zavod
Beograd, Bulevar vojvode Mišića 17

Tiraž osam hiljada primeraka

Jevgenij Zamjatin

Mi

Prevela

Mira Lalić

JUGOSLAVIJA

Beograd

REVISED EDITION

1884

REVISED EDITION

REVISED EDITION

REVISED EDITION

REVISED EDITION

REVISED EDITION

REVISED EDITION

REVISED EDITION

Proglas. Najmudrija linija. Poema

Ja prosto prepisujem — reč po reč — ono što je danas izašlo u Državnim Novinama:

„Kroz 120 dana završiće se izgradnja *Integrala*. Blizu je veliki, istorijski trenutak, kada će se prvi *Integral* vinuti u kosmičke prostore. Pre hiljadu godina vaši herojski preci pokorili su vlašću Jedinstvene Države čitavu zemaljsku kuglu. Vama predstoji još slavniji podvig: da staklenim, električnim, ognjenim *Integralom* integrirate beskonačnu jednačinu vasiona. Vama predstoji da blagotvornom jarmu razuma potčinite nepoznata bića koja naseljavaju druge planete — i koja su možda još u divljem stanju slobode. Ako ona ne shvate da im mi nosimo matematički besprekornu sreću, naša je obaveza da ih primoramo da budu srećni. Ali pre oružja — oprobaćemo reč.

U ime Dobrotvora objavljuje se svim brojevima Jedinstvene Države:

Svako ko može obavezan je da sastavlja traktate, poeme, manifeste, ode ili druge sastave o lepoti i veličini Jedinstvene Države.

To će biti prvi teret koji će poneti *Integral*.

Živela Jedinstvena Država, živeli brojevi, živeo Dobrotvor!“

Ja ovo pišem — i osećam: gore mi obrazi. Da: integrirati grandioznu vasijsku jednačinu. Da: ispraviti divlju krivulju, ispraviti je po tangenti — asimptoti — po pravoj. Jer je linija Jedinstvene Države — prava. Velika, božanstvena, tačna, mudra prava, najmudrija od svih linija . . .

Ja, D-503, graditelj *Integrala* — ja sam samo jedan od matematičara *Jedinstvene Države*. Moje pero, naviknuto na cifre, nije u stanju da stvara muziku aasonansa i rima. Ja ću samo pokušati da zabeležim ono što vidim, što mislim — tačnije, što mi mislimo (baš tako: mi i neka to „Mi“ bude naslov svih mojih beležaka). Jer to će biti diferencijalni količnik našeg života, matematički savršenog života Jedinstvene Države, a ako je tako, zar to neće biti samo po sebi, mimo moje volje, poema? Biće — verujem i znam.

Pišem ovo i osećam: gore mi obrazu. Verovatno, ovo liči na ono što oseća žena kada prvi put u sebi čuje puls novog — još majušnog, slepog čovečića. To sam ja i istovremeno — nisam ja. I niz dugih meseci moraće ga hraniti svojim sokom, svojom krvlju, a onda — s bolom da ga otkine od sebe i položi pred noge Jedinствене Države.

Ali ja sam spreman, onako kao svaki, — ili skoro kao svaki od nas. Ja sam spreman.

Balet. Kvadratna harmonija. Iks

Proleće. Iza Zelenog Zida, s divljih nevidljivih ravnica, vetar nosi žutu medljanu prašinu nekakvog cveća. Od te slatke prašine usne se suše — svakog ih trenutka oblizujem jezikom — i mora biti da su zato slatke usne kod svih žena koje susrećeš (i muškaraca takođe, naravno). Dakle, to smeta da se logički misli.

Ali kakvo je nebo! Modro, neiskvareno ni jednim jedinim oblačkom (kako su divlji ukus imali drevni ljudi ako su njihove pesnike mogle da nadahnjuju ove besmislene, nehatne, glupo ustumarane gomile pare). Ja volim — uveren sam, neću pogrešiti ako kažem: mi volimo — samo evo ovakvo, sterilno, besprekorno nebo. U takve dane — čitav svet je odliven od isto takvog nepokretnog, večnog stakla kao i Zeleni Zid, kao i sve naše građevine. U takve dane vidiš najmodriju dubinu stvari, nekakve do tada nepoznate, izuzetne njihove jednačine — vidiš ih u nečem najobičnijem, svakodnevnom.

Eto, na primer, ovo. Jutros sam bio na helingu, gde se *Integral* gradi — i u jednom trenutku sam primetio strugove: sa zatvorenim očima, do samozaborava, kružile su kugle regulatora; radilice su se svetlucajući savijale desno i levo; balanser je gordo njihao ramenima; po taktu nečujne muzike nalegalo je dleto bušilice. U jednom trenutku sam primetio svu lepotu ovog grandioznog mašinskog baleta, oblivenog laganim plavim suncem.

I dalje — sâm sa sobom: zašto — lepo? Zašto je igra — lepa? Odgovor: zato što je to *neslobodno* kretanje, zato što je čitav duboki smisao igre upravo u apsolutnoj, estetskoj potčinjenosti, idealnoj neslobodi. I ako je tačno da su se naši preci prepuštali igri u najnadahnutijim trenucima svoga života (religiozne misterije, vojne parade), onda to znači samo jedno: instinkt neslobode je od davnina organski svojstven čoveku, i mi, u sadašnjem našem životu — samo svesno...

Moraću završiti kasnije: škljocnuo je numerator. Podižem oči: O-90, naravno. I kroz pola minuta ona će lično biti ovde; po mene u šetnju.

Draga O! — meni se to uvek činilo — da ona liči na svoje ime: oko 10 santimetara je niža od Materinske Norme — i zbog toga je sva okruglo uglačana, i ružičasto

O — usta — otvorena su u susret svakoj mojoj reči. I još: okrugli, bucmasti prevoji na korenu šake — takvi su kod dece.

Kad je ona ušla, još je naveliko u meni tutnjao logički zamajac, i ja sam po inerciji počeo da govorim o formuli koju sam tek utvrdio, u koju smo ulazili i svi mi, i mašine, i igra.

— Divno. Zar ne? — upitao sam.

— Da, divno. Proleće, — ružičasto mi se osmehnula O-90.

Eto, molim vas lepo: proleće... Ona — o proleću. Žene... Ja sam ućutao.

Dole. Bulevar je pun: po takvom vremenu poslepodnevni lični sat — obično trošimo na dopunsku šetnju. Kao i uvek Fabrika Muzičkih instrumenata je svim svojim dimnjacima pevala Marš Jedinствене Države. U simetričnim redovima, po četvoro, udarajući oduševljeno takt, išli su brojevi — stotine, hiljade brojeva u plavičastim unifama¹, sa zlatnim pločicama na grudima — državni broj za svakoga i svaku. I ja sam — mi smo, nas četvoro, — jedan od bezbrojnih talasa u toj moćnoj bujici. Levo od mene je O-90 (kad bi ovo pisao jedan od mojih kosmatih predaka pre hiljadu godina, — on bi je, verovatno, nazvao onom smešnom rečju „moja“); desno su neka dva nepoznata broja, ženski i muški.

Blaženo modro nebo, majušna detinja sunca u svakoj pločici, i lica nepomračena bezumljem misli... Zraci — shvatate: sve je od nekakve jedinstvene, zračne materije koja se osmehuje. Pa bronzani taktovi: „Tra-ta-ta-tam. Tra-ta-ta-tam“ te bronzane stepenice, koje blistaju na suncu, i sa svakom stepenicom — vi se podižete sve više, u vrtoglavu modrinu...

I isto onako kao što je to jutros bilo na helingu, opet sam video, kao da je ovo sad prvi put u životu — video sam sve: apsolutno prave ulice, staklo kaldrme iz koga pršte zraci, božanstvene paralelopipede providnih boravišta, kvadratnu harmoniju sivoplavičastih redova. I tako: kao da nisu cela pokolenja, nego da sam ja — baš ja — pobedio starog Boga i stari život, kao da sam baš ja stvorio sve ovo, i ja sam kao kula, bojim se da pokrenem lakat, da se ne bi osuli komadići zidova, kupola, mašina...

A onda trenutak — skok kroz vekove — sa + na —. Setio sam se (očigledno — asocijacija po kontrastu) — odjednom sam se setio slike u muzeju: njihov ondašnji bulevar dvadesetih vekova, zaglušujuće šaren, zamršen kovitlac ljudi, točkova, životinja, objava, drveća, boja, ptica... I kažu, to je u stvari bilo — to je moglo biti. To

¹ Verovatno od starinske reči „uniforme“.

mi se učinilo tako neverodostojno, tako apsurdno, da nisam izdržao i počeo sam odjednom glasno da se smejem.

I u istom trenutku eho — smeh — zdesna. Okrenuo sam se: meni u oči — beli — neobično beli i oštri zubi, nepoznato žensko lice.

— Izvinite, — rekla je ona, — ali vi ste tako nadahnuto sve posmatrali — kao neki mitski bog sedmog dana stvaranja sveta. Čini mi se da ste ubeđeni da ste i mene stvorili vi, a ne neko drugi. Vrlo sam polaskana...

Sve to — bez osmeha, čak bih rekao — s izvesnim poštovanjem (možda joj je poznato da sam ja — graditelj *Integrala*). Ali ne znam — u očima ili obrvama — nekakav čudno razdražujući iks, i nikako ne mogu da ga uhvatim, da mu dam cifarski izraz.

Zbog nečega sam se zbunio i, malčice se zaplićući, počeo logički da motivišem svoj smeh. Potpuno je jasno da je taj kontrast, ta nepremostiva provalija između sadašnjeg i ondašnjeg...

— Ali zašto — nepremostiva? (Kakvi beli zubi!) Preko provalije — moguće je prebaciti most. Ako samo zamislite: doboš, bataljoni, redovi — pa to je takođe bilo — i, prema tome...

— Pa da: jasno je! — viknula je (to je bilo zaprepašujuće ukrštanje misli: ona je skoro istim mojim rečima o onome što sam zapisivao pred šetnju). — Shvatate: čak misli. To je zbog toga što niko nije „jedan“, nego „jedan od“. Mi smo tako jednaki...

Ona:

Uvereni ste?

Video sam obrve u oštrom uglu izdignute prema slepoočnicama — kao oštri rošćići iksa, i opet sam se zbog nečega spleo; pogledao sam desno, levo — i...

Desno od mene — ona, tanana, oštra, tvrdoglavo gipka, kao bič, Y-330, (sad vidim njen broj); levo — O, sasvim drukčija, sva od oblina, s dečjim prevojima na ruci; i na kraju naše četvorke — meni nepoznati muški broj — nekako dvaput izvijen, kao slovo S. Svi smo mi bili različiti...

Ova, desno, Y-330, uhvatila je očigledno moj zbunjeni pogled — i sa uzdahom:

— Da... Avaj!

U suštini ovo „avaj“ bilo je potpuno umesno. Ali ipak nešto na njenom licu ili u glasu...

Ja sam — sa neobičnom za mene oštrinom — rekao:

— Nema tu avaj. Nauka se razvija, i jasno je — ako ne danas, a ono kroz pedeset, sto godina...

— Čak su nosevi kod svih...

— Da, nosevi, — već sam skoro vikao. — Ako već

zavist postoji — svejedno je kakav je razlog za... Ako je moj nos prćast, a kod drugog...

— Što se vašeg nosa tiče, on je čak i „klasičan“, kako su u stara doba govorili. A ruke... No, pokažite ruke!

Nikako ne volim kad gledaju na moje ruke: sve u dlakama, kosmate — kakav besmislen atavizam. Pružio sam ruku i — koliko sam mogao tuđim glasom — rekao:

— Majmunske.

Ona je pogledala na ruke, onda na lice:

— Da to je veoma interesantan spoj, odmeravala me je očima kao na vagi, i promakli su opet na trenutak rošćići u uglovima obrva.

— On je zapisan kod mene, radosno i ružičasto je otvorila usta O-90.

Da je bar ćutala — ovo je bilo potpuno izlišno. Uopšte, ova draga O... kako bih rekao... kod nje je nepravilno sračunata brzina jezika; brzina jezika u sekundi uvek mora biti malo manja od brzine misli u sekundi, a nikako obratno.

Na kraju bulevara, na akumulatorskom tornju, zvono je snažno otkucavalo 17. Lični čas je završen. Y-330 je odlazila zajedno sa onim S-olikim muškim brojem. On ima takvo lice koje uliva poštovanje, i sad vidim, kao da mi je čak i poznato. Negde sam ga sretao — ne mogu sada da se setim.

Na rastanku se Y — isto onako iksovski — osmehnula.

— Navratite prekosutra u slušaonicu 112.

Slegao sam ramenima:

— Ako budem imao raspored — baš za tu slušaonicu koju ste vi spomenuli.

Ona sa nekakvom nerazumljivom uverenošću:

— Imaćete.

Na mene je ova žena delovala isto onako neprijatno, kao slučajno zalutali u jednačinu nedeljivi iracionalni član. Ja sam želeo da makar na kratko ostanem nasamo sa ljupkom O.

Prošao sam sa njom pod ruku četiri linije bulevara. Na uglu je ona morala desno, a ja — levo.

— Tako bih danas htela da dođem do vas da spustimo roletne. Baš danas, ovog trenutka... — bojažljivo je O uprla u mene okrugle modrokristalne oči.

Smešna je. Šta sam joj mogao reći? Tek što je juče bila kod mene i zna isto tako dobro kao i ja da je naš najbliži seksualni dan — prekosutra. To je prosto jedno te isto njeno „prebacivanje misli“ — kao što se dešava (ponekad štetno) prebacivanje paljenja u motoru.

Na rastanku sam dva puta... ne, biću tačan: tri puta poljubio divne, modre oči, bez ijednog oblačka.

Sako. Zid. Tablica

Pregledao sam sve što sam juče napisao — i vidim: pisao sam nedovoljno jasno. To jest, sve je ovo savršeno jasno za bilo koga od nas. Ali ko zna: možda ste vi, neznanci, kojima će *Integral* doneti moje beleške, možda ste vi veliku knjigu civilizacije pročitali samo do one stranice, kao i naši preci pre 900 godina. Možda vi ne znate čak ni azbuku kao što je Satna Tablica, Lični Sati, Materinska Norma, Zeleni Zid, Dobrotvor. Smešno mi je — i istovremeno veoma teško da govorim o svemu tome. To je isto tako kao kad bi pisac nekog, recimo, 20. veka u svom romanu morao da objašnjava šta je to „sako“, „stan“, „žena“. Međutim, ako je njegov roman preveden za divljake — zar se može zamisliti bez napomena u vezi sa „sakoom“?

Ubeđen sam da je divljak gledao na „sako“ i mislio: „Pa dobro, čemu ovo? Samo teret“. Meni izgleda da ćete tačno tako gledati i vi, kad vam kažem da niko od nas posle Dvestogodišnjeg Rata nije bio iza Zelenog Zida.

Ali, dragi moji, treba ipak donekle misliti, to veoma pomaže. Jasno je jedno: sva istorija čovečanstva, koliko znamo, jeste istorija prelaza od nomadskih formi ka sve više ustaljenim formama. Zar ne proizilazi iz toga da je najustaljenija forma života (naša) — u isto vreme i najsavršenija (naša). Ako su se ljudi majali po zemlji s jednog kraja na drugi, to je samo bilo u preistorijskim vremenima, kada su postojale nacije, ratovi, trgovine, otkrivanje raznih Amerika. Ali zbog čega, kome je sada to potrebno?

Dozvoljavam: nije se naviklo na taj ustaljeni način života bez muke i odjednom. Kad su u vreme Dvestogodišnjeg Rata svi putevi bili razrušeni i zarasli u travu — u prvo vreme mora da je izgledalo veoma neudobno živeti u gradovima koji su bili odsečeni jedan od drugog zelenim prašumama. Ali šta iz toga proizilazi? Kad je čoveku otpao rep, on, verovatno, takode nije odmah naučio da tera muve bez repa. On je u prvo vreme nesumnjivo tugovao za repom. A sada — možete li vi zamisliti sebe sa repom? Ili: možete li sebe da zamislite na ulici — golog, bez „sakoa“ (možda se vi još šetate u „sakoima“). Isto tako je i ovde: ja ne mogu da zamislim grad koji nije

okružen Zelenim Zidom, ne mogu da zamislim život koji nije obučen u cifarske odežde Tablice.

Tablica . . . Evo baš sad, sa zida u mojoj sobi, strogo i nežno, gledaju me u oči njene purpurne cifre na zlatnom polju. Nehotice se sećam onoga što su drevni nazivali „ikona“ i tako bih želeo da sastavljam pesme ili molitve (što je jedno te isto). Ah, zašto nisam pesnik, pa da te dostojno opevam, o Tablico, srce Jedinственe Države!

Svi smo mi (a možda i vi) još kao deca, u školi, čitali onaj najveličanstveniji od svih spomenika drevne književnosti koji je dospeo do nas — „Vozni red“. Ali, ako ga postavite naporedo sa Tablicom — videćete upoređen grafit i dijamant: i jedan i drugi imaju — C, ugljenik, ali kako je većan, prozračan, kako sija dijamant! Kome ne zastaje dah, kad s bukom jurite po stranicama „Voznog reda“. A Satna Tablica — svakoga od nas na javi pretvara u čeličnog šestotočkovnog junaka velike poeme. Svakog jutra, sa šestotočkovnom tačnošću, jednog istog časa, i jednog istog trenutka, — mi, milioni, ustajemo kao jedan. U jednom istom času, jedinstvenomilionski, počinjemo posao — jedinstvenomilionski ga završavamo. I slivajući se u jedinstvenomilionsko telo, u jednoj istoj Tablicom obrađenoj sekundi — prinosimo kašike ustima, — i u jednoj istoj sekundi izlazimo u šetnju i idemo u slušaonicu, u salu Tejlorovih ekzersisa, odlazimo na spavanje . . .

Biću potpuno otvoren: apsolutno tačno rešenje zadatka sreće nemamo ni mi: dva puta dnevno — od 16 do 17 i od 21 do 22 — jedinstveni moćni organizam se raspada na pojedine ćelije — to je utvrđeno Tablicom — na Lične Sate. U to vreme ćete videti: u sobi kod jednih — čedno spuštene roletne, drugi odmereno, po bronzanim stepenicama Marša — prelaze bulevarom, treći su — kao ovo ja sad — za pisaćim stolom. Ali ja čvrsto verujem — neka me nazovu idealistom i fantastom — ja verujem: pre ili posle — tek mi ćemo jednom i za te sate pronaći mesto u opštoj formuli, jednom će svih 86.400 sekundi stajati u Satnoj Tablici.

Imao sam prilike da čitam i čujem mnogo neverovatnih stvari o onim vremenima kada su ljudi živeli još u slobodnom tj. neorganizovanom, divljem stanju. Ali najneverovatnije mi se uvek činilo upravo ovo: kako je tadašnja, makar i embrionalna vlast, mogla dozvoliti da ljudi žive bez ičega nalik na našu Tablicu, bez obaveznih šetnji, bez tačnog regulisanja rasporeda jela, kako je mogla dozvoliti da ustaju i odlaze na spavanje kad im dune u glavu; neki istoričari čak kažu da su u to doba na ulicama po svu noć gorela svetla, da se po svu noć ulicama hodalo i vozilo.

Eto, to ja nikako ne mogu da razumem. Ma kako da je bio ograničen njihov razum, ipak su morali da shvate da je to bilo pravo, sveopšte ubijanje — samo lagano, iz dana u dan. Država (humanost) branila je da se osudi na smrt pojedinac, a nije branila da se ubijaju milioni napola. Ubiti jednog, tj. smanjiti zbir ljudskih života za 50 godina, — to je zločinački, a smanjiti zbir ljudskih života za 50 miliona godina — to nije zločinački. Pa zar to nije smešno? Kod nas će taj matematički moralni zadatak rešiti za pola minuta bilo koji desetogodišnji broj, a kod njih to nisu mogli — svi njihovi Kantovi skupa (zato što se nijedan Kant nije dosetio da izradi sistem naučne etike, tj. zasnovane na oduzimanju, sabiranju, delanju, množenju).

A ovo — zar nije apsurd što je država (smela je sebe da nazove državom!) mogla da ostavi bez svake kontrole seksualni život. Ko je, kad je, i koliko je hteo... Potpuno nenaučno, kao životinje. I kao životinje su nasumice radali decu. Zar nije smešno: poznavati voćarstvo, živinarstvo, ribarstvo (imamo tačne podatke da su oni sve ovo znali) i ne umeti doći do poslednjeg stupnja te logičke lestvice; detarstva. Ne dosetiti se naših Materinskih i Očinskih Normi.

Tako je smešno, tako je neverovatno, da sam eto napisao, a plašim se: odjednom ćete me vi, nepoznati čitaoci, proglasiti za pakosnog šaljivca. Odjednom ćete pomisliti da prosto hoću da vam se podsmevam i da vam sa ozbiljnim izgledom pričam krajnje budalaštine.

Ali prvo: ja nisam sposoban za šalu — u svaku šalu, kao nejavnu funkciju, ulazi laž; i drugo: Jedinствена Državna Nauka tvrdi da je život drevnih bio baš takav, a Jedinствена Državna Nauka ne može da pogreši. Pa i otkud je tad i mogla da se stvori državna logika kad su ljudi živeli u stanju slobode, tj. kao zveri, majmuni, stado. Šta se može tražiti od njih kad se čak i u naše vreme — odnekle sa dna, iz kosmatih dubina — još ponekad čuje divlji majmunski eho.

Srećom — samo ponekad. Srećom — to su samo sitni kvarovi detalja: mogu se lako opraviti, ne zaustavljajući večno, veliko kretanje čitave mašine. I da bismo izbacili iskrivljeni zavrtnaj — mi imamo veštu, tešku ruku Dobrotvora, imamo iskusno oko Čuvara... .

Da, uzgred budi rečeno, sad sam se setio: onaj jučerašnji, dvaput izvijeni, kao S, — čini mi se da sam ga video kako izlazi iz Biroa Čuvara. Sad shvatam zašto sam imao ono instinktivno osećanje poštovanja prema njemu i nekakvu neugodnost kad je ta čudnovata Y uz njega... . Moram priznati da je ta Y...

Zvoni za spavanje: 22¹/₂. Do sutra.

Divljak sa barometrom. Epilepsija. Kad bi

Dosad mi je sve u životu bilo jasno (nemam uzalud, čini mi se, izvesnu posebnu naklonost baš prema toj reči „jasno“). A sad... Ne shvatam.

Prvo: ja sam stvarno dobio raspored da budem baš u slušaonici 112, kao što mi je ona i rekla.

Mada je verovatnoće bilo — $10\,000\,000 = 20\,000(1\,500)$ — to je broj slušaonica, a $10\,000\,000$ — brojeva). A drugo... Uostalom, bolje redom.

Slušaonica Ogromna, skroz-naskroz suncem osvetljena polulopta od staklenih masiva. Kružni redovi plemenito loptastih, glatko ošišanih glava. Sa lakim zamiranjem srca obazreo sam se unaokolo. Mislim da sam tražio: neće li sinuti negde nad plavičastim talasima unifa ružičasti srp — ljupke usnice O. Evo nečijih neobično belih i oštrih zuba, sličnih... ne, to nije to. Večeras će, u 21, O doći k meni — želja da je ovde vidim bila je potpuno prirodna.

Evo — zvonce. Ustali smo, oštevali Himnu Jedinствене Države — a na podijumu blistajući zlatnim zvučnikom i oštroomnošću fonolektor.

— „Poštovani brojevi! Nedavno su arheolozi otkopali jednu knjigu iz 20. veka. U njoj ironični autor priča o divljaku i o barometru. Divljak je primetio: svaki put kad bi se barometar zaustavio na „kiša“ — stvarno je padala kiša. I zato što je divljak zaželeo kišu, on je iščackao tačno onoliko žive da bi nivo bio na „kiša“ (na ekranu — divljak u perju koji čacka živu: smeh). Vi se smejete: ali zar vam se ne čini da je daleko više dostojan podsmeha Evropejac iz te epohe. Isto kao i divljak, Evropejac je zaželeo „kišu“, — kišu s velikim slovom, kišu algebarsku. Međutim, on je stajao pred barometrom kao pokisla kokoška. Divljak je bar imao više smelosti i energije i — makar i divlje — ali logike: umeo je da utvrdi postojanje veze između posledice i uzroka. Iščackavši živu, umeo je da napravi prvi veliki korak na tom velikom putu, po kome...“

I ovde (ponavljam: pišem ništa ne prikrivajući) — ovde sam na izvesno vreme postao skoro nepromočiv za životvorne bujice koje su lile iz mikrofona. Odjednom mi se učinilo da sam ovamo došao uzalud (zašto „uzalud“ i

zar sam mogao a da ne dođem, kad je bio dat raspored?); učinilo mi se — sve je prazno, samo ljuštura. I ja sam s teškoćom uključio pažnju tek onda kad je fonolektor već prešao na osnovnu temu: na našu muziku, matematičku kompoziciju (matematičar — uzrok, muzika — posledica), na opisivanje tek pronađenog muzikometra.

— „... prosto okrećući ovu ručicu, svako će od vas da proizvede oko tri sonate na sat. A tek sa kakvim su teškoćama to uspevali vaši preci! Oni su mogli da stvaraju samo dovodeći sebe do napada „nadahnuća“ — nepoznata forma epilepsije. I eto vam najsmješnije ilustracije onoga što je kod njih bilo — Skrjabinova muzika — 20. vek. Taj crni sanduk (na podijumu su razmakli zavesu i tamo je — njihov prastari instrument) — oni su taj sanduk zvali „rojalni“ ili „kraljevski“, što još jednom samo dokazuje koliko je sva njihova muzika...“

I dalje — opet se ne sećam, vrlo verovatno, zato što... Pa da, reći ću otvoreno: zato što je „rojalnom“ sanduku prišla ona — Y-330. Verovatno sam bio prosto poražen tom njenom neočekivanom pojavom na podijumu.

Bila je u fantastičnom kostimu drevne epohe: čvrsto pripijena crna haljina, oštro potcrtana belina otkrivenih ramena i grudi, i ova topla senka, koja se od disanja njihala, između... i zaslepljujuće beli, skoro zli zubi...

Osmeh — ujed, ovamo — dole. Sela je, počela da svira nešto divlje, grčevito, šareno, kao sav ondašnji njihov život — ni senke razumne mehaničnosti. I, naravno, oni oko mene su u pravu: svi se smeju. Samo mali broj... ali zašto i ja — ja?

Da, epilepsija — duševna bolest — bol... Lagani, slatki bol — ujed — i kad bi bio još dublji, još bolniji. I evo sad polako — sunce. Ne naše, ne ovo plavičasto — kristalno i ravnomerno kroz staklene cigle — ne: divlje, sunce koje leti, koje žeže — dole sve sa sebe — sve u sitne komadiće.

Jedan što je sedeo pored mene iskosio se ulevo — na mene — i iscerio se. Zbog nečega sam veoma jasno zapamtio: video sam — na njegovim usnama je iskočio mikroskopski mehurić od pljuvačke i prsnuo. Ovaj me je mehurić otreznio. Ja sam — ponovo ja.

Kao i svi — čuo sam samo besmisleno, užurbano tandrkanje žica. Smejao sam se. Bilo mi je lako i jednostavno. Talentovani fonolektor nam je suviše živo predstavio tu divlju epohu — to je sve.

S kakvim sam uživanjem posle toga slušao našu sadašnju muziku. (Ona je bila izvedena na kraju — radi kontrasta.) — Kristalne hromatske skale beskonačnih redova koje su se spajale i razilazile — i akordi koji

sumiraju Tejlorove i Maklorenove formule; čitave tone teški, glomazni kvadrati nad Pitagorinim trouglom; tužne melodije umirućeg talasastog kretanja; snažni taktovi koji su smenjivali Fraunhoferove linije u pauzama — spektralna analiza planeta... Kakva veličanstvenost! Kakva nepokolebljiva zakonitost! I kako je jadona samovoljna, ničim — osim divlje fantazije — neograničavana muzika drevnih...

Kao i obično, u simetričnim redovima po četvoro, izlazili su iz slušaonice svi na široka vrata. Mimo mene je promakla poznata dvostruko izvijena figura; ja sam se s poštovanjem poklonio.

Kroz jedan sat treba da dođe ljupka O. Osećao sam se prijatno i korisno uzbuđen. Kod kuće — brže u kancelariju, tutnuo sam dežurnom svoj ružičasti bon i dobio sam potvrdu na pravo roletni. To pravo mi imamo — samo za seksualne dane. A inače, među našim prozračnim kao satkanim od svetlucavog vazduha zidovima — mi živimo uvek na videlu, večito umivani svetlošću. Mi nemamo gde da se krijemo jedan od drugog. A osim toga to olakšava teški i uzvišeni rad Čuvarā. Inače, šta li bi se sve moglo desiti. Možda su baš čudnovata, neprozirna boravišta drevnih ljudi i stvorila tu njihovu žalosnu ćelijsku psihologiju. „Moja (sic!) kuća — moja tvrđava“ — kako su samo mogli to da smisle!

U 22 sam spustio roletne — i tog istog trenutka ušla je malo zadihana O. Pružila mi je svoja ružičasta ustašca — i ružičasti bon. Ja sam otkinuo talon — i nikako nisam mogao da se otrgnem od ružičastih usana sve do poslednjeg trenutka — do 22.15.

Onda sam joj pokazao svoje „beleške“ i govorio — čini mi se vrlo dobro — o lepoti kvadrata, kocke, prave linije. Ona je tako očaravajuće ružičasto slušala — i odjednom iz modrih očiju suza, druga, treća — pravo na otvorenu stranicu (str. 7). Mastilo se razlilo. Eto, moraću da prepisujem.

— Dragi D, kad biste samo vi — kad biste vi...

Ma šta „kad bi“? Šta to „kad bi“? Opet njena stara pesma: dete. Ili, možda, nešto novo — što se tiče... tiče one? Mada ovde kao da... Ne, to bi već bilo suviše besmisleno.

Kvadrat. Gospodari sveta. Prijatno-korisna funkcija

Opet to nije ono. Opet sa vama, moj nepoznati čitaocē, ja razgovaram kao da ste vi . . . Recimo, moj stari drug, R-13, pesnik, crnačkih usana, — uostalom njega svi poznaju. A međutim, vi ste — na Mesecu, na Veneri, na Marsu, na Merkuru — ko bi vas znao, gde ste i ko ste.

Evo šta: zamislite — kvadrat, živ, divan kvadrat. I on treba da ispriča o sebi, o svom životu. Shvatate — kvadratu bi najmanje palo na pamet da priča kako su mu sva četiri ugla ravna: on to prosto ne vidi — toliko je to za njega obično, svakodnevno. Eto, i ja sam čitavo vreme u tom kvadratnom položaju. Eto, na primer, ružičasti taloni i sve što je u vezi sa njima: za mene je to — jednakost četiri ugla, ali za vas je to, možda, malo složenije nego Njutnov binom.

Dakle tako. Neko je od drevnih mudraca, razume se slučajno, rekao pametnu stvar: „Ljubav i glad vladaju svetom“. Ergo: da bi se zavlдалo svetom — čovek mora da ovlada gospodarima sveta. Naši preci su po skupu cenu pokorili, najzad, Glad: ja govorim o Velikom Dvestogodišnjem Ratu — o ratu grada i sela. Verovatno su se, iz religioznih predrasuda, divlji hrišćani tvrdoglavo držali svoga „hleba“¹. Ali 35. godine pre osnivanja Jedinствene Države — bila je pronađena naša sadašnja naftana hrana. Istina, ostalo je u životu samo 0,2 stanovništva zemaljske kugle. Ali zato — očišćeno od hiljadugodišnje prljavštine — kako je tek sad zemljino lice postalo blistavo! I zbog toga su tih nula celih i dva deseta — okusili blaženstvo u dvorcima Jedinствene Države.

Ali, zar jedno nije jasno: blaženstvo i zavist — to su brojitelj i imenitelj razlomka koji se zove sreća. I kakvog bi smisla imale sve bezbrojne žrtve Dvestogodišnjeg Rata, kad bi u našem životu, ipak ostao još neki povod za zavist. A on je ostao zato što su ostali nosevi „prćasti“ i „klasični“ (naš ondašnji razgovor za vreme šetnje) — zato što su ljubav jednih tražili mnogi, a, drugih — niko.

Prirodno što je Jedinствena Država, podčiniвши Glad (algebarski = sumi materijalnih dobara) prešla u ofanzivu

¹ Ova reč se kod nas sačuvala samo u obliku poetske metafore; hemijski sastav ove materije nije nam poznat.

protiv drugog gospodara sveta — protiv Ljubavi. Najzad je i ova stihija takođe bila pobeđena, tj. organizovana, matematizirana, i otprilike pre 300 godina bio je proglašen naš istorijski Lex sexualis: „svaki broj ima pravo — kao na seksualni proizvod — na svaki broj“.

E, a dalje — to je već tehnika. Brižljivo vas ispituju u laboratorijama Seksualnog Biroa, tačno određuju sadržaj polnih hormona u krvi — i izrađuju za vas odgovarajuću Tabelu seksualnih dana. Onda vi podnosite prijavu da u svoje dane želite da se koristite tim i tim brojem (ili tim i tim brojevima) i dobijate odgovarajući blok sa bonovima (ružičastim). To je sve.

Jasno je: povoda za zavist — nema više nikakvih, i imenitelj razlomka sreće sveden je na nulu — razlomak se pretvara u divnu beskonačnost. I baš ono što je za drevne ljude predstavljalo izvor bezbrojnih najglupljih tragedija — mi smo doveli do harmonične, prijatno-korisne funkcije organizma, isto onako kao što je san, fizički rad, uzimanje hrane, defekacija i drugo. Iz ovoga vidite kako velika snaga logike čisti sve čega se dotakne. O, kad biste i vi, nepoznati, spoznali tu božanstvenu snagu, kad biste i vi naučili da je sledite do kraja.

... Čudno: pisao sam danas o najvećim vrhovima u ljudskoj istoriji, sve vreme sam disao najčistiji planinski vazduh misli, — a unutar je nekako oblačno, paučinasto, i ukršten je nekakav četvorošapi iks. Ili su to moje šape — i sve je to zbog toga što su mi dugo stajale pred očima — moje kosmate šape. Ne volim da govorim o njima: to je trag divlje epohe. Zar je u meni stvarno — —

Hteo sam da precrtam sve ovo — zato što to prelazi granice konspekta. Ali sam onda odlučio: neću precrtati. Neka moje beleške — kao najfiniji seizmograf — pokažu krivulju čak i najbeznačajnijih moždanih kolebanja: ponekad baš takva kolebanja služe kao vesnik — —

A ovo je već apsurd, to bi već stvarno trebalo precrtati: mi smo sve stihije doveli u korito — nikakvih katastrofa ne može biti.

Meni je sad potpuno jasno: čudnovato osećanje u meni — ono je baš od onog istog mog kvadratnog položaja o kome sam govorio na početku. I nije u meni iks (to ne može biti) — nego se prosto bojim da će neki iks ostati u vama, nepoznati moji čitaoci. Ali verujem da nećete suviše strogo suditi o meni. Verujem — razumećete da mi je tako teško da pišem, kao što nikad ni jednom autoru u toku čitave ljudske istorije nije bilo: jedni su pisali za savremenike, drugi — za potomke, ali niko nikada nije pisao za pretke ili za bića slična njihovim divljim, dalekim precima . . .

Slučaj. Prokleta „jasno“. 24 časa

Ponavljam: stavio sam sebi u dužnost da pišem ne prikrivajući ništa. Zato, ma koliko to bilo tužno, moram ovde da primetim, da očigledno, čak i kod nas, proces stvrđnjavanja, kristalizacije života još nije završen, do ideala ima — još nekoliko stupnjeva. Ideal je (to je jasno) — onde gde se ništa više ne dešava, a kod nas . . . Evo, ako hoćete: u Državnim Novinama danas čitam da će se kroz dva dana na trgu Kocke održati praznik Pravosuđa. Mora da je opet neki broj narušio hod velike Državne Mašine, pa se opet desilo nešto nepredviđeno, neproračunato.

A osim toga — nešto se sa mnom desilo. Istina, to je bilo za vreme Ličnog Časa, tj. u toku vremena koje je specijalno određeno za nepredviđene situacije, ali ipak . . .

Oko 16 (tačnije u deset do 16) bio sam kod kuće. Odjednom — telefon:

— D-503? — ženski glas.

— Da.

— Da li ste slobodni?

— Da.

— To sam ja, — Y-330. Odmah ću doći do vas i otići ćemo u Drevnu Kuću. Slažete li se?

Y-330 . . . Ova Y me razdražuje, odbija — skoro plaši. Ali baš zbog toga sam ja i rekao: da.

Kroz 5 minuta smo već bili na aeru. Modra majjska majolika neba — i lagano sunce — na svome zlatnom aeru zubi za nama, ne prestižući nas i ne zaostajući. Ali tamo, napred, belasa se kao bēlā na oku oblak, besmislen, bucmast — kao obrazi starinskog „kupidona“ — i to kao da smeta. Prednji prozorčić je otvoren, vetar, usne se suše — hteo ne hteo čitavo vreme ih obližuješ i čitavo vreme misliš na usne.

Evo, već se izdaleka vide mutnozelenе mrlje — tamo, iza Zida. Zatim lagano, spontano obamiranje srca — naniže, naniže, naniže — kao sa strme planine — i mi smo kod Drevne Kuće.

Sva je ta činovata, krhka, slepa građevina odevena unaokolo u staklenu ljusku: inače bi se ona, naravno, odavno srušila. Kod staklenih vrata — starica, sva

naborana — a naročito usta: samo bore, borice, usne su se već uvukle unutra, usta su nekako zarasla — i bilo je potpuno neverovatno da će ona progovoriti. A ipak je — progovorila.

— Dakle, dragi, došli ste da pogledate moju kućicu? — i bore su se zasijale (tj., verovatno su se zrakasto namestile, što je i stvorilo utisak „zasijale“).

— Da, bakice, opet sam se zaželela, — rekla joj je Y. Borice su sijale:

— Sunce, veliš, a? Šta, šta? Ah đavolice, ah đavolice! Zna-am, znam! Pa dobro: idite sami, a ja ću ovde, na suncu . . .

Hm . . . Verovatno je moja saputnica — ovde čest gost. Hteo bih nešto sa sebe da stresem — smeta mi: verovatno, ona ista nametljiva vizuelna slika: oblak na glatkoj modroj majolici.

Kad smo se peli po širokom, tamnom stepeništu, Y je rekla:

— Volim ja ovu staricu.

— Zašto?

— Ne znam. Možda — zbog njenih usta. A možda — ni zbog čega. Prosto onako.

Slegao sam ramenima. Ona produži — jedva se osmehujući, a možda se čak i nije osmehivala:

— Osećam se veoma kriva. Jasno je da ne može biti: „prosto onako — ljubav“, nego „zbog toga je ljubav“. Sve stihije moraju biti . . .

— Jasno . . . — počeo sam ja — odmah sam uhvatio samog sebe na toj reči i krišom pogledao na Y: da li je primetila ili ne?

Ona je gledala nekud naniže; oči su joj bile oborene — kao roletne.

Sećam se: uveče, oko 22 časa prolaziš bulevarom, i među jasno osvetljenim prozračnim ćelijama — tamne ćelije sa spuštenim roletnama, a tamo, iza roletni — — Šta se dešava kod nje, iza roletni? Zašto je danas telefonirala, a i čemu sve ovo?

Otvorio sam teška, škripava, neprovidna vrata — i mi smo u mračnoj, neurednoj prostoriji (oni su to nazivali „stan“). Onaj, veoma čudni, „kraljevski“ muzički instrument — i divlja neorganizovana, suluda — kao ondašnja muzika — šarolikost boja i oblika. Bela površina — gore; tamnomodri zidovi; crveni, zeleni, narandžasti povezi drevnih knjiga; žuti mesing — svećnjaci, statua Bude; epilepsijom izvitoperene linije nameštaja koje se ne uklapaju ni u kakve jednačine.

Teško sam podnosio taj haos. Ali moja je saputnica imala, očigledno, snažniji organizam.

— To je moj najomiljeniji . . . — i odjednom kao da se trгла — ujed-osmeh, beli oštri zubi. — Tačnije: najbesmisleniji od svih njihovih „stanova“.

— Ili, još tačnije: državā, — popravio sam je ja. — Hiljade mikroskopskih, većito zavađenih država, nemilosrdnih, kao . . .

— Pa da, jasno . . . — očigledno je vrlo ozbiljno rekla Y.

Prošli smo kroz sobu gde su stajali mali, dečji krevetići (deca su u toj eposi takođe bila privatna svojina). I ponovo — sobe, svetlucanje ogledala, sumorni ormani, nepodnošljivo šareni divani, ogromni „kamin“, veliki krevet od mahagonija. Naše sadašnje — divno, prozračno, večno — staklo bilo je samo u obliku bednih, krhkih kvadratića-prozorčića.

— I kad se pomisli: ovde su „prosto onako voleli“, sagorevali, mučili se . . . (opet spuštena roletna očiju). — Kakav besmislen, neproračunat gubitak ljudske energije, — zar ne?

Govorila je nekako iz mene, govorila je moje misli. A u njenom osmehu je za sve vreme bio onaj razdražujući iks. Tamo, iza roletni, nešto se u njoj dešavalo — samo ne znam šta — što me je izvodilo iz strpljenja; hteo sam da se prepirem s njom, da vičem na nju (baš tako), a morao sam da se slažem — nemoguće je bilo ne složiti se.

I evo — zaustavili smo se pred ogledalom. U tom trenutku — video sam samo njene oči. Sinula mi je ideja: pa čovek je udešen isto tako ludo, kao i ovi besmisleni „stanovi“ — ljudske glave su neprovidne, i samo majušni prozori unutra — oči. Kao da se dosetila — okrenula se. „Dobro — evo mojih očiju. Dakle?“ (Ovo, naravno, čuteći).

Preda mnom — dva jezivo mračna prozora, i unutra tako neznani, tuđ život. Video sam samo vatru — tamo gori nekakav naročit „kamin“ — i nekakve figure, nalik . . .

To je, svakako, bilo prirodno: video sam tamo sebe odraženog. Ali je bilo neprirodno i nije ličilo na mene ovo očigledno, to je bilo mučno dejstvo situacije) — tačno sam osetio strah, osetio sam se uhvaćen, smešten u taj ljudi kavez, osetio sam da me je zahvatio divlji vikor drevnog života.

— Znaite šta — rekla je Y, — izađite na trenutak u susednu sobu. Njen se glas čuo odande, iznutra, iza tamnih prozora očiju, tamo gde je buktao kamin.

Izašao sam, seo. Sa police na zidu, pravo meni u lice, jedva se приметно osmehivala prčasta asimetrična fizionomija nekog drevnog pesnika (izgleda, Puškina). Zašto sedim ovde — i pokorno podnosim taj osmeh, i čemu sve

ovo: zašto sam ja ovde — zbog čega ovo besmisleno stanje? Ova žena što draži, što odbija, ova čudna igra . . .

Tamo su lupnula vrata na ormanu, šuštalala je svila, s mukom sam se uzdržavao da ne pođem tamo i — ne sećam se tačno: verovatno da sam hteo da joj kažem mnogo oštrih reči.

Međutim, ona je već izašla. Bila je u kratkoj, starinskoj svetlo žutoj haljini, crnom šeširu i crnim čarapama. Haljina od lake svile — jasno sam video: čarape su vrlo dugačke, dopiru daleko iznad kolena, — i otkriveni vrat, senka među . . .

— Čujte, jasno je da vi hoćete da se pravite originalni, ali zar vi . . .

— Jasno, — prekide me Y, — biti originalan — to znači izdvojiti se nekako od drugih. Dakle, biti originalan — to znači narušiti jednakost. I ono što se na idiotskom jeziku drevnih nazivalo „biti banalan“ — to kod nas znači: samo izvršavati svoju dužnost, zato što . . .

— Da, da, da! Baš tako, — nisam izdržao. — I vi ne treba, ne treba . . .

Ona je prišla statui prćastog pesnika i spustivši roletne na divlju vatru očiju — onu tamo, unutra, iza svojih prozora — reče, ovog puta, izgleda potpuno ozbiljno (možda da bi me odobrovoljila) — reče veoma mudru stvar:

— Zar vam se ne čini čudno što su ljudi nekada trpeli evo ovakve? I ne samo trpeli — još im se klanjali!

— Jasno . . . To jest, hteo sam . . . (to prokleta „jasno“!).

— Pa da, shvatam. Ali, u suštini, to su bili vladari jači od njihovih krunisanih vladara. Zašto ih oni nisu izolirali, istrebili? Kod nas . . .

— Da, kod nas . . . — počeo sam ja. I odjednom se ona — zasmejala. Prosto sam očima video taj smeh: zvonku, oštru, elastično-gipku, kao bič, krivulju tog smeha.

Sećam se — sav sam drhtao. Eto — uhvatiti je — i više se ne sećam . . . Trebalo je nešto — bilo šta — uraditi. Mahinalno sam otvorio svoju zlatnu pločicu, pogledao na sat. Deset do 17.

— Ne mislite li da je već vreme? — rekao sam učtivo, koliko sam mogao.

— A ako bih vas ja zamolila — da ostanete ovde sa mnom?

— Slušajte: jeste li vi . . . jeste li vi svesni šta govorite? Kroz deset minuta moram biti u slušaonici . . .

— . . . I svi brojevi moraju da završe propisani kurs umetnosti i nauke . . . — rekla je Y mojim glasom. Onda

je odškrinula roletnu — podigla oči: kroz tamne prozore buktao je kamin. U Medicinskom Birou imam jednog lekara — on je zapisan kod mene. I ako ja zamolim — izdaće vam uverenje da ste bili bolesni. Dakle?

Ja sam shvatio. Shvatio sam, najzad, kuda vodi sva ova igra.

— Dakle, tako? A znate li vi da sam ja, kao i svaki častan broj, u suštini, obavezan da bez odlaganja odem u Biro Čuvarā i . . .

— A van suštine, — (oštar osmeh-ujed). — Strašno me interesuje da li ćete otići u Biro ili ne?

— Vi ostajete? — uhvatio sam kvaku na vratima. Kvaka je bila bronzana — i ja sam čuo: isto mi je tako i glas bio bronzan.

— Jedan trenutak . . . Može li?

Prišla je telefonu. Pozvala je nekakav broj — bio sam toliko uzbuđen da ga nisam ni zapamtio koji — i viknula:

— Čekaću vas u Drevnoj Kući. Da, da sama . . .

Pritisnuo sam hladnu bronzanu kvaku:

— Vi ćete mi dozvoiti da uzmem aero?

— O, da, svakako! Izvolite . . .

Tamo, na suncu, kod izlaza — kao biljka, dremala je starica. Opet je bilo čudno što su se otvorila njena potpuno zarasla usta i što je progovorila.

— A ona vaša — šta, zar je ostala sama?

— Sama.

Staričina usta su ponovo zarasla. Zavrtela je glavom. Očigledno je čak i njen oslabljeni razum shvatio svu besmislenost i rizičnost ponašanja ove žene.

Tačno u 17 bio sam na predavanju. I ovde sam odjedanput zbog nečega shvatio da sam starici rekao neistinu: Y sad tamo nije bila sama. Možda me je baš to — što sam nehotično prevario staricu — toliko mučilo i smetalo mi da slušam. Da, nije sama: eto u čemu je stvar.

Posle 21^{1/2} — imao sam slobodan sat. Možda bih već danas mogao da odem u Biro Čuvarā i da je prijavim. Međutim, ja sam posle ovog glupog slučaja toliko umoran. A onda — zakonski rok za prijavljivanje je 48 sati. Stići ću sutra: još punih 24 časa.

Dlaka iz trepavice. Tejlor. Bunika i đurđevak

Noć. Zeleno, narandžasto, modro; kraljevski instrumenat od mahagonija; žuta, kao pomorandža, haljina. Onda — Bronzani Buda; odjednom sam podigao bronzane kapke — i potekao je sok: iz Bude. I iz žute haljine — sok, i po ogledalu kapi soka, i curi veliki krevet i dečji kreveci, i sada ja sâm curim — i nekakav samrtno slatki užas.

Probudio sam se: umerena, modrikava svetlost; blistaju stakleni zidovi, staklene fotelje, sto. To me je umirilo, srce je prestalo da mi lupa. Sok, Buda . . . kakav apsurd? Jasno je: bolestan sam. Ranije nikad nisam sanjao. Priča se da su drevni ljudi — to im je bilo najobičnije i najnormalnije — sanjali. Pa da: i čitav život njihov je bio — evo ovakav užasavajući ringišpil: zeleno — narandžasto — Buda — sok. Ali mi znamo da su snovi ozbiljno psihičko oboljenje. I ja znam: dosad je moj mozak bio hronometarski proveren, blistav mehanizam, bez trunke prašine, a sad . . . Da, sad je upravo ovako: osećam u mozgu nekakvo strano telo — kao najtananiju dlačicu od trepavice u oku: čitavog sebe osećaš, i to oko s dlačicom — ne možeš zaboraviti ni za trenutak . . .

Bordo, kristalno zvonce kod uzglavlja: 7, ustajanje. Desno i levo, kroz staklene zidove — kao da vidim samog sebe, svoju sobu, svoju odeću, svoje pokrete — ponovljene hiljadu puta. To krepí: vidiš sebe kao deo nečeg ogromnog, moćnog, jedinstvenog. I isto takva precizna lepota; ni jednog suvišnog gesta, prevoja, zaokreta.

Da, taj Tejlor je bio, nesumnjivo, najgenijalniji među drevnim ljudima. Istina, njegova ga misao nije dovela dotle da proširi svoj metod na čitavo življenje, na svaki korak, na puna 24 sata — on nije umeo da integrira svoj sistem od jednog do 24 sata. Pa ipak, kako su oni mogli da pišu čitave biblioteke o tamo nekom Kantu — a jedva da primećuju Tejlora, tog proroka koji je umeo da zaviri u deset vekova unapred.

Završen je doručak. Harmonično je otpevana Himna Jedinstvene Države. Skladno postrojeni, po četvoro — prema liftovima. Jedva čujno zujanje motora — i brzo dole, dole, dole — lako obamiranje srca . . .

I onda, odjednom, opet zbog nečega onaj besmisleni san — ili nekakva skrivena funkcija toga sna. Ah, da, juče takođe na aeru — spuštanje naniže. Uostalom, sve je to svršeno: tačka. I sasvim je dobro što sam bio tako odlučan i oštar prema njoj.

Vagonom podzemne železnice jurio sam onamo gde je na postolju blistalo na suncu još nepokretno, još ne produhovljeno vatrom, elegantno telo *Integrala*. Zatvorivši oči maštao sam u formulama: u mislima sam još jednom izračunavao kolika je polazna brzina potrebna da bi se *Integral* odvojio od zemlje. Svakim atomom sekunde — masa *Integrala* se menja (troši se eksplozivno gorivo). Dobija se veoma složena jednačina, s transcendentnim veličinama.

Kao kroz san: ovde, u čvrstom cifarskom svetu — neko je seo pored mene, neko me je lagano gurnuo, rekao — „izvinite“.

Malčice sam otvorio oči — i prvo (asocijacija od *Integrala*) nešto je izvanredno brzo jurnulo u prostor: glava — i ona juri zato što su sa strane — raširena ružičasta krila-uši. I onda krivulja nagnutog potiljka — pogurena leđa — dvostruko izvijeno — slovo S.

I kroz staklene zidove mog algebarskog sveta — ponovo dlaka iz trepavice — nešto neprijatno, nešto što moram danas — —

— Ništa, ništa, molim, — osmehnuo sam se susedu, dok smo se klanjali jedan drugom. Na njegovoj pločici je sevnulo: S-4711 (razumljivo zašto je on do prvog trenutka, kod mene, bio vezan za slovo S: to je bio vizuelni utisak neregistrovan svešču). I, sevnule su oči: dva oštra svrdla, koja su se brzo okretala i ušraflijvala sve dublje, i evo sad će se ušrafiti do samog dna, videće ono što sam ja čak od samog sebe...

Odjednom mi je dlaka iz trepavice postala potpuno jasna: — jedan od njih, od Čuvara, i najjednostavnije je, ne odugovlačeći, reći mu odmah sve.

— Ja sam, znate, juče bio u Drevnoj Kući... — moj je glas — čudan, spljošten, ravan — pokušavam da se nakašljem.

— U redu, odlično. To daje materijala za vrlo poučne zaključke.

— Ali razumete — nisam bio sam, pratio sam broj Y-330, i...

— Y-330? Radujem se zbog vas. Vrlo interesantna, talentovana žena. Ima mnogo poklonika.

... Pa i on je — onda u šetnji — možda je i on zapisan kod nje? Ne, njemu o tome — ne treba, nemoguće: to je jasno.

— Da, da! Svakako, svakako! Vrlo, — osmehivao sam se — sve šire, besmislenije — i osećao: od ovog osmeha sam ogoljen, glup...

Svrkla su u mene dospela do dna; onda, okrećući se brzo — išrafila se nazad u oči; S se dvojako osmehnuo, klimnuo mi glavom, izmigoljio se prema izlazu.

Zaklonio sam se novinama (činilo mi se — svi me gledaju) — i brzo zaboravio na trepavicu, na svrdlo, na sve: do te mere me je uzbudilo ono što sam pročitao. Jedan kratak redak: „Na osnovu verodostojnih podataka — ponovo su otkriveni tragovi do sad neuhvatljive organizacije koja je sebi postavila za cilj oslobođenje od blagotvornog jarma Države.“

„Oslobođenje?“ Čudnovato: kako su u čovečijoj vrsti žilavi zločinački instinkti. Kažem svesno: „zločinački“. Sloboda i zločin su tako nerazdvojno povezani među sobom, kao... kao kretanje aera i njegova brzina: brzina aera=0, i on se ne kreće; sloboda čoveka=0, i on ne vrši zločine. To je jasno. Jedino sredstvo da se čovek izbavi od zločina — to je da se izbavi od slobode. I eto, jedva smo se od toga izbacili (u kosmičkim razmerama vekovi — naravno, to je „jedva“), kad odjednom nekakvi bedni glupani...

Ne, ne shvatam: zašto se nisam odmah, još juče, uputio u Biro Čuvara. Danas posle 16 — idem tamo obavezno.

U 16.10 sam izašao — i odmah na uglu spazio O — svu u ružičastom ushićenju zbog ovog susreta. „Eto ona ima jednostavan, zaobljen um. To je dobrodošlo: ona će me shvatiti i podržati“... Uostalom, ne: nije mi bila potrebna podrška: ja sam se čvrsto odlučio.

Trube Fabrike Muzičkih instrumenata složno su svirale Marš — sve jedan te isti svakodnevni Marš. Kakva neiskazana čarolija u toj svakodnevnosti, ponovljivosti, glatkosti!

O me uhvati za ruku.

— Da prošetamo, — okrugle modre oči su široko otvorene prema meni — modri prozori su unutra — i ja prodirem unutra ni za šta se ne zakačivši; ničega nema unutra, tj. ničega stranog, nepotrebnog.

— Ne, nećemo šetati. Ja treba... — rekao sam joj kuda. I na svoje zaprepašćenje primetio sam: ružičasti krug usana složio se u ružičasti polumesec, rošćićima naniže — kao od nečeg kiselog. Planuo sam.

— Vi, ženski brojevi, neizlečivo ste izgleda, nagriženi predrasudama. Potpuno ste nesposobne da mislite apstraktno. Izvinite — ali to je prosto tupost.

— Vi — idete špijunima... Fuj! A ja sam u Botaničkom Muzeju nabavila za vas stručak đurđevka...

— Zbog čega „A ja“ — zašto to „A“? Potpuno ženski. Ja sam ljutito (priznajem) dograbio njen đurđevak. — Je li ovo vaš đurđevak, evo? Pomirišite: lepo je, zar ne? Onda imajte makar ovolicko logike. Đurđevak lepo miriše: znači to je tako. Ali vi ne možete reći o mirisu, o samom pojmu „miris“ da li je dobar ili rđav? Ne mo-že-te, zar ne? Postoji miris đurđevka — i postoji odvratni miris bunike: i jedno i drugo je miris. Bilo je špijuna u drevnoj državi — i mi imamo špijune... da, špijune. Ja se ne bojim reći. Međutim, jasno je: tamo je špijun — bunika, ovde je špijun — đurđevak. Da, đurđevak, da!

Ružičasti polumesec je drhtao. Sad ja shvatam: to mi se samo učinilo — međutim, tada sam bio ubeđen da će se ona zasmejati. I ja povikah još jače:

— Da, đurđevak. I ničeg smešnog tu nema, ničeg smešnog.

Mimo nas su plivale okrugle, glatke lopte glava — i okretale se. O me je nežno uzela za ruku.

— Vi ste danas nekako... Da niste bolesni?

San — žuto — Buda... Odmah mi je postalo jasno: moram otići u Medicinski Biro.

— Da, pa istina je: ja sam bolestan, — rekao sam vrlo radosno (ovde je sasvim neobjašnjiva protivurečnost: nisam se imao čemu radovati).

Pa vi morate odmah ići lekaru. Shvatate li, vi ste dužni da budete zdravi — smešno je da vam to dokazujem.

— Dobro, draga O, — dobro, svakako ste u pravu. Apsolutno ste u pravu!

Nisam pošao u Biro Čuvarā: šta da se radi, morao sam u Medicinski Biro; tamo su me zadržali do 17.

A uveče (uostalom, svejedno — uveče je tamo već bilo zatvoreno) — uveče je došla k meni O. Roletne nisu bile spuštene. Rešavali smo zadatke iz starinske zbirke zadatka: to veoma umiruje i prečišćava misli. O-90 je sedela nad sveskom, nagnuvši glavu prema levom ramenu i od marljivosti podupirala je iznutra jezikom levi obraz. To je bilo tako detinjski, tako očaravajuće. I tako je u meni sve lepo, tačno, jednostavno...

Otišla je. Sâm sam. Dva puta sam duboko uzdahnuo (to je vrlo korisno pred spavanje). I odjednom nekakav nepredviđeni miris — i o nečem veoma neprijatnom... Uskoro sam pronašao: kod mene je u krevetu bio skriven stručak đurđevka. Odjednom se sve uzburkalo, podiglo sa dna. Ne, to je bilo prosto netaktično s njene strane što mi je podmetnula taj đurđevak. Ah, da, ja nisam otišao, da. Pa nisam ja kriv što sam bolestan.

Iracionalni koren. R-13. Trougao

To je — kao nekada davno, u đачko doba, kada se sa mnom desio $\sqrt{-1}$. Tako se jasno, reljefno sećam: svetla, loptasta sala, stotine dečaćkih okruglih glava — i Pljapa, naš matematičar. Mi smo ga prozvali Pljapa: bio je već dugo u upotrebi, rasklimatan i kad bi dežurni u njega pozadi uključivao utikač, onda bi iz zvučnika uvek na početku izlazilo: „Plja-plja-plja-pššš“, pa tek onda čas. Jednom je Pljapa pričao o iracionalnim brojevima — i, sećam se, ja sam plakao, udarao pesnicama o sto i derao se: „Neću $\sqrt{-1}$! Izvadite iz mene $\sqrt{-1}$!“ Taj iracionalni koren je urastao u mene kao nešto tuđe, strano, strašno, on me je gutao — nije bilo moguće da se on ispuni smislom, da se učini bezopasnim, zato što je bio izvan ratio.

I evo sad ponovo $\sqrt{-1}$. Pregledao sam svoje beleške — i jasno mi je: zavaravao sam samog sebe, lagao sam sebe — samo da ne vidim $\sqrt{-1}$. To je sve koješta — da sam bolestan i ostalo: ja sam mogao tamo da odem; pre nedelju dana — znam, pošao bih ne premissljajući se. Zašto sada... Zašto?

Eto i danas. Tačno u 16.10 stajao sam pred blistavim staklenim zidom. Više mene — zlatno, sunčano čisto sijanje slova na tabli Biroa. Kroz stakla, u dubini, dugačak red plavičastih unifa. Kao kandila u drevnoj crkvi — tiho svetle lica: oni su došli da izvrše podvig, oni su došli da polože na oltar Jedinstvene Države svoje voljene, prijatelje, + sebe. A ja — ja sam hrlio ka njima, sa njima. A nisam mogao: noge su duboko slivene sa staklenim pločama — stojim, tupo gledam, bez snage da se pokrenem s mesta...

— Ej matematičaru, sanjaš!

Uzdrhtao sam. Na mene — crne, smehom lakirane oči, debele crnačke usne. Pesnik R-13, stari prijatelj — i sa njim ružičasta O.

Ljutito sam se osvrnuo (mislim se, da mi oni nisu smetali, ja bih, na kraju krajeva, s mesom išćupao iz sebe $\sqrt{-1}$, ušao bih u Biro).

— Ne sanjam, nego baš ako želite — uživam, — rekao sam dosta oštro.

— Pa da, pa da! Vi, dragi moj, ne bi trebalo da budete matematičar, nego pesnik, pesnik, da! Zbilja, predite kod nas — u Pesnike, a? Ako hoćete — odmah ću urediti, a?

R-13 govori zagrcavajući se, reči iz njega pljušte, iz debelih usnica — prskanje; svako „p“ — vodoskok, „pesnici“ — vodoskok.

— Služio sam i služicu znanju, — namrštio sam se: šale ne volim i ne razumem, a R-13 ima ružnu naviku da se šali.

— Ma kakvo znanje! To vaše znanje je — kukavičluk. Šta ima od toga: tačno. Prosto hoćete da zidom ogradite beskonačnost, a bojite se da pogledate iza zida. Da! Pogledajte — i zažmurite. Da!

— Zidovi — to je osnova svakog ljudskog... — počeo sam ja.

Iz R je prsnuo — vodoskok; O se ružičasto, okruglasto smejala. Odmahnuo sam rukom: smejte se, ako hoćete. Meni nije bilo do toga. Hteo sam bilo čime da rastrgnem, da ugušim taj prokleti $\sqrt{-1}$.

— Znaš šta, — predložio sam, — hajdemo kod mene da posedimo, da rešavamo zadatke (setio sam se jučerašnjeg mirnog sata — možda će takav biti i danas).

O je pogledala na R: jasno, okruglo je pogledala na mene, obrazi su se lagano obojili nežnom, uzbuđujućom bojom naših bonova.

— Ali danas sam ja... Ja imam danas — bon za njega, — klimnula je prema R, — a uveče je on zauzet... Tako da...

Možre, lakirane usne su dobrodušno šljapnule:

— Pa šta s tim: nama je i pola časa dovoljno. Je li tako, O? Ja nisam ljubitelj tih vaših zadataka, nego prosto — hajdemo kod mene da posedimo.

Bilo mi je strašno da ostanem sam sa sobom — ili tačnije, s tim novim, tuđincem, koji je kao čudnim slučajem nosio moj broj — D-503. I ja sam pošao njemu, R-u. Istina, on nije tačan, nije ritmičan, ima nekakvu izvitoperenu, smešnu logiku, ali smo mi ipak — prijatelji. Nismo uzalud, pre tri godine nas dvojica izabrali ovu milu, ružičastu O. To nas je nekako još čvršće vezalo nego dačko doba.

Dalje — u R-ovoj sobi. Kao da je — sve tačno onako kao i kod mene: Tablica, staklo fotelja, stola, ormara, kreveta. Ali čim je ušao R — pokrenuo je jednu fotelju, drugu, — površine su se ispremeštale, sve je ispalo iz utvrđenog gabarita, postalo neeuklidovsko. R je uvek isti, uvek je isti. Po Tejloru i matematici — on je uvek bio na repu.

Setili smo se starog Pljape: kako mi, dečaci, sve njegove

staklene noge oblepimo ceduljicama sa rečima zahvalnosti (mnogo smo voleli Pljapu). Setili smo se učitelja zakona¹. Učitelj zakona bio nam je neobično gromoglasan — sve je duvao vetar iz zvučnika — a mi, deca, iz svega glasa smo izvikivali za njim tekstove. A jednom mu je neobuzdani R-13 u trubu nagurao sažvakane hartije: svaki tekst — pucanj žvakanom hartijom. R je, naravno, bio kažnjen, to što je on uradio bilo je, naravno, ružno; ali sad smo se mi smejali — ceo naš trougao — i, priznajem, ja takođe.

— A kad bi bio živ — kao kod drevnih, a? To bi bilo, — „b“ — vodopad iz debelih, mljackavih usana...

Sunce — kroz tavanicu, zidove; sunce gore, sa strane, odraženo — dole. O — na kolenima R-13, i majušne kapljice sunca u njenim modrim očima. Ja sam se nekako ugrejao, odmakao; $\sqrt{-1}$ se učutao, na miče se...

— Pa kako vaš *Integral*? Hoćemo li skoro poleteti da prosvećujemo stanovnike planeta, a? Terajte samo, terajte! Jer ćemo vam mi, pesnici, toliko naklepati, da ni vaš *Integral* neće podići. Svaki dan od 8 do 11... — R je odmahnuo glavom, počesao potiljak: njegov potiljak to je nekakav četvrtasti, pozadi privezani koferčić (prisetio sam se starinske slike — „U kočijama“).

Živnuo sam:

— A, vi takođe pišete za *Integral*? Pa recite o čemu? Eto, recimo, na primer, danas.

— Danas — ni o čemu. Drugim sam bio zauzet... — „b“ je prsnulo pravo na mene:

— Čime to drugim?

R se namrštio:

— Čime — čime? Pa, ako hoćete — presudom. Poetizovao sam presudu. Jedan idiot, isto iz redova naših pesnika... Sedeo je dve godine pored mene, i sve kao da je bilo u redu. I odjedanput — eto ti na: „Ja sam, kaže, — genije, genije je iznad zakona“. I tako je naškrabao... Pa šta da pričam... Eh!

Debele usne su visile, lak u očima je iščezao. R-13 je skočio, okrenuo se i zagledao negde kroz zid. Gledao sam njegov čvrsto zatvoren koferčić i mislio: šta li on to sada tamo pretura — kod sebe u koferčiću?

Trenutak neprijatnog, asimetričnog ćutanja. Meni je bilo nejasno u čemu je stvar, ali ovde je nešto bilo.

— Srećom, prepotopska vremena svemogućih Šekspira i Dostojevskih — ili kako ih već sve tamo ne zovu — prošla su — rekao sam namerno glasno.

¹ Naravno nije reč o „zakonu Božijem“* drevnih, nego o zakonu Jedinstvene Države.

* „Zakon Božskij“ ruski znači „veronauka“. — Prim. prev.

R se okrenuo licem. Reči su kao i pre prskale, pljuštale iz njega, ali mi se učinilo — veselog laka u očima više nije bilo.

— Da, dragi matematičaru, srećom, srećom, srećom! Mi smo najсреćnija aritmetička sredina... Kako vi to kažete: prointegrirati od nule do beskonačnosti, od kretena do Šekspira... Tako!

Ne znam zašto — izgledalo je da to nema nikakve veze, — tek setio sam se one, njenog tona; provlačila se nekakva veoma tanana nit između nje i R (kakva?). Opet se uzvrpoljio $\sqrt{-1}$. Otvorio sam limenu pločicu: 16 i 25 minuta. Ostajalo im je za ružičasti bon 45 minuta.

— E, meni je vreme... — i ja sam poljubio O, stisnuo ruku R, pošao prema liftu.

Na bulevaru, prešavši već na drugu stranu, osvrnuo sam se: u svetlom, naskroz obasjanom bloku kuća — ovde-ovde bile su sivo plavičaste neprozračne ćelije spuštenih roletni — ćelije ritmične tejlorizovane sreće. Na sedmom spratu pronašao sam očima ćeliju R-13: on je već spustio roletne.

Draga O... Dragi R... Kod njega je takođe (ne znam zašto „takođe“ — ali nek se piše kako se piše) — kod njega je takođe meni nešto malo nejasno. A ipak smo ja, on i O — trougao, makar i raznostrani, ali ipak trougao. Mi smo, ako se govori jezikom naših predaka (možda vam je, čitaoci moji sa planete, ovaj jezik razumljiviji), mi smo — porodica. Ponekad je tako lepo, makar i na kratko odmoriti se, zatvoriti se u prost, čvrst trougao od svega što...

Liturgija. Jambovi i horeji. Gvozdena ruka

Svečan, svetao dan. U takav dan zaboravljaš svoje slabosti, netačnosti, bolesti — i sve je kristalno nepokolebljivo, večno — kao naše, novo staklo...

Trg Kocke. Šezdeset i šest moćnih koncentričnih krugova: tribine. I šezdeset šest redova: tiha kandila lica, oči koje odražavaju sijanje neba — ili, možda, sijanje Jedinственe Države. Purpurno, kao krv, cveće — usnice žena. Nežne girlande dečjih lica — u prvim redovima, blizu mesta radnje. Produbljena, stroga, gotška tišina.

Sledeći po sačuvanim opisima, nešto slično su osećali drevni ljudi za vreme svojih „bogoslужenja“. Ali oni su služili svome besmislenom, neznanom Bogu — mi služimo osmislenom i do tančina znanom; njihov Bog im nije dao ništa osim večitih, mučnih traženja; njihov Bog nije izmislio ništa pametnije nego, ne zna se zašto, da ljudi prinose sebe na žrtvu — a mi prinosimo žrtvu našem Bogu, Jedinственoj Državi — smirenu, osmišljenu razumnju žrtvu. Da, to je bila svečana liturgija Jedinственoj Državi, sećanje na mučeničke dane — godine Dvestogodišnjeg Rata, veličanstveni praznik pobeде svih nad jednim, zbira nad jedinicom

Evo jednog — stajao je na stepenicama Kocke oblivene suncem. Belo ... čak ne — ne belo, nego već bezbojno — stakleno lice, staklene usnice. I samo oči, crne rupe koje usisavaju, gutaju i onaj jezivi svet od koga je on bio udaljen svega sa nekoliko minuta. Zlatna pločica sa brojem je skinuta. Ruke su vezane purpurnom trakom (starinski običaj: objašnjenje je, očigledno, u tome što su u staro vreme — kada se sve to nije vršilo u ime Jedinственe Države — osuđenici, razumljivo, smatrali da imaju pravo da se protive, pa su im ruke obično okivali u lance).

A gore je, na Kocki, pored Mašine — nepokretna, kao od metala, figura onoga koga mi zovemo Dobrotvor. Lice se odavde, odozdo, ne može razabrati: vidi se samo da je ograničeno strogim, veličanstvenim, kvadratnim obrisima. Ali zato ruke ... Tako ponekad biva na fotografijama: suviše blizu, u prvom planu, postavljene ruke — postaju ogromne, priključuju pogled — zaklanjaju sve ostalo. Ove

teške ruke koje zasada još mirno leže na kolenima — jasno je: kamene su, i kolena — jedva izdržavaju njihovu težinu ...

I, odjednom se jedna od ovih ogromnih ruku lagano podigla — lagani, gvozdeni gest — i sa tribine, povinujući se podignutoj ruci, priđe prema Kocki jedan broj. To je bio Državni Pesnik na koga je pala srećna kocka da uvenča praznik svojim stihovima. I zagrmeli su nad tribinama božanstveni, bronzani jambovi — o onome bezumniku sa staklenim očima što je stajao tamo, na stepenicama, i čekao logičke posledice svog bezumlja.

... Požar. U jambovima se njišu kuće, pršte uvis kao žitko zlato, stropoštavaju se. Grči se zeleno drveće, kaplje sok — samo su ostali crni krstovi skeleta. Ali, javio se Prometej (to smo, naravno, mi). —

„I uprego je vatru u mašinu,
I zakonom je okovao kaos“.

Sve je novo, čelično: čelično sunce, čelično drveće, čelični ljudi. Odjednom nekakav bezumnik — „vatru je s lanca pustio na slobodu“ — i ponovo sve gine ...

Ja, na žalost, stihove slabo pamtim, ali jednoga se sećam: nije bilo moguće izabrati poučnije i lepše slike.

Ponovo lagani, teški gest — i na stepeništu Kocke drugi Pesnik. Čak sam se pridigao: ne može biti? Ne: njegove debele, crnačke usne, to je on... Zašto unapred nije rekao da mu predstoji visoko ... Usne mu drhte, sive su. Ja shvatam: pred licem Dobrotvora, pred licem čitavog skupa Čuvarâ — ali ipak, tako se uzbuđivati ...

Reski, brzi — kao oštra sekira — horeji. O nečuvenom zločinu: o bogohulnim stihovima u kojima se Dobrotvor nazivao ... ne, moj jezik to ne može da ponovi.

R-13 se bled, ne gledajući nikoga (nisam očekivao od njega takvu stidljivost) — spustio, seo. U jednom najmanjem diferencijalu sekunde promaklo mi je, naporedo sa njegovim, nečije lice — oštar, crn trougao — i u trenutku se izgubilo: moje oči — hiljade očiju — onamo, gore, prema Mašini. Tamo je — treći gvozdeni gest neljudske ruke. I, ljuljajući se usled nevidljivog vetra — zločinac ide lagano, stepenik — još — i još jedan korak, poslednji u njegovom životu — i on je, licem prema nebu, sa glavom zabačenom unazad — na svom poslednjem ležaju.

Kao sudbina teški kameni Dobrotvor obišao je unaokolo Mašinu, stavio ogromnu ruku na polugu ... Ni šušnja, ni daha: sve su oči — na toj ruci. Kakav li mora biti taj vatreni, zanosni vior — biti oruđe, biti rezultanta stotine hiljada volti. Kakva velika sudbina!

Nemerljiva sekunda. Ruka se spustila uključujući struju.

Sevnuo je neizdržljivo oštri zrak — kao drhtaj, jedva čujni tresak u cevima Mašine. Raspljošteno telo — sve u laganom, svetlucavom dimu — i naočigled svih kopni, kopni, rastvara se užasavajućom brzinom. I — ništa: samo barica hemijski čiste vode, koja je još pre jednog minuta bujno i crveno kлокotala u srcu...

Sve je to bilo obično, sve je to znao svako od nas: da, disocijacija materije, da, cepanje atoma čovečijeg tela. Pa ipak, svaki put je to bivalo — kao čudo, to je bilo — kao znamenje neljudske moći Dobrotvora.

Gore, pred Njim — zajapurena lica desetine ženskih brojeva, usta poluotvorena od uzbuđenja, cveće¹ koje vetar njiše.

Po starom običaju — deset žena je kitilo cvećem unifu Dobrotvora koja se još nije prosušila od štrcanja krvi. Veličanstvenim korakom prvosveštenika On lagano silazi, lagano prolazi između tribina — a iza njega: u vis podignute nežne, bele grančice ženskih ruku i jednoličionska bura klicanja. A onda isto takvi poklici u čast skupa Čuvarā, koji su nevidljivi ovde negde prisutni, u našim redovima. Ko zna: možda je baš njih, Čuvare, predvidela fantazija drevnog čoveka, stvarajući njihove nežne, strašne „arhandele“, koji su od rođenja dodeljivali svakom čoveku.

Da, nešto od drevnih religija, nešto što čisti, kao oluja i bura — bilo je u čitavoj svetkovini. Vama, koji ćete ovo čitati, — da li su vam poznati ovakvi trenuci? Žalim vas ako ih ne znate...

¹ Naravno iz Botaničkog Muzeja. Ja lično u cveću ne vidim ničeg lepog — kao i u svemu što pripada divljem svetu, davno prognanom preko Zelenog Zida. Lepo je samo razumno i korisno: mašine, čizme, formule, hrana i ostalo.

Pismo. Membrana. Kosmati ja

Jučerašnji dan je za mene bio ona ista hartija kroz koju hemičari filtriraju svoje rastvore: sve su čestice izmerene, i sve što je suvišno ostaje na toj hartiji. I ujutru sam se spustio dole načisto izdestilisan, prozračan.

Dole, u holu, za stolom, kontrolorka, pogledajući na sat, zapisuje brojeve onih koji ulaze. Njeno ime je Jy . . . uostalom, bolje da ne navedem njene cifre, jer se bojim da ne napišem o njoj nešto loše. Mada je u suštini ona veoma uvažena postarija žena. Jedino što se meni kod nje ne dopada — to je što su joj obrazi donekle opušteni — kao riblje škrge (reklo bi se: šta tu ima loše?)

Ona je škripnula perom, video sam sebe na stranici: „D-503“ — i — pored toga mrlja.

Samo što sam hteo da joj na to skrenem pažnju, kad odjednom ona podiže glavu i kanu na mene jednim takvim mastiljavim osmejkom:

— Evo pisma. Da. Dobićete ga dragi moj — da, da, dobićete ga.

Znao sam; pismo koje je pročitala — treba još da prođe kroz Biro Čuvarā (mislim, izlišno je objašnjavati taj prirodni red), i najkasnije do 12 biće kod mene. Međutim, ja sam bio zbunjen baš tim osmejkom. Mastiljava kaplja je zamutila moj prozračni rastvor, u toj meri da se kasnije na gradnji *Integrala* nikako nisam mogao usredsrediti — pa sam čak jedanput u izračunavanju pogrešio, što mi se nikada nije dešavalo.

U 12 časova — opet ružičasto-mrke škrge, osmejak — i, najzad, pismo mi je u rukama. Ne znam zbog čega, nisam ga pročitao odmah tu, nego sam ga gurnuo u džep — i brže u svoju sobu. Otvorio sam ga, preleteo pogledom i — seo . . . Bio je to zvaničan izveštaj da se kod mene zapisao broj Y-330 i da danas u 21 moram da joj se javim — dole je bila adresa . . .

Ne: posle svega što je bilo, posle onoga kad sam joj tako nedvosmisleno pokazao svoj odnos prema njoj. I još nešto: pa ona čak nije ni znala: da li sam ja bio u Birou Čuvarā, — ona nije imala odakle da sazna da sam bio bolestan — i, uopšte da nisam mogao . . . I bez obzira na sve ovo — —

U glavi mi se vrtelo, zujala je dinamomašina. Buda — žuto — đurđevak — ružičasti polumesec... Da, i ovo — još i ovo: danas je htela da dođe kod mene O. Da li da joj pokažem ovaj izveštaj — koji se odnosi na Y-330? Ne znam: ona neće poverovati (pa, zbilja, i kako da poveruje?) da ja tu ništa nisam kriv, da sam ja savršeno... I znam, razgovor će biti težak, besmislen, apsolutno nelogičan... Nikako, samo ne to. Nek se sve reši mehanički: prosto ću joj poslati kopiju izveštaja.

Užurbano sam stavljao izveštaj u džep — i primetio ovu svoju užasnu majmunsku ruku. Setio sam se kako je ona, Y, onda u šetnji, uzela i gledala je. Zar je ona stvarno...

Sad je četvrt do 21. Bela noć. Sve je zelenkasto-stakleno. Ali to je nekakvo drugačije, krhko staklo — nije naše, nije pravo, to je — tanana staklena ljuštura, a pod ljušturom vrti se, juri tutnji... I ja se neću začuditi ako se ovog časa kao kružni usporeni dim podignu kupole slušaonica, a ostareli mesec se osmehne mastiljavo — kao ona jutros za stolom, pa se odjednom u svim kućama spuste sve roletne, i za roletnama —

Čudan osećaj: osećao sam rebra — to su nekakve gvozdene šipke i smetaju — stvarno mi smetaju srcu, tesno je, nema mesta. Stajao sam kod staklenih vrata sa zlatnim ciframa: Y-330. Y je, leđima okrenuta prema meni, pisala nešto za stolom. Ušao sam...

— Evo... pružio sam joj ružičasti bon. — Dobio sam danas izveštaj i javljam se.

— Kako ste vi uredni! Trenutak — može? Sedite, odmah ću završiti.

Opet je spustila pogled na pismo — šta je tamo kod nje, unutra, iza spuštenih roletni? Šta će reći — šta će uraditi kroz sekundu? Kako to da se sazna, da se izračuna, kad je ona sva — odande, iz divlje, drevne zemlje snova.

Gledao sam je ćuteći. Rebra — gvozdene šipke, teskobno... Kad govori — lice joj je kao brz, blistav točak: ne možeš da raspoznaš izdvojene paoke. Međutim, točak je sad — nepokretan. I ja sam primetio čudnu kombinaciju: tamne obrve visoko podignute prema slepoočnicama — podsmešljivo oštar trougao, okrenut vrhom naviše — dve duboke borice, od nosa prema uglovima usana. I ova dva trougla su na neki način protivrečili jedan drugom, stavljali su na čitavo lice taj neprijatni, razdražujući X — kao krst: krstom precrtano lice.

Točak je počeo da se vrti, paoci su se slili...

— Pa vi niste bili u Birou Čuvarā?

— Ja sam bio... Ja nisam mogao: ja sam bio bolestan.

— Da. Tako sam i mislila; nešto je moralo da vas

spreči — svejedno šta (— oštri zubi, osmeh). Ali ste zato sad — u mojim rukama. Sećate se: „Svaki broj, koji u toku 48 sati ne prijavi Birou, smatra se“...

Srce je počelo tako da mi kuca da su se šipke savile. Kao balavac, — glupo, kao dečak sam uhvaćen; glupo sam ćutao. I osećao sam: zapleo sam se, — ni rukom, ni nogom...

Ona je ustala, leno se protegla. Pritisla je dugme; sa laganom lupnjavom su pale roletne sa svih strana. Bio sam odsečen od sveta — udvoje sa njom.

Y je bila tamo negde, iza mojih leđa pored ormana. Unifa je šuštalala, padala — slušao sam — sav sam se pretvorio u uho. I setio se... ne: sinulo mi je u stotom delu sekunde.

Trebalo je nedavno da izračunam krivinu ulične membrane novog tipa (sada te membrane, bogato dekorisane za Biro Čuvarā na svim bulevarima beleže ulične razgovore). I sećam se: ugnuta, ružičasta, treperava membrana — čudnovato biće, koje se sastoji samo od jednog organa — uha. Ja sam sad bio takva ista membrana.

Sad je kvrcnuo driker na okovratniku — na grudima — još niže. Staklena svila šušti po ramenima, kolenima — po podu. Čujem — i to još jasnije nego da gledam — iz plavičastosive, svilene hrpe iskoračila je jedna pa druga noga...

Cvrsto zategnuta membrana drhti i beleži tišinu. Ne: oštri, sa beskonačnim pauzama — udarci čekića po šipkama. I čujem — vidim: ona, iza mene, razmišlja još jednu sekundu.

Sad — vrata ormana, sad je lupnuo nekakav poklopac — i ponovo svila, svila...

— Dakle, izvolite.

Okrenuo sam se. Ona je bila u laganoj, šafranastožutoj haljini, drevnog kroja. To je bilo hiljadu puta pakosnije nego da je bila bez ičega. Dve oštre tačke — kroz tananu tkaninu, dve žeravice koje su ružičasto tinjale kroz pepeo. Dva nežno-obla kolena...

Sedela je na niskoj fotelji. Na četvorougaonom stočiću pred njom — flašica sa nečim otrovno zelenim, dve majušne čašice sa postoljem. U uglu njenih usana dimila se — u najtanjoj papirnatoj cevčici ona starinska... (kako se ono zvaše — sad sam zaboravio).

Membrana je još uvek drhtala. Čekić je udarao onamo — u meni — po usijanim šipkama. Razgovetno sam čuo svaki udarac i... i odjednom; ako to ona isto čuje?

Ali ona je mirno dimila, mirno pogledala na mene, i nehajno otresala pepeo — na moj ružičasti bon.

Što je moguće hladnokrvnije — upitao sam:

— Slušajte, ako je to tako — zašto ste se prijavili kod mene? Zašto ste me primorali da dodem ovamo?

Kao da ne čuje. Nalila je iz flašice u čašicu, otpila.

— Izvrstan liker, hoćete?

Tek tad sam shvatio; alkohol. Munjevito je sevnulo jučerašnje: kamena ruka Dobrotvora, neizdržljiva oštrica zraka, a tamo: na Kocki — sa zabačenom glavom, raspljošteno telo. Uzdrhtao sam.

— Slušajte, — rekao sam, — pa vi znate: sve one koji sebe truju nikotinom a naročito alkoholom — Jedinstvena Država nemilosrdno...

Tamne obrve — visoko prema slepoočnicama, oštar podsmešljiv trougao:

— Brzo uništiti manjinu pametnije je nego pružiti mogućnost mnogima da upropašuju sebe — i degeneracija — i tako dalje. To je — do nepristojnosti tačno.

— Da... do nepristojnosti.

— I društvanice eto ovakvih ćelavih, golih istina — pustiti na ulicu... Ne, zamislite... makar onog mog najvernijeg obožavaoca — pa vi ga znate, — sad zamislite da je zbacio sa sebe svu tu laž odeće — i u istinitom obliku među publiku... Oh!

Ona se smejala. Međutim, ja sam jasno video njen donji tužni trougao: dve duboke bore od krajeva usta do nosa. I zbog nečega mi je zbog tih bora postalo jasno: onaj, dvostrukoizvijeni, zdepasti i klempavi — grlio je nju — takvu... ON...

Uostalom, ja se sada trudim da prenesem ondašnja svoja — nenormalna — osećanja. Sada, dok ovo pišem, jasno uviđam: sve je to tako, i mora biti tako te i on, kao svaki pošten broj, ima podjednako pravo na radosti — i bilo bi nepravično... Pa to je bar jasno.

Y se vrlo čudnovato i dugo smejala. Onda je netremice pogledala u mene — unutra:

— A što je glavno — ja sam s vama potpuno mirna. Vi ste tako dragi — o, ubeđena sam u to, — vi nećete ni pomisliti da odete u Biro i javite da, eto, ja — pijem liker, i da — pušim. Vi ćete biti bolesni — ili ćete biti zauzeti — ili, već više ne znam šta. Šta više: ubeđena sam — sad ćete piti sa mnom ovaj očaravajući otrov...

Kakav bezočan, podsmešljiv ton. Tačno sam osećao: sad je opet mrzim. Uostalom, zašto „sad“? Ja sam je mrzeo sve vreme.

Sasula je u usta čitavu čašicu zelenog otrova, ustala i sijajući ružičasto ispod šafranastog — napravila je nekoliko koraka — zaustavila se iza moje fotelje...

Odjednom — ruka oko mog vrata — ustima u usta... ne, negde još dublje, strašnije... Kunem se, to je bilo

potpuno neočekivano za mene, i, možda, samo zato... Pa ja nisam mogao — sad to potpuno jasno shvatam — nisam mogao da želim ono što se zatim dogodilo.

Neizdržljivo slatke usnice (pretpostavljam — to je bio ukus „likera“), — i u mene je uliven gutljaj vatrenog otrova — i još... Otkaćio sam se od zemlje, i kao samostalna planeta, besno se vrteći, poleteo naniže, naniže — po nekakvoj neizračunatoj orbiti.

Ono dalje mogu opisati samo približno, samo putem bližih ili daljih analogija.

Ranije mi to nekako nikad nije padalo na pamet — ali to je upravo tako: mi, na zemlji, sve vreme se krećemo nad burnim, purpurnim morem vatre, sakrivenim tamo — u utrobi zemlje. A nikada ne mislimo o tome. I kao da je odjednom tanana ljuštura pod našim nogama postala staklena, odjednom vidimo...

Postao sam staklen. Video sam — u sebi, unutra...

Bilo je mene dva. Jedan ja — pređašnji, D-503, broj D-503, a drugi... Ranije je on tek pomalo isturao svoje kosmate šape iz ljušture, a sad je izmileo čitav, ljuštura je pucala, u trenutku će se razleteti u komadiće i... i šta onda?

Uhvativši se iz sve snage za slamčicu — za naslon fotelje — pitao sam, da bih čuo sebe — onog, pređašnjeg:

— Gde... gde ste nabavili ovaj... ovaj otrov?

— A, ovo! Prosto jedan lekar, jedan od mojih...

— „Od mojih“? „Od mojih“ — kojih?

I onaj drugi — odjednom je iskočio i zaurao:

— Ne dozvoljavam! Ne želim da niko osim mene bude.

Ubiću svakog ko... Zato što vas ja — ja vas —

Video sam: on je grubo dohvati kosmatim šapama, iscepa joj tananu svilu, zari zube — tačno se sećam: baš zube.

Više ne znam kako se Y izmigoljila. I eno — oči su presvučene tom prokletom neprobojnom roletnom — stajala je, prislonivši se leđima prema ormanu i slušala me.

Sećam se: bio sam na podu, grlio njene noge, ljubio kolena. I molio: „Sada — odmah — ovog trenutka“...

Oštri zubi — oštar, podsmešljiv trougao obrva. Sagla se, čuteći otkopčala svoju pločicu.

— „Da! Da, draga — draga“, — počeo sam užurbano sa sebe da zbacujem unufu. Ali Y — isto tako čutljivo — prinela mi je pred oči časovnik na mojoj pločici. Kroz pet minuta će biti $22\frac{1}{2}$.

Ohladio sam se. Znao sam šta to znači — pojaviti se na ulici posle $22\frac{1}{2}$. Sve moje ludilo — kao da je odjednom splasnulo. Ja sam bio — ja. Bilo mi je jedno jasno: mrzim je, mrzim, mrzim!

Ne pozdravivši se, ne okrećući se — pojurio sam iz sobe. Pričvršćujući pločicu kako-tako u trku, niz sporedno stepenište — (bojao sam se — susreću nekoga u liftu) — iskočio sam na opusteli bulevar.

Sve je bilo na svome mestu — tako je jednostavno, obično, zakonito: staklene kuće koje blistaju od osvetljenja, stakleno bledo nebo, zelenkasta, nepomična noć. Ali pod tim tihim prohladnim staklom — nečujno je jurilo nešto bujno, purpurno, kosmato. I ja sam, gubeći dah, jurio sâm — da ne zakasnim.

Odjednom sam osetio: otkopčava se u brzini pričvršćena pločica — otkopčala se i zveknula o stakleni trotoar. Sagao sam se da je podignem — i u sekundnoj tišini: nečiji topot iza mene. Okrenuo sam se: iza ugla je skretalo nešto maleno, izvijeno. Tako mi se bar onda učinilo.

Pojurio sam iz sve snage — samo mi je zviždalo u ušima. Kod ulaza sam se zaustavio: sat je pokazivao minut do 22^{1/2}. Oslušnuo sam: pozadi nije bilo nikog. Sve je to očigledno — apsurdna fantazija, dejstvo otrova.

Noć je bila mučna. Krevet se poda mnom dizao, spuštao i ponovo dizao — plivao je po sinusnoj liniji. Sugerirao sam sebi: „Brojevi su noću obavezni da spavaju, to je obaveza — ista onakva kao rad danju. Neophodno je da se danju radi. Ne spavati noću — to je zločin...“ a ipak nisam mogao, nisam mogao.

Propadam. Nisam u stanju da izvršavam svoje obaveze prema Jedinствenoj Državi... Ja...

... Ne, ne mogu. Neka bude tako. Bez konspekta

Veče. Laka izmaglica. Nebo je prekriveno zlatasto-mlečnom tkaninom i ne vidi se šta je tamo — dalje, gore. Drevni ljudi su znali da je tamo najveći skeptik koji se dosađuje — Bog. Mi znamo da je tamo kristalno modro, golo, nepristojno ništa. Sada više ja ne znam šta je tamo: suviše sam saznao. Znanje koje je apsolutno uvereno da je nepogrešivo — to je vera. Ja sam čvrsto verovao u sebe, verovao sam da znam u sebi sve. I najedanput —

Ja sam — pred ogledalom. I prvi put u životu — baš tako: prvi put u životu — vidim sebe jasno, razgovetno, svesno, — sa zaprepašćenjem vidim sebe, kao nekog „njega“. Evo mene — njega: obrve crne, izvučene po pravoj liniji; između njih — kao ožiljak — vertikalna bora (ne znam da li je bila i ranije). Čelične, sive oči, optočene senkom besane noći; i iza tog čelika... ispada da nikada nisam znao šta je tamo. I iz tog „tamo“ (ovo „tamo“ istovremeno je i ovde, i beskrajno je daleko) — iz tog „tamo“ ja posmatram sebe — njega, i tačno znam: on — sa obrvama, izvučenim po pravoj liniji, stran je, meni tuđ, susreo sam se s njim prvi put u životu. A ja pravi, ja — nisam — on...

Ne: tačka. Sve su to — gluposti, i sva su ta besmislena osećanja — buncanje, rezultat jučerašnjeg trovanja... Čime: gutljajem zelenog otrova — ili njome? Svejedno. Ja ovo zapisujem samo da bih pokazao kako može čudno da se zapetlja i zbuni ljudski — tako precizan i oštar — razum. Onaj razum koji je čak ovu beskonačnost, koja je plašila drevne ljude, uspeo da učini svarljivom — pomoću...

Škljocanje numeratora — i cifre: R-13. Neka, ja se čak radujem: sada bi mi samom bilo...

POSLE 20 MINUTA

Na ravni hartije, u dvodimenzionalnom svetu — ovi redovi su naporedni, ali u drugom svetu... Gubim osećaj za brojeve: 20 minuta — to može biti 200 ili 200 000. I to je tako ludo: mirno, odmereno, misleći o svakoj reči, zapisivati ono što je bilo između mene i R. Isto onako kao

kad biste vi, prekrstivši noge, seli na fotelju pored sopstvenog kreveta — i sa radoznalošću gledali kako se vi, baš vi — grčite na tom krevetu.

Kad je ušao R-13, bio sam savršeno spokojan i normalan. Sa osećanjem iskrenog oduševljenja počeo sam da govorim o tome kako mu je izvanredno uspelo da horeizira presudu i da je onaj bezumnik najviše baš horejima bio isečen, uništen.

— ... I čak ovo: kada bi mi predložili da napravim šemu Dobrotvorove Mašine, ja bih svakako — svakako — na neki način u taj crtež uneo vaše troheje, — završio sam ja.

Odjednom vidim: kod R — tamne oči, sive usne.

— Šta vam je?

— Šta — šta? Ništa... Prosto mi je dosadilo: svugde unaokolo — presuda, presuda. Ne želim više o tome — eto to je sve. Eto, ne želim!

Namrštio se, trljao je potiljak — taj svoj koferčić sa tuđim, meni nepoznatim prtljagom. Pauza. Eto pronašao je nešto u tom koferčiću, izvadio, odvija, raspakovao je — lakirale su se smehom oči, skočio je.

— A evo za vaš *Integral* sastavljam... ovo — da! Eto vidite!

Pređašnji: usne šljapkaju, pršte, reči pljušte kao fontana.

— Pomislite („p“ — fontana) — drevna legenda o raju... Pa to je o nama, o sadašnjici. Da! Zamislite se samo. Onim dvoma u raju bilo je dato da biraju: ili sreća bez slobode — ili sloboda bez sreće; trećega nema. Oni, klipani, izabrali su slobodu — i šta ćete: jasno — onda su vekovima čeznuli za okovima. Za okovima — shvatite, eto u čemu je svetski bol. Vekovima! I tek smo se mi ponovo dosetili kako da povratimo sreću... Ne, još — još me slušajte! Mi i drevni Bog smo zajedno, za jednim stolom. Da! Pomogli smo Bogu da konačno savlada đavola — pa on je taj koji je gurnuo ljude da pogaze zabranu i okuse ubitačnu slobodu, on — zmija podmukla. A mi nju čizmetinom po glavi — tras! I gotovo: opet raj. I ponovo smo prostodušni, nevini kao Adam i Eva. Nikakve zbrke oko dobra i zla: sve je — vrlo jednostavno, rajski, detinje jednostavno. Dobrotvor, Mašina, Kocka, Gasno Zvono, Čuvari — sve je to dobro, sve je to — veličanstveno, predivno, plemenito, uzvišeno, kristalno čisto. Zato što to čuva našu neslobodu — to jest našu sreću. Tu bi drevni ljudi počeli da rasuđuju, nagađaju, lupaju glavu — etika, neetika... E, lepo: jednom rečju, ovakvu neku rajsku poemicu, a? I pri tom najozbiljniji ton... shvatate? To bi tek bilo, a?

Kako da ne shvatam. Sećam se, pomislio sam: „ima tako apsurdnu, asimetričnu spoljašnost i tako pravilno misleću glavu“. I zbog toga mi je tako blizak — meni pravome (ja ipak sebe, predašnjeg, smatram — pravim, sve ovo sadašnje — to je, naravno, samo bolest).

R je, očigledno, to pročitao meni na čelu, zagrlio me i zasmejao se:

— Ah vi... Adame! Da, uzgred budi rečeno, što se tiče Eve...

Zavukao je ruku u džep, izvadio beležnicu, prelistava.

Prekosutra... ne: kroz dva dana — O ima ružičasti bon za vas. Kako vi sada sa njom? Kao i pre? Hoćete li da ona...

— Pa da, jasno.

— Onda ću joj reći. Jer, znate, ona se snebiva... Takav vam je to slučaj! Mene ona, samo onako, ružičasto — bonski, a vas... I nećete da kažete ko je to četvrti ušao u naš trougao. Ko je — kajte se, grešniče, hajde?

U meni se podigla zavesa, i — šuštanje svile, zelena flašica, usne... I bezrazložno, neumesno — ote mi se (da sam se samo uzdržao!):

— Recite mi: da li ste nekada imali prilike da probate nikotin ili alkohol?

R je skupio usne, pogledao me ispod oka. Savršeno jasno sam čuo njegove misli: „Prijatelj si mi — prijatelj... Ali ipak...“ I odgovor:

— Kako da ti kažem? Zapravo — ne. Ali sam znao jednu ženu...

— Y — povikao sam ja.

— Kako... vi ste — vi ste takođe sa njom? — naduo se od smeha, zagrcnuo se, i sad će da prsne.

Ogledalo je kod mene tako visilo da sam morao preko stola da se ogledam: odavde, iz fotelje, video sam samo svoje čelo i obrve.

I ja — pravi — video sam u ogledalu unakaženu drhtavu pravu obrvu, i ja pravi — čuo sam divlji, odvratni krik:

— Šta „takođe“? Ne: šta je to „takođe“? Ne, — ja zahtevam.

Razvučene crnačke usne. Iskolačene oči... Ja — pravi — čvrsto sam uhvatio za vrat onog drugog sebe — divljeg, kosmatog, zadihanog. Ja — pravi — rekao sam njemu, R-u:

— Izvinite, za ime Dobrotvora. Sasvim sam bolestan, ne spavam. Ne razumem šta je sa mnom...

Debele usne su se letimice osmehnule:

— Da — da — da! Razumem — razumem! Sve mi je to poznato... razume se, teoretski. Zbogom!

Na vratima se okrenuo kao crna lopta — natrag prema stolu, bacio je knjigu na sto:

— Moja poslednja... Namerno sam doneo — umalo da ne zaboravim. Pa zbogom... — „p“ me je prsnulo, otkotrljalo se.

Ja sam — sâm. Ili, tačnije: nasamo sa onim drugim „ja“. Ja sam — u fotelji, i, prekrstivši noge, iz nekakvog „tamo“ sa radoznalošću posmatram kako se ja — baš ja — grčim na krevetu.

Zbog čega smo — eto, zbog čega smo pune tri godine ja i O — živeli tako prijateljski — i odjednom sada samo jedna reč o toj, o Y... Zar nije sve to ludilo — ljubav, ljubomora — samo u idiotskim drevnim knjigama? I što je glavno — ja! Jednačine, formule, cifre — i... ovo — ništa ne shvatam! Ništa... Sutra ću odmah otići do R-a i reći ću da — —

Nije istina: neću otići. I sutra, i prekosutra — nikada više neću otići. Ne mogu, neću da ga vidim. Kraj je! Naš trougao se — razbio.

Ja sam — sâm. Veče. Lagana izmaglica. Nebo je prekriveno mlečnozlatastom tkaninom, kad bih samo znao: šta je tamo — gore? I kad bih znao: ko sam — ja, kakav sam — ja?

Ograničavanje beskonačnosti. Anđeo. Razmišljanja o poeziji

Sve mi se čini da ću ipak ozdraviti, da mogu ozdraviti. Divno sam spavao. Nikakvih snova niti drugih bolesnih pojava. Sutra će kod mene doći mila O, sve će biti jednostavno, pravilno i ograničeno kao krug. Ne plašim se te reči — „ograničenost“: rad onog najvišeg što postoji u čoveku — razuma — svodi se baš na neprekidno ograničavanje beskonačnosti, na delenje večnosti na pogodne, lako svarljive porcije — diferencijale. Baš u tome i jeste božanstvena lepota moje stihije — matematike. I razumevanje baš ove lepote upravo njoj i nedostaje. Uostalom, to je onako — slučajna asocijacija.

Sve ovo uz ritmičku, metričku lupjavu točkova podzemne železnice. U sebi skandiram točkove — i stihove R-a (njegova jučerašnja knjiga). I osećam: pozadi, preko ramena, neko se oprezno naginje i zagleda u otvorenu stranicu. Ne okrećući se, samo jednim krajičkom oka, vidim: ružičasta, raširena krila-uši, dvostruko izvijenu priliku... on! Nisam hteo da mu smetam i napravio sam se kao da ga ne vidim. Kako se on tu obreo — ne znam: kad sam ulazio u vagon — rekao bih da ga nije bilo.

Ovaj sam po sebi beznačajan događaj naročito je dobro uticao na mene, rekao bih: osnažio me. Tako je prijatno osećati nečije oštro oko, koje brižno čuva od najmanje greške, od najmanjeg netačnog koraka. Neka ovo zvuči i pomalo sentimentalno, ali mi opet pada na pamet ona ista analogija: anđeli-čuvari o kojima su maštali drevni ljudi. Kako se mnogo od onoga, o čemu su oni samo sanjali, materijalizovalo u našem životu.

U trenutku kad sam osetio anđela-čuvara iza leđa, uživao sam u sonetu pod nazivom „sreća“. Mislim — neću pogrešiti ako kažem da je to retka stvar po lepoti i dubini misli. Evo četiri prva reda:

Večito zaljubljeni dva puta dva,
Večito spojeni u strasnom četiri,
Najvatreniji ljubavnici na svetu —
Nerazdvojni dva puta dva...

I dalje sve na tu temu: o mudroj, večnoj sreći tablice množenja.

Svaki pravi pesnik je obavezno Kolumbo. Amerika je i pre Kolumba postojala vekovima, ali je samo Kolumbo umeo da je otkrije. Tablica množenja je i pre R-13 postojala vekovima, ali je samo R-13 umeo u netaknutom čestaru cifara da pronađe nov Eldorado. U stvari: ima li igde sreće mudrije, vedrije nego u ovom predivnom svetu. Čelik — rđa: drevni Bog je stvorio drevnog čoveka, tj. sposobnog da greši — i, prema tome, sam je pogrešio. Tablica množenja je mudrija, apsolutnija od drevnog Boga: ona nikada — shvatate li: nikada — ne greši. I ništa srećnije ne postoji od cifara koje žive po skladnim, večitim zakonima tablice množenja. Ni kolebanja, ni zabluda. Istina je jedna, i put istine je — jedan; i ta je istina — dva puta dva, i taj istiniti put je — četiri. I zar ne bi bio apsurd, kad bi ove srećno, idealno pomnožene dvojke — počele da misle o nekakvoj slobodi, tj. jasno — o grešci? Za mene je aksioma da je R-13 umeo da uhvati najosnovnije, naj...

Tu sam opet osetio — prvo na svom potiljku, zatim na levom uhu — toplo, nežno disanje anđela-čuvara. On je, očigledno, primetio da je knjiga na mojim kolenima — već zatvorena, i da su moje misli — daleko. Šta tu ima, ja sam spreman, makar i ovog trenutka da otvorim pred njim stranice svog mozga: to je tako smireno, utešno osećanje. Sećam se: čak sam se okrenuo, uporno, molećivo sam mu pogledao u oči, ali on nije shvatio — ili nije hteo da shvati — ni o čemu me nije pitao... Jedino mi ostaje: da sve ispričam vama, moji nepoznati čitaoci (sad ste mi tako dragi, i bliski, i nedostižni — kao što je bio on u tom trenutku).

Ovo je bio moj put: od dela ka celini; deo je — R-13, veličanstvena celina je — naš Institut Državnih Pesnika i Pisaca. Mislio sam: kako se i moglo desiti da drevnim ljudima nije padala u oči sva apsurdnost njihove književnosti i poezije? Ogromna, veličanstvena snaga umetničke reči — traćila se potpuno uzalud. Prosto smešno: svak je pisao što mu padne na pamet. To je isto tako smešno i apsurdno kao i činjenica što je more kod drevnih ljudi puna 24 časa tupo udaralo o obalu, milioni kilogramometara sadržanih u talasima — odlazili su samo na zagrevanje osećanja kod zaljubljenih. Mi smo iz zaljubljenog šapata talasa — dobili elektriku, od zverke koja štrca besnu penu — napravili smo domaću životinju; a isto tako smo ukrotili i osedlali — nekada divlju — stihiju poezije. Sada poezija nije više bezočni slavujev zvižduk: poezija je — državna služba, poezija je — korist.

Naše čuvene „Matematičke None“: zar bi mogli bez njih u školi tako iskreno i nežno da zavolimo četiri

računske radnje? A „Trnje“ — taj klasičan primer: Čuvari su — trnje na ruži koje čuva nežni Državni Cvet od grubih dodira... Čije će kameno srce ostati ravnodušno kad vidi nevina dečja usta kako tepaju, kao molitvu:

Ružu zli dečko zgrabi.
Trn se u ruku zabi.
Nestaško — jao, — jao,
plaćući je otrčao.

A „Svakodnevnne ode Dobrotvoru“? Ko se neće, kad ih pročita, pobožno pokloniti pred samopožrtvovanim radom tog Broja nad Brojevima? A mučni, crveni „Cvetovi Sudskih presuda“? A besmrtna tragedija „Zakašnjenja na posao“? A priručna knjiga „Stanice o polnoj higijeni“?

Čitav život, u svoj svojoj složenosti i lepoti — zauvek je iskovan u zlato reči.

Naši pesnici više ne lebde u sedmom nebu: oni su se spustili na zemlju; oni sa nama idu u korak uz zvuke strogog mehaničkog marša Fabrike Muzičkih instrumenata; njihova je lira — jutarnje šuštanje električnih četkica za zube i stravični tresak varnica Dobrotvorovoj Mašini, i veličanstveni eho himne Jedinствenoj Državi, i intimno odzvanjanje kristalno-blistavog noćnog suda, i uzbudljiva lupnjava roletni koje padaju, i veseli glasovi najnovije kuvarske knjige, i jedva čujni šapat uličnih membrana.

Naši su bogovi ovde, dole, s nama — u Birou, u kuhinji, u radionici, u klozetu; bogovi su postali kao mi: ergo — mi smo postali kao bogovi. I mi ćemo, moji neznani planetarni čitaoci, doći k vama da bismo vaš život učinili božanstveno razumnim i tačnim, kao što je naš...

Magla. Ti. Potpuno besmislen događaj

Probudio sam se pred zoru, — u oči ružičasti, čvrsti svod. Sve je dobro, okruglo. Doveče će doći O. Ja sam, bez sumnje, već zdrav. Osmehnuo sam se, zaspao.

Jutarnje zvonce, — ustajem — i sasvim drugo: kroz stakla tavanice, zidova, svugde na svakom mestu, skroz naskroz — magla. Ludilo oblaka sve je teže — i lakše, i bliže, i više nema granica između zemlje i neba, sve leti, kopni, pada, nemaš se za šta uhvatiti. Više nema kuća: stakleni zidovi su se rasplinuli u magli, kao sitni kristali soli u vodi. Ako se pogleda sa trotoara — tamne figure ljudi u kućama — kao uravnotežene čestice u košmarnom, mlečnom rastvoru — vise nisko, i gore, i još više — na desetom spratu. I sve se puši — možda nekakav nečujni besni požar.

Tačno u 11.45: namerno sam tada pogledao na sat — da bih se uhvatio za cifre — da bi me spasile makar cifre.

U 11.45, pre no što ću poći na uobičajene, u skladu sa Satnom Tablicom, fizičke radove, navratio sam u svoju sobu. Odjednom telefon, glas — duga, usporena igla u srce:

— Aha, vi ste kod kuće? Vrlo mi je milo. Čekajte me na uglu. Otići ćemo... da, videćete kuda.

— Vi odlično znate: ja sada idem na posao.

— Vi odlično znate da ćete uraditi onako kako vam ja kažem. Do viđenja. Kroz dva minuta... sam stajao na uglu. Treba joj pokazati da mnome upravlja Jedinствена Država, a ne ona. „Onako kako vam ja kažem“... I još je uverena: oseća se po glasu. E sad ću s njom da porazgovaram kao što treba...

Sive, od vlažne magle izatkane unife egzistirale su u užurbanosti pored mene samo za jedan trenutak i neočekivano se rastvarale u magli. Nisam se odvajao od sata, bio sam — oštra, drhtava sekundara. Osam, deset minuta... Tri, dva do dvanaest...

Svršeno je. Na rad sam — već zakasnio. Kako je mrzim. Ali je trebalo da joj pokažem...

Na uglu u beloj magli — krv — rez oštrim nožem — usne.

— Ja sam vas, izgleda, zadržala. Uostalom, svejedno. Sad vam je već kasno.

Kako je ja — — uostalom, da: već je kasno.

Ćuteći sam gledao na usne. Sve su žene — usne, samo usne. Nečije ružičaste, elastično okrugle; obruč, nežna ograda od celog sveta. I ove: pre jednog trena nisu postojale, i tek ovog trenutka — nožem, — i još kaplje slatka krv.

Bliže — priljubila mi se uz rame — i mi smo jedno, iz nje se preliva u mene — i ja znam: tako treba. Znam svakim nervom, svakom dlačicom, svakim do bola slatkim otkucajem srca. I kakva radost pokoriti se tome *treba*. Verovatno se komad gvožđa isto tako radosno pokorava neizbežnom, egzaktnom zakonu — i upija se u magnet. Verovatno se kamen bačen uvis za trenutak koleba — a onda strmoglavce naniže, na zemlju. Verovatno i čovek, posle agonije, najzad treba da udahne poslednji put — i da umre.

Sećam se: osmehnuo sam se rasejano i bez ikakve veze rekao:

— Magla je... gusta.

— Ti voliš maglu?

To drevno, davno zaboravljeno „ti“, „ti“ gospodara robu — ušlo je u mene oštro, lagano: pa ja sam rob, i to je — takođe potrebno, takođe dobro.

— Da, dobro... — rekao sam sebi glasno. A onda njoj: — ja mrzim maglu. Bojim se magle.

— Znači — voliš. Bojiš se — jer je to jače od tebe, mrziš — zato što se bojiš, voliš — zato što ne možeš da pokoriš. Jer se samo i može voleti ono što je nepokorno.

Da, to je tako. I baš zbog toga — baš zbog toga ja...

Mi smo išli udvoje — a jedno. Negde u daljini kroz maglu, jedva čujno je pevalo sunce, sve se punilo elastičnim, bisernim, zlatastim, ružičastim, crvenim. Čitav svet je — jedinstvena neobuhvatna žena, i mi smo — u samoj njenoj utrobi, mi se još nismo rodili, mi radosno sazrevamo. I meni je jasno, nepobitno jasno: sve je za mene: sunce, magla, ružičasto, zlatasto — za mene je sve to...

Nisam pitao kuda idemo. Svejedno: samo da se ide, ide, sazreva, sve elastičnije puni — —

— Dakle... — Y se zaustavila na vratima. Ovde danas dežura baš jedan... O njemu sam govorila onda u Drevnoj Kući.

Ja sam izdaleka, samo očima, oprezno čuvajući ono što sazreva — pročitao tablu: „Medicinski Biro“. Sve sam shvatio.

Staklena, soba puna zlataste magle. Staklene police sa šarenim flašama, teglama. Kablovi. Plavičaste iskre u cevima.

I čovečuljak — veoma tanan. Sav je kao izrezan od hartije i bilo kako da se pokrene — svejedno, on ima samo profil, veoma izoštren: sevajuća oštrica — nos, usne — makaze.

Nisam čuo šta mu je govorila Y: gledao sam kako je govorila — i osećao: osmehujem se nezadrživo, blaženo. Sevnule su oštricama — makaze usne, i doktor je rekao:

— Tako, tako. Shvatam. Najopasnija bolest — ja ni za šta opasnije ne znam... — zasmejao se, tananom papirnatom rukom je brzo nešto napisao i dao listić Y; napisao drugi — dao meni.

To su bila uverenja da smo bili — bolesni, da ne možemo ići na posao. Ja sam krao svoj posao od Jedinствene Države, ja sam — lopov, ja sam — pod Mašinom Dobrotvora. Ali to je od mene — daleko, ravnodušan sam, kao da je u knjizi... Uzeo sam listić ne kolebajući se ni trenutka; ja — moje oči, usne, ruke — ceo ja sam znao: tako mora da bude.

Na uglu, u polupraznoj garaži uzeli smo aero. Y je opet, kao onda, sela za volan, pomakla ručicu na „napred“, odvojili smo se od zemlje, zaplovili. I za nama je zaplovilo sve: ružičasto—zlatasta magla; sunce; tanani, oštri profil lekara — sad odjednom tako drag i blizak. Ranije je sve bilo oko sunca; sada sam znao da je sve oko mene — lagano, blaženo, sa zatvorenim očima...

Starica je na ulazu Drevne Kuće. Draga, zarasla, sa zracima — borama: usta. Verovatno su bila zarasla u toku svih ovih dana — i tek su se sad otvorila, osmehnula.

— A-a, nevaljalica! Umesto da radi kao svi... pa dobro, dobro! Ako nešto bude — ja ću onda dotrčati, reći...

Teška, škripava, neprozračna vrata su se zatvorila i u istom trenutku srce se široko, bolno rastvorilo — još šire: — širom. Njene su usne — moje, ja sam pio, pio, odmicao se, čuteći gledao u oči širom otvorene na mene — i opet...

Polumrak sōba, plavo, žuto kao šafran, tamnozeleni safijan, zlatasti osmejak Bude, svetlucanje ogledala. I — moj stari san, tako mi je sad shvatljiv: sve je natopljeno zlatasto-ružičastim sokom, i sad će se prelići preko ivice, štrcnuće — —

Sazrelo je. I neizbežno kao gvožđe i magnet, sa slatkom pokornošću po egzaktnom neminovnom zakonu — ulio sam se u nju. Nije bilo ružičastog bona, nije bilo računice, nije bilo Jedinствene Države, nije bilo mene. Bili su samo nežno-oštri, stisnuti zubi, bile su zlataste oči, širom na mene otvorene — i kroz njih sam lagano ulazio unutra, sve dublje. I tišina — samo u uglu — iza hiljade milja

kaplju kapi u umivaoniku i ja sam — vasiona, i od kapi do kapi su — ere, epohe...

Prebacivši preko sebe unifu, nagao sam se prema Y — i očima je upijao u sebe poslednji put.

— Ja sam znala da će ovo ovako... Ja sam znala tebe... — rekla je Y, vrlo tiho. Brzo je ustala, obukla uniformu i svoj svakidašnji oštri osmeh-ujed.

— Dakle, pali andeo. Sad ste propali. Zar se ne bojite? E, pa, do viđenja! Sami ćete se vratiti. U redu?

Otvorila je krilo ormana sa ugrađenim ogledalom; preko ramena — na mene, čekala je. Poslušno sam izašao. Tek što sam prekoračio prag — odjednom sam osetio potrebu da se ramenom pribije uz mene — samo za tren ramenom, ništa više.

Pojurio sam natrag — u onu sobu gde je ona (verovatno) još zakopčavala unifu pred ogledalom, utrčao — zastao. Evo — jasno vidim — još se njiše starinska alka na ključu u vratima ormana, a Y — nema. Ona nije mogla nikuda da ode — izlaz iz sobe je samo jedan — a nje ipak nema. Pretražio sam sve, čak sam otvorio orman i tamo opipao šarene, starinske haljine: nigde nikog...

Meni je nekako neprijatno, planetarni moji čitaoci, da vam pričam o tom potpuno neverovatnom događaju. Ali šta da se radi kad je sve bilo upravo tako. I zar čitav dan, od ranog jutra, nije bio pun neverovatnosti, zar sve ne liči na onu drevnu bolest snoviđenja? A ako je tako — zar onda nije svejedno: jedan apsurd više ili manje? Osim toga, ubeđen sam: pre ili posle svaki apsurd ću uspeti da uključim u nekakav silogizam. To me umiruje, nadam se da će umiriti i vas.

... Kako mi je puno srce! Kad biste samo znali: kako mi je puno srce!

„Moj“. Ne treba. Hladni pod

Još uvek o jučerašnjem. Lično vreme pred spavanje bilo mi je zauzeto i nisam mogao juče da beležim. Ali u meni je sve to — kao isklesano, pa zbog toga nekako naročito — i mora biti da je zauvek — taj neizdržljivo-hladni pod...

Uveče je trebalo kod mene da dode O — to je bio njen dan. Sišao sam kod dežurne da uzmem dozvolu za roletne.

— Šta je to s vama? — upitao je dežurni. — Vi ste nekako danas...

— Ja... ja sam bolestan...

U suštini, to je bila istina: ja sam, naravno, bolestan. Sve je toolest. I odmah sam se setio: da, pa naravno, uverenje... Opipao sam u džepu: evo ga — šušti. Znači — sve je bilo, sve je stvarno bilo...

Pružio sam dežurnom hartiju. Osećao sam kako mi gore obrazi; ne gledajući video sam: dežurni me začuđeno posmatra...

Najzad — 21^{1/2}. U sobi levo — spuštene roletne. U sobi desno — vidim suseda: nad knjigom je — njegova čvornovata čela je sva u ispupčenjima, a čelo — ogromna, žuta parabola. Ja teško hodam, hodam: kako ću — posle svega — sa njom, sa O? I zdesna — jasno osećam na sebi pogled, jasno vidim bore na čelu — niz žutih, nerazgovetnih redova; i zbog nečega mi se čini: ovi su redovi zbog mene.

U četvrt do 22 u sobi kod mene — radostan ružičasti vihor, čvrst obruč ružičastih ruku oko mog vrata. I evo osećam: obruč je sve slabiji — slabiji — razmakao se — ruke su se opustile...

— Vi niste onaj, vi niste pređašnji, vi niste moj!

— Kakva je to besmislena terminologija „moj“. Ja nikada nisam bio... — i zapeo sam: palo mi je na pamet — ranije nisam bio, to je sigurno ali sada... Jer ja sad ne živim u našem razumnom svetu, nego u drevnom, bunovnom, u svetu koren iz minus jedan.

Roletne padaju: Tamo, iza zida, desno, susedu knjiga pada sa stola na pod, i kroz poslednju, trenutnu, usku pukotinu između roletne i poda — vidim: žuta ruka je dohvatila knjigu, a u meni: iz sve snage bih se uhvatio za tu ruku...

— Mislila sam — htela sam da vas sretnem danas na šetnji. Imam mnogo — treba tako mnogo da vam...

Draga, jadna O! Ružičasta usta — ružičasti polumesec sa roščićima naniže. Pa ja joj ne mogu ispričati sve što je bilo — makar i zato što će je to učiniti saučesnicom mojih zločina; jer ja znam, ona neće imati snage da pođe u Biro Čuvarā i, dakle — —

O je ležala. Ja sam je lagano ljubio. Ljubio sam tu naivnu bucmastu boricu na nadlanici, modre oči su bile zatvorene, ružičasti polumesec se lagano rascvetavao, otvarao — i ja sam je ljubio celu.

Odjednom jasno osećam: do koje je mere sve prazno, upušteno. Ne mogu, ne ide. Treba — a ne ide. Usne su mi se odjednom ohladile...

Ružičasti polumesec je zadrhtao, smrkao se, zgrčio. O je prebacila preko sebe ćebe, zamotala se — licem u jastuk...

Sedeo sam na podu pored kreveta — kakav očajno hladan pod, — sedeo sam ćuteći. Nepodnošljiva hladnoća odozdo — sve se naviše penje, penje. Verovatno je isto tako ćutljiva hladnoća tamo, u modrim, nemim međuplaketarnim prostorima.

— Shvatite: nisam je hteo... — mrmljao sam... — Ja sam se iz sve snage...

To je istina: ja, pravi ja — nisam hteo. A ipak: kojim rečima da joj kažem. Kako da joj objasnim da gvožđe nije htelo, ali je zakon — neizbežan, egzaktan...

O je podigla lice sa jastuka i ne otvarajući oči rekla:

— Odlazite, — ali od suza se čulo „otlasite“ — i eto zbog nečega mi se urezala u pamet ta besmislena sitnica.

Sav prožet hladnoćom, cepteći, izašao sam u hodnik. Onamo iza stakla — lagani, jedva primetni magličasti dim. A pred noć će se on sigurno opet spustiti, pritisnuće svom snagom. Kakva li će biti noć?

O je ćuteći promakla pored mene, prema liftu — lupila su vrata.

— Čekaj, — viknuo sam: bilo mi je strašno.

Ali, lift je već zujao naniže, naniže, naniže...

Ona mi je otela R-a.

Ona mi je otela O.

Pa ipak, pa ipak...

Zvono. More kao ogledalo. Večito ću goreti

Samo što sam ušao u heling gde se gradi *Integral* — kad u susret Drugi Graditelj. Lice mu je kao i uvek: okruglo, belo, fajansno — tanjir, i priča — služi na tanjiru nešto neizdržljivo ukusno:

— Vi ste izvoleli bolovati, a ovde bez vas, bez šefa juče, može se reći, odigrao se događaj.

— Događaj?

— Pa da! Zvonce, završili smo, iz helinga su počeli sve da propuštaju — i zamislite: kontrolor je ulovio nenumernog čoveka. Kako je on ovde dospeo — ne mogu da shvatim. Odveli su ga u Operaciono. Tamo će iz njega, golubića, izvući, kako i zašto... (osmeh — sladak).

U Operacionom rade naši najbolji i najiskusniji lekari, pod direktnim rukovodstvom samog Dobrotvora. Tamo su razne naprave, a što je najglavnije, čuveno Gasno Zvono. To je u suštini starinski školski eksperiment: miš se stavi pod stakleni poklopac; vazdušnom pumpom vazduh se pod poklopcem razređuje sve više... I tako dalje. Samo, naravno, Gasno Zvono je daleko savršeniji aparat — sa upotrebom različitih gasova, i onda — ovde, naravno, nije izrugivanje nad malom nezaštićenom životinjom, ovde je visoki cilj — briga o bezbednosti Jedinствене Države, drugim rečima — o sreći miliona. Otprilike pre jedno pet stotina godina, kad se rad u Operacionom tek organizovao, našli su se glupaci koji su Operaciono upoređivali sa drevnom inkvizicijom, ali to je tako besmisleno kao kad bismo izjednačavali hirurga koji vrši traheotomiju i razbojnika sa velikog druma: obojici je u rukama, možda, jedan te isti nož, oba rade jedno te isto — seku grlo živom čoveku. A ipak je jedan — dobrotvor, drugi je — zločinac, jedan je sa znakom +, drugi je sa znakom —...

Sve je to suviše jasno, sve je to u jednoj sekundi, u jednom obrtu logičke mašine, a onda su u istom momentu zupci zakačili minus — i eto, gore je već nešto drugo: još se njiše alka na ormanu. Vrata su, očigledno, tek zalupljena, — a nje, Y, nema: iščezla je. To mašina nikako nije mogla da prebaci. San? Ali ja još i sad osećam: nerazumljivi, slatki bol u desnom ramenu — približivši se uz desno rame, Y je — naporedo sa mnom u

magli. „Ti voliš maglu?“ Da, i maglu... sve volim, i sve što je elastično, novo, zapanjujuće, sve je lepo.

— Sve je lepo, — glasno sam rekao.

— Lepo? — okruglo su se izbečile fajansne oči. — To jest, šta tu ima lepo? Ako je tom nenumerisanom pošlo za rukom... znači, oni su — svugde, unaokolo, sve vreme, oni su ovde, oni su — kod *Integrala*, oni...

— Ma ko su to *oni*?

— A otkud ja znam ko su. Ali ih osećam — shvatate li? Sve vreme.

— A da li ste čuli: kao da su izmislili nekakvu operaciju — odstranjuju fantaziju? (Stvarno, ovih dana sam tako nešto čuo).

— Pa znam. Kakve veze to ima sa ovim?

— Prosto takve, što bih ja, da sam na vašem mestu — pošao i zamolio da mi izvrše tu operaciju.

Na tanjiru se očigledno pojavilo nešto kiselo kao limun. Dragi moj — uvredljivom mu se učinila daleka aluzija da možda on ima fantaziju... Uostalom, šta tu ima da pričamo: pre nedelju dana, verovatno, i ja bih se takođe uvredio. A sada — sad ne: zato što znam da je imam — da sam bolestan. Znam još i ovo — ne želim da ozdravim. Eto ne želim, i to ti je. Popeli smo se staklenim basamcima. Sve je — tamo dole pod nama — ležalo kao na dlanu...

Vi, koji čitate ove beleške — bez obzira ko ste, ali nad vama je sunce. I, ako ste nekada bili ovako bolesni kao ja sada — onda znate kakvo je — kakvo može da bude — jutarnje sunce; vi znate ovo ružičasto, prozračno, toplo zlato. I sam vazduh je skoro ružičast, i sve je prožeto nežnom sunčanom krvlju, sve je živo: živo je i mekano je kamenje; živo je i toplo gvožđe; živi su, i svi do jednog, osmehuju se — ljudi. Može da se desi da kroz sat — sve iščezne, kroz sat — da pokapa ružičasta krv, ali zasad — živo je sve. I gledam: nešto se preliva i pulsira u staklenim bokovima *Integrala*; gledam: *Integral* misli o svojoj velikoj i strašnoj budućnosti, o teškom teretu neizbežne sreće, koji će on poneti tamo gore, vama, nepoznatima vama koji večito tražite a nikada ne nalazite. Vi ćete naći, vi ćete biti srećni, — vi ste obavezni da budete srećni i nećete dugo čekati.

Trup *Integrala* je skoro gotov: elegantan, izdužen elipsoid od našeg stakla — večnog kao zlato, elastičnog kao čelik. Video sam: iznutra uz stakleno telo pričvršćuju poprečna rebra — remenjače, uzdužna — uzdužnice; na krmi su postavili postolje za gigantski raketni motor. Svake 3 sekunde — eksplozija; svake 3 sekunde eksplozija; svake tri sekunde snažni rep *Integrala* će bljuvati

plamen i gasove u vasijski prostor — i juriće, juriće — ogromni Timur-Lenk sreće . . .

Video sam: po Tejloru, odmereno i brzo, po taktu, kao poluge jedne ogromne mašine, savijali su se ljudi, ispravljali, i opet naniže povijali. U njihovim rukama su blistale cevi: vatrom su sekli, vatrom su lepili staklene zidove, uglove, rebra, šipove. Video sam, kako su se po staklenim šinama, lagano rulala prozračna staklena čudovišta-dizalice, i kako su se isto onako kao i ljudi poslušno povijali, naginjali, doturali unutra, u utrobu *Integrala* svoje terete. I to je bilo jedno isto: očovečeni, savršeni ljudi. Bila je to najviša, potresna lepota, harmonija, muzika . . . Brže — dole, k njima, s njima!

I eto — rame uz rame, sliven s njima, zahvaćen čeličnim ritmom . . . Ravnomerni pokreti: gipko okrugli, rumeni obrazi; kao ogledala, nepomračena bezumljem misli — čela. Plivao sam po moru sličnom Ogromnom ogledalu. Odmarao sam se.

I odjednom se jedan spokojno okrenu meni:

— Kako je: nije loše, jel' vam bolje danas?

— Zašto bolje?

— Pa — niste bili juče. Mi smo već mislili — da je nešto odistinski opasno . . . Sija mu čelo, osmeh detinji, bezazlen, nevin.

Krv mi je udarila u lice. Nisam mogao — nisam mogao da lažem te oči. Čutao sam, tonuo . . .

Gore se kroz otvor provuklo, sijajući okruglom belinom fajansno lice.

— Ej, D-503! Molim vas ovamo! Ovde smo, shvatate li, dobili tvrd okvir sa podupiračima u kome momenti ojačavaju konstrukciju u kvadratnom odnosu.

Ne saslušavši ga, glavačke sam potrčao k njemu gore — sramno sam se spasavao bekstvom. Nisam imao snage da podignem oči — sve mi je pred očima titralo od blistavih, staklenih stepenica pod nogama, i sa svakom stepenicom: sve je beznadežnije; meni zločincu, zatrovanom — ovde nije mesto. Nikada se više neću uliti u precizni mehanički ritam, neću ploviti po moru mirnom kao ogledalo. Ja ću večito da gorim, da se kidam, da tražim sklonište, bilo gde da sklanjam oči — večito, dok najzad ne nađem snage da prođem i — —

I ledena iskra — skroz-naskroz što se mene tiče — ako; što se mene tiče — svejedno: ali moraće se i o njoj, i nju takođe . . .

Izašao sam kroz otvor na palubu i zaustavio se: ne znam kud ću sad, ne znam zašto sam došao ovamo. Pogledao sam gore. Tamo se sunce, izmučeno od popodneva, mutno dizalo. Dole je bio — *Integral*, sivostaklast, mrtav.

Ružičasta krv je istekla, meni je jasno da je sve to — samo moja fantazija, da je sve ostalo kao i pre, a u isto vreme jasno mi je...

— 503, šta vam je, jeste li gluvi? Zovem vas, zovem... Šta je s vama? — To Drugi Graditelj — pravo meni u uho: mora biti da već odavno viče.

Šta je sa mnom? Izgubio sam komandnu palicu. Motor iz sve snage zuji, aero drhti i juri, ali komandne palice nema, — i ja ne znam kud jurim: naniže — i istog trenutka o zemlju, ili naviše — u sunce, u vatru što tako besomučno žeže...

Žuto. Dvodimenzijalna senka. Neizlečiva duša

Nisam beležio nekoliko dana. Ne znam koliko: svi su dani — jedan. Svi su dani — jedne boje — žute, kao isušeni, zažareni pesak, i ni trunke senke, ni kapi vode, i po žutom pesku bez kraja. Ja ne mogu bez nje — a ona, otkad je tako neshvatljivo iščezla u Drevnoj Kući . . .

Od tog dana sam je video samo jednom za vreme šetnje. Pre dva, tri, četiri dana — ne znam: svi su dani — jedan. Promakla je, za trenutak je ispunila žut, prazan svet. S njom pod ruku — njoj do ramena — dvostruki S, i veoma tanki papirnati doktor, i neko četvrti — zapamtio sam samo njegove prste: izletali su iz rukava unife kao snopovi zrakova — neobično tanki, beli, dugi. Y je podigla ruku, mahnula mi; Y se preko glave sagla prema onome sa prstima — zracima. Učinilo mi se da čujem reč *Integral*: sve četvoro su se okrenuli prema meni; i već su se izgubili u sivoplavičastom nebu, i ponovo — žut, isušen i put.

Tog dana uveče ona je imala ružičasti bon za mene. Stajao sam pred numeratorom — i s nežnošću, s mržnjom, preklinjao sam ga da škljocne, da bi se u belom prorezu pojavila što pre: Y-330. Treskala su vrata, izlazili su iz lifta bleđi, visoki, ružičasti, crmpurasti; unaokolo su padale roletne. Nje nije bilo. Nije došla.

I možda, baš u ovom trenutku, tačno u 22, dok ja ovo pišem — ona se isto onako, zatvorivši oči, pribija uz nekoga ramenom, i isto mu onako govori: „Voliš li me?“ Kome? Ko je on? Ovaj sa zracima-prstima, ili onaj R debelih usana što štrca? Ili S?

S . . . Zašto čitavo vreme za sobom čujem njegove ravne, šljapkave, kao po barama, korake? Zašto je on sve ovo vreme iza mene — kao senka? Napred, sa strane, pozadi, sivoplavičasta, dvodimenzijalna senka: preko nje prelaze, po njoj gaze, ali ona je — čitavo vreme verno ovde, naporedo sa mnom, privezana nevidljivom pupčanom vrpcom. Možda je ta pupčana vrpca ona — Y? Ne znam. Ili je, možda, njima Čuvarima, već poznato da ja . . .

Šta biste radili kad bi vam rekli: vaša vas senka vidi, sve vreme vas vidi. Shvatate li? Odjednom — imate neobično osećanje: ruke su tuđe, smetaju, i ja hvatam sebe na

onome što je apsurdno, što nije u taktu s koracima, maštem rukama. Ili odjednom — moram da se okrenem, a da se okrenem ne mogu, ni po koju cenu, vrat mi je — prikovan. I ja trčim, trčim sve brže, i leđima osećam: za mnom je sve brža senka, i od nje — nigde, nigde..

U svojoj sobi sam — najzad sâm. Ali ovde je nešto drugo: telefon. Opet uzimam slušalicu: „Da, Y-330, molim“. I ponovo u slušalici — lagani šum, nečiji koraci, u hodniku — pored vrata njene sobe, i ćutanje... Bacam slušalicu — i ne mogu, ne mogu više. Onamo — k njoj.

To je bilo juče. Otrčao sam tamo i ceo sat, od 16 do 17, lutao sam oko kuće gde je ona živela. Pored mene, naporedo sa mnom, brojevi. U taktu su se slivale hiljade nogu, ljujajući se milionskonogi levijatan je plivao pored mene. A ja sam — sâm, bura me je izbacila na pusto ostrvo, i tražim, samo očima tražim po sivoplavičastim talasima.

Odjednom, odnekud — oštri podsmješljivi ugao obrva izvijenih prema slepoočnicama, i tamni prozori očiju, a tamo — unutra — gori kamin, kreću se nečije senke. I ja ću pravo tamo, unutra, i reći ću joj „ti“ — obavezno „ti“: „Ti znaš — ja ne mogu bez tebe. Onda zašto?“

Ali ona — ćuti. Odjednom čujem tišinu, odjednom čujem — Fabriku Muzičkih instrumenata, i shvatam već je prošlo 17, svi su davno otišli, ja sam — sâm, ja sam — zakasnio. Unaokolo — staklena, oblivena žutim suncem pustinja. Ja vidim: kao u vodi: — u staklenoj površini obešeni su nogama naviše, izokrenuti, blistavi zidovi; i izokrenuto, kao na podsmeh, nogama naviše — obešen sam ja.

Moram što pre, ovog trenutka — u Medicinski Biro da dobijem uverenje da sam bolestan, inače će me uzeti i — — A možda će to biti i najbolje. Ostati tu i mirno čekati dok me ne primete, dopreme u Operaciono — bolje je odjednom sve svršiti, sve odjednom iskupiti.

Lagani šušanj, i preda mnom je — dvostruko izvijena senka. Ne gledajući, osećao sam kako se brzo ušrafljuju u mene dva sivočelična svrdla, osmehnuo sam se iz sve snage i rekao — nešto se moralo reći:

— Ja... ja moram u Medicinski Biro.

— Šta ćete tamo? Pa što vi stojite ovde?

Besmisleno izokrenut, obešen za noge — ćutao sam, crveneći od stida.

— Pođite sa mnom — strogo je rekao S.

Pokorno sam pošao, mašući nepotrebnim, tuđim rukama. Oči nisam mogao da podignem, čitavo vreme sam išao po čudnom, sa glavom naniže — svetlu: nekakve mašine — sa donjim delom naviše, i ljudi-antipodi, prilepljeni

nogama za tavanice, i još niže — okovano u debelo staklo kaldrme — nebo. Sećam se: bilo mi je krivo više od svega što sam poslednji put u životu video ovako, izokrenuto, a ne stvarno. Ali oči da podignem nisam mogao.

Zaustavili smo se. Ispred mene — stepenice. Jedan korak — i vidim: figure u belim lekarskim mantilima, ogromno nemo Zvono...

Sa naporom, sa nekakvim spiralnim dovodom, najzad sam odvojio oči od stakla pod nogama — i odjednom su mi u lice prsnula zlatna slova „Medicinsko“... Zašto me je doveo ovamo, a ne u Operaciono, zašto me je poštedeo — na to u ovom trenutku nisam čak ni pomislio: jednim skokom — preko basamaka, čvrsto sam zalupio vrata za sobom — i odahnuo. Osećam: kao da od ranog jutra nisam disao, kao da nije kucalo srce — i tek sam sad prvi put udahnuo, tek sam sad opustio branu u grudima...

Dvojica su: jedan — nizak, kratkonog — očima je kao na rogove, nabadao pacijente, i drugi — veoma tanak, blistave makaze-usne, oštrica-nos... Onaj isti.

Jurnuo sam prema njemu, kao prema rodu rođenom, pravo na oštricu — nešto o nesanici, snovima, senci, žutom svetu. Makaze-usne su sevale, osmehivale se.

Loše stoje vaše stvari! Očigledno se kod vas formirala duša.

Duša? Ta čudna, drevna, odavno zaboravljena reč. Mi smo ponekad govorili „kao jedna duša“, „ravnodušno“, „dušegub“¹, ali duša — —

To je... vrlo opasno, — promrmljao sam.

— Neizlečivo, — odsekle su makaze.

— Ali... pravo reći, u čemu je suština? Ja nekako... nemam predstavu.

— Vidite... kako da vam to... Pa vi ste matematičar?

— Da.

— Evo ovako — ravan, površina, eto to je ogledalo. A na površini smo vi i ja, eto — vidite, i žmirkamo očima zbog sunca, i ova modra električna iskra u cevi, a to je promakla senka aera. Samo na površini, samo za trenutak. Ali zamislite — od nekakve vatre ta se neprirodna površina odjednom razmekšala, i više ništa ne klizi po njoj — sve prodire unutra, onamo, u taj ogledalski svet, u koji mi sa radoznalošću zavirujemo, kao deca — deca uopšte nisu tako glupa, uveravam vas. Površina je postala zapremina, postala telo, svet, a ono u ogledalu — u vama — to je sunce, i vihor propelera od aera, i vaše uzdrhtale usne, i još nečije. I shvatate li: hladno ogledalo odražava,

¹ Reč „dušegub“ je ostavljena u tekstu zbog „duše“, inače ona u ruskom jeziku znači „ubica“. — Prim. prev.

odbija; a ovo — upija, i od svega je trag — zauvek. Jednom jedva primetna borica na nečijem licu — i vi je već imate zauvek: jednom ste čuli: pala je u tišini pak — i vi čujete sad...

— Da, da, baš... — uhvatio sam ga za ruku. Ja sad čujem: iz — slavine na umivaoniku — lagano kaplju kapi u tišinu. I ja sam znao da je to — zauvek. Ali ipak, zašto odjednom duša? Nisam je imao, nisam je imao — a odjednom... Zašto je niko nema, a ja...

Još čvršće sam ga stegao za tananu ruku: jezivo bi mi bilo da izgubim pojas za spasavanje.

— Zašto? A zašto nemamo perje, nemamo krila — nego samo lopatice — podlogu za krila? Pa zato što su nam krila više nepotrebna — postoji aero, krila bi nam samo smetala. Krila su — za letenje, a mi nemamo više kud: mi smo — doleteli, mi smo — našli. Zar nije tako?

Zbunjeno sam potvrdio glavom. On me je pogledao, oštro se zasmejao, lancetno. Onaj drugi je čuo, kratkonogo je dotrupkao iz svog kabineta, očima je pokačio na rogove mog tananog doktora, i potkačio mene.

— U čemu je stvar? Kako: duša? Duša, kažete? Đavo će ga znati! Tako ćemo mi brzo i do kolere doći. Govorio sam vam (tananog na rogove) — ja sam vam govorio: treba svima — svima fantaziju... Ekstirpirati fantaziju. Ovdje samo hirurgija, jedino hirurgija.

Nabio je ogromne rendgenove naočari, dugo je obilazio i zagledao kroz kosti lobanje u moj mozak; nešto je zapisivao u beležnicu.

— Izvanredno, izvanredno interesantno! Slušajte: da li biste se složili... da vas stavimo u špiritus? To bi za Jedinствену Državu bilo izvanredno... to bi nam pomoglo da sprečimo epidemiju... Ako vi, razume se, nemate neke naročite razloge...

— Vidite li, — rekao je on, — broj D-503 je graditelj *Integrala*, i ubeden sam — da bi to narušilo...

— A, — promrmljao je ovaj i otrupkao nazad u svoj kabinet.

Ostali smo nasamo. Papirnata ruka se lagano, nežno spustila na moju ruku, profilno lice se približilo meni; šapnuo je:

— Otkriću vam jednu tajnu — to nemate samo vi. Moj kolega ne govori uzalud o epidemiji. Deder, setite se, zar vi sami niste primećivali kod nekog nešto slično, — nešto vrlo slično, vrlo blisko... — netremice me je gledao. Na šta on aludira — na koga? Da nije — —

— Slušajte... — skočio sam sa stolice. Ali on je već glasno počeo da govori o nečem drugom:

— ... A od nesanice, od tih vaših snova — mogu vam

jedino posavetovati: više pešaćite. Eto, odlučite se i od sutra ujutru šetajte... makar do Drevne Kuće.

Opet me je probo očima, osmehujući se najsuptilnije. I učinilo mi se; potpuno sam jasno video zavijeno u tananu tkaninu toga osmeha reč-slovo, — ime, jedino ime... Ili je to opet samo fantazija?

Jedva sam sačekao da mi napiše uverenje o bolesti za danas i za sutra; još jednom sam mu, čuteći, čvrsto stegao ruku i istrčao napolje.

Srce je — lako, brzo, kao aero, i nosi me, nosi uvis. Znao sam: sutra — nekakva radost. Kakva?

Kroz staklo. Umro sam. Hodnici

Potpuno sam zbunjen. Juče, onog istog trenutka kad sam mislio da se već sve zamrsilo, da su nađeni svi iksovi — u mojoj jednačini su se pojavile nove nepoznate.

Početak koordinata je u čitavoj toj istoriji — naravno Drevna Kuća. Iz te tačke su — ose: X-ova, Y-ova, Z-ova, na kojima je za mene od skora sagrađen čitav svet. Po osi X-ova (Bulevaru 59) išao sam pešice ka početku koordinata. U meni je jučerašnjica kao šareni vihor: prevrnutе kuće i ljudi, mučno tuđe ruke, blistave makaze, oštre kapi iz umivaonika — tako je bilo, bilo jednom. I sve to — kidajućи meso — vrtoglavo se okreće onamo — iza površine koju je rastopila vatra, onamo gde je „duša“.

Da bih izvršio doktorovo naređenje, namerno sam izabrao put po dvema katetama, a ne po hipotenuzi. I evo već druge katete: kružni put kod podnožja Zelenog Zida. Iz nepreglednog zelenog okeana, iza Zida, valjao se prema meni divlji talas korenja, cveća, granja, lišća — propeo se — odmah će me zapljusnuti, i od čoveka — najtananijeg i najpreciznijeg od svih mehanizama — pretvoriću se...

Ali, na sreću, između mene i divljeg okeana je — staklo Zida. O, velika, božanstveno-ograničavajuća mudrosti zidova i pregrada. Ovo je, možda najveći od svih pronalazaka. Covek je prestao da bude divlja životinja tek onda kad je sagradio prvi zid. Čovek je prestao da bude divlji čovek tek onda kad smo sagradili Zeleni Zid, kad smo iza tog zida izolovali svoj mašinski, savršeni svet — od nerazumnog, nakaznog sveta drveća, ptica, životinja...

Kroz staklo na mene — maglovito, sumorno — tupa njuška nekakve zverke, žute oči koje uporno ponavljaju jednu te istu, za mene neshvatljivu misao. Dugo smo jedan drugome gledali u oči — u te šahtove iz površinskog sveta u drugi, izapovršinski. I u meni gamiže: „A šta ako je odnekud ovaj žutooki — u svojoj besmislenoj, prljavoj gomili lišća, u svom neizračunatom životu — srećniji od nas?“

Odmahnuo sam rukom, žute oči su trepnule, ustuknule, izgubile se u lišću. Bedno biće! Kakav apsurd: on — srećniji od nas! Možda je srećniji od mene — to da; ali ja sam — samo izuzetak, ja sam bolestan.

Pa i ja... Već vidim tamnocrvene zidove Drevne Kuće — i draga zarašla staričina usta — jurim prema starici koliko me noge nose:

— Je li ona tu?

Zarašla usta su se lagano otvorila:

— Ko je to — ona?

— Ah, ko je — ko? Pa Y, naravno... Ja sam zajedno s njom onda — na aeru...

— A-ha, tako, tako... Da-da-da...

Zraci-bore okolo usana, lukavi zraci ih žutih očiju koje prodiru u mene — sve dublje... I najzad:

— Pa dobro... tu je, skoro je došla.

Tu je. Video sam: kod staričinih nogu — žbun srebrnastog gorkog pelena (dvorište Drevne Kuće je isto tako muzej brižljivo očuvan u preistorijskom obliku), pelen je pružio granu prema staričinoj ruci, starica miluje granu, na njenim kolenima je žuta pruga od sunca. I u jednom trenutku: ja, sunce, starica, pelen, žute oči — svi smo jedno, čvrsto smo vezani nekakvim žilicama, i kroz žilice — jedna zajednička, bujna, divna krv...

Stidim se sada da pišem o tome, ali sam obećao da ću u ovim beleškama biti otvoren do kraja. Dakle: sagao sam se — i poljubio zarašla, mekana, mahovinasta usta. Starica se ubrisala, zasmejala se...

Trkom kroz poznate poluteskobne zvonke sobe — zbog nečega, pravo onamo, u spavaću sobu. Već sam kod vrata, uhvatio sam za kvaku i odjednom: „A šta ako ona tamo nije sama?“ Zastao sam, osluškujem. Ali sam samo čuo: pored mene je kucalo — ne u meni, nego negde oko mene — moje srce.

Ušao sam. Široka, neizgužvana postelja. Ogledalo. I na vratima ormana je ogledalo, a u otvoru brave, onamo — ključ sa starinskom alkom. I nikog nema.

Tiho sam pozvao:

— Y! Jesi li ovde? — i još tiše, sa zatvorenim očima, ne dišući, — onako kao da klečim na kolenima pred njom: — Y! Draga!

Tiho je. Samo u beli lavabo umivaonika iz slavine kaplje voda, užurbano. Ne mogu sada da objasnim zbog čega, tek to mi je bilo neprijatno; čvrsto sam zavrnuo slavinu i izašao. Ovde je — nema: jasno je. Ona je, dakle, u nekom drugom „stanu“.

Strčao sam po širokim mračnim stepenicama, povukao jedna vrata, druga, treća: zaključano. Sve je bilo zaključano, osim jednog, „našeg“ stana, a tamo — nikog nema...

— Pa ipak — opet onamo, sam ne znam — zašto. Išao sam lagano, teško — donovi su mi odjednom postali olovni. Sećam se razgovetno ove misli: „Pogrešno je

misliti da je teža — konstantna. Dakle, sve moje formule — —“.

Ovde je prekid: na samom dnu su lupnula vrata, neko je brzo zatrupkao po pločicama. Ja sam — ponovo lagan, najlakši — jurao sam prema ogradi stepeništa — da se nagnem, da u jednoj reči, jednom kriku „Ti!“ — iskažem sve...

I premro sam: dole — upisana u tamni kvadrat senke od prozorskog rama, razmahujući ružičastim krilima — ušima, promicala je glava S-a.

Kao munja — samo goli zaključak, bez premisa (premise ni sad ne znam): „Ne treba — nikako — da me on vidi.“

I na prstima, utiskujući se u zid — promakao sam naviše — prema onom nezaključanom stanu.

Za tren oka sam kod vrata. Onaj — tupo trupče naviše, ovamo. Samo da se dočepam vrata! Molio sam vrata, ali ona su drvena: zaškripala su, zacvilela. Kao vihor pored mene — zeleno, crveno, žuti Buda — i pred ogledalom na vratima ormana: moje blede lice, oči koje prisluškuju, usne... Ja čujem — kroz šum krvi — opet škripe vrata... To je on, on.

Uhvatio sam se za ključ na krilu ormana — i alka se njiše. Ovo me podseća na nešto — opet trenutni, goli, bez premisa zaključak — tačnije, komadić: „Onda je Y — —“. Brzo otvaram krila na ormanu — unutra sam, u tmuni čvrsto ih zaklapam. Jedan korak — pod nogama se tle zaljuljalo. Ja sam lagano, mekano zaplovio nekud naniže, pred očima mi se smrklo, umro sam.

Kasnije, kad sam morao da zapisujem sve ove čudne događaje, počeo sam da rijem po sećanju, po knjigama — i sada, naravno, shvatam: to je bilo stanje privremene smrti, poznato drevnim ljudima i — koliko ja znam — potpuno nepoznato kod nas.

Nemam predstavu koliko sam bio mrtav, najverovatnije 5 do 10 sekundi, tek ja sam kroz neko vreme uskrso, otvorio oči: tamno je i osećam — naniže, naniže... Pružio sam ruku — uhvatio se — ogrebao me je rapavi zid koji brzo odmiče, na prstu je krv; jasno je da sve ovo nije igra moje bolesne fantazije. Ali šta je onda, šta je?

Slušao sam svoje istačkano, drhtavo disanje (stidim se da to priznam — tako je sve bilo neočekivano i nerazumljivo). Minut, dva, tri — sve naniže. Najzad — mekan udarac: ono što mi je izmicalo pod nogama — sada je nepokretno. U tmuni sam napipao nekakvu ručicu, gurnuo sam — otvorila su se vrata — mutna svetlost. Video sam: iza mene se brzo u vis podizala mala

kvadratna platforma. Bacio sam se — ali je već bilo kasno: ovde sam bio odsečen... gde je to „ovde“ — ne znam.

Hodnik. Tišina na hiljade kilograma. Na okruglim svodovima — sijalice, beskrajna, svetlucava, drhtava, istačkana linija. Pomalo je ličilo na „tunele“ naših podzemnih železnica, ali je samo mnogo uže i nije od našeg stakla, nego od nekakvog drugog, starinskog materijala. Pomislio sam na podzemne katakombe, gde su se, kažu, spasavali za vreme Dvestogodišnjeg Rata... Svejedno: treba ići.

Išao sam, mislim, dvadesetak minuta. Skrenuo sam udesno, hodnik je širi, sijalice jače. Nekakva neodređena buka. Možda su mašine, možda glasovi — ne znam, tek ja sam — pored teških, neprozirnih vrata: buka dolazi sa one strane.

Zakucao sam, još jednom — jače. Iza vrata je nastala tišina. Nešto je zveknulo, vrata su se lagano, teško otvorila.

Ne znam ko je više od nas dvoje zanemio — preda mnom je bio moj oštronosi, tanani doktor.

— Vi? Ovde? — I njegove makaze su se zatvorile. A ja — ja kao da nikad nisam znao ni jedne ljudske reči: čutao sam, gledao i ništa nisam shvatao šta mi je govorio. Verovatno da moram odavde otići; jer me je posle toga brzo potisnuo svojim pljosnatim papirnatim truhom do kraja onog, svetlijeg dela hodnika — i gurnuo u leđa.

— Dozvolite... ja sam hteo ja sam mislio da je ona, Y-330... Ali iza mene...

— Stojte tu, — odsekao je doktor i iščezao...

Najzad! Najzad, ona je pored mene, ovde — i zar nije svejedno gde je to „ovde“. Poznata šafranasto-žuta svila, osmeh-ubod, kao podignute roletne oči... Meni drhte usne, ruke, kolena — a u glavi strašno glupa misao:

„Vibracije su zvuk. Drhtanje mora da zvuči. Zašto se ne čuje?“

Njene su mi se oči otvorile — širom, ja sam ušao unutra...

— Nisam više mogao! Gde ste bili? Zašto? — Ni za trenutak ne odvajajući oči od nje, govorio sam kao u bunilu — brzo, nepovezano — možda sam čak samo mislio. — Senka je iza mene... Umro sam — iz ormana... Zato što onaj vaš... govori makazama: imam dušu... Neizlečivu...

— Neizlečivu dušu! Jadniče moj! — Y se nasmejala — i poprskala me smehom: sve je bunilo prošlo, i svuda blistaju, zvone smejuljci i kako je — kako je sve to čarobno lepo.

Iza ugla se odjedanput stvori doktor — divni, izvanredni, najsuptilniji doktor.

— Dakle, — zaustavio se pored nje.

— Ništa, ništa! Posle ću vam reći. On je slučajno... Recite da ću se vratiti kroz... petnaest minuta...

Doktor nestade iza ugla. Ona je čekala. Vrata su potmulo lupnula. Onda se Y lagano, lagano, zabadajući mi u srce sve dublje oštru, slatku iglu — pribila ramenom, rukom, sva — i mi smo pošli zajedno, ona i ja — dvoje — jedno...

Ne sećam se gde smo svratili u tminu — i u tmuni po stepeništu naviše, bez kraja, ćuteći. Nisam video, ali sam znao: ona je išla isto kao i ja — sa zatvorenim očima, slepa, zabacivši glavu uvis, zagriznuvši usnicu — i slušala muziku: moje jedva čujno drhtanje. .

Prenuo sam se u jednom od mnogobrojnih kutaka u dvorištu Drevne Kuće: nekakva ograda, iz zemlje — gola kamena rebra i žuti zubi razorenih zidova. Ona je otvorila oči i rekla: „Prekosutra u 16.“ Otišla je.

Da li je sve ovo bilo u stvarnosti? Ne znam. Saznaću prekosutra. Realni trag je samo jedan: na desnoj ruci — na vrhovima prstiju — odrana koža. Ali danas, na *Integralu* Drugi Graditelj me je ubeđivao da je on lično video kako sam slučajno ovim prstima dodirnuo brusni točak — u tome i jeste cela stvar. Šta ćete, možda je i tako. Vrlo verovatno. Ne znam — ništa ne znam.

Logička prašuma. Rane i flaster. Više nikad

Juče sam legao — i odmah sam potonuo na dno sna kao prevrnut, suviše pretovaren brod. Debljina prigušene, uzburkane zelene vode. I evo, lagano isplivavam sa dna naviše i negde u sred dubine otvaram oči: moja soba, još uvek zeleno, zaleđeno jutro. Na vratima ormana sa ogledalom — komadić sunca — meni u oči. To mi smeta da tačno ispunim Tablicom utvrđene časove sna. Najbolje bi bilo otvoriti orman. Ali ja sam sav kao u paučini, i paučina je na očima, nemam snage da ustanem.

Ipak sam ustao, otvorio — i odjednom iza vrata sa ogledalom, izvlačeći se iz haljine, sva ružičasta — Y. Sada sam se tako privikao na najneverovatnije stvari da se, koliko se sećam — čak nisam ni začudio, ništa nisam upitao; brže u orman, zalupio sam za sobom krila sa ogledalom — ubrzano dišući, brzo, slepo, žudno sjedinio sam se sa Y. Kao da je sad vidim: kroz pukotinu na krilu ormana, u tami — oštra, sunčana zraka prelama se kao munja po podu, gore po površini ormana, — i ta svirepa, blistava oštrića pada joj na zabačeni, obnaženi vrat Y... i to je za mene nešto tako strašno, da nisam izdržao, vrisnuo sam — i još jednom otvorio oči.

Moja soba. Još je zeleno, zaleđeno jutro. Na krilu ormana komadić sunca. Ja sam u krevetu. San. Ali srce još snažno kuca, podrhtava, pljuska, žiga me u vrhovima prstiju, u kolenima. To je — nesumnjivo bilo. I ja sad ne znam: šta je san — šta je java; iracionalne veličine izrastaju kroz sve što je čvrsto, uobičajeno, trodimenzionalno, i umesto tvrdih, glačanih površina — unaokolo nešto rapavo, kosmato...

Do zvona ima još dosta. Ležim, mislim — i odmotava se izvanredno neobičan, logički lanac.

Svakoј jednačini, svakoј formuli u površinskom svetu odgovara krivulja ili telo. Za iracionalne formule, za moje $\sqrt{-1}$, mi ne znamo odgovarajuća tela, mi ih nikada nismo videli... Ali u tome baš i jeste užas što ta tela — nevidljiva — postoje, što obavezno, neminovno moraju postojati: zato što u matematici, kao na ekranu, promiču ispred nas njihove ćudljive, bodljikave senke — iracionalne formule; a matematika i smrt — nikada ne greše. I ako

ova tela ne vidimo u našem svetu, na površini, za njih postoji — neizbežno mora da postoji — čitav ogroman svet onamo, iza površme...

Skočio sam ne dočekavši zvono i počeo da trčim po sobi. Moja matematika — do ovog trenutka jedinstveno, čvrsto i nepokolebljivo ostrvo u čitavom mom iščašenom životu — takođe se otisnula, zaplovila, zakovitlala se. Onda je, dakle, ova besmislena „duša“ — isto tako realna kao i moja unifa, kao i moje čizme, mada ih ja u ovom trenutku ne vidim (one su iza krila sa ogledalom na ormanu)? I, ako čizme nisu bolest — zbog čega je „duša“ bolest?

Tražio sam i nisam nalazio izlaza iz divljeg čestara logike. Bila je to isto tako nepoznata i jeziva prašuma, kao i ona — iza Zelenog Zida — a ona je takođe bila neobična, nerazumljiva, sa svojim bićima koja govore bez reči. Pričinjavalo mi se da kroz nekakvo debelo staklo — vidim: beskrajno veliki i istovremeno beskrajno mali, škorpjoliki, sa skrivenim i stalno prisutnim minusom — žaokom: $\sqrt{-1}$... A, možda, — to i nije ništa drugo nego moja „duša“, slična legendarnoj škorpiji drevnih ljudi, koja je dobrovoljno sebe ujedala svim onim što...

Zvono. Dan. Sve ovo ne umire, ne iščezava — samo je prikriveno dnevnom svetlošću; kao što su vidljivi prednjeti, neumirući — predveče, prikriveni noćnom tminom. U glavi — lagana, lelujava magla. Kroz maglu — dugački, stakleni stolovi; lagano, ćuteći, po taktu žvaću lopteglave. Izdaleka, kroz maglu kucka metronom i uz ovu poznatu, prijatnu muziku, ja mahinalno, zajedno sa svima, brojim do pedeset: pedeset ozakonjenih žvakaćih pokreta za svaki zalogaj. I mahinalno udarajući takt, spuštam se dole, beležim svoje ime u knjigu onih koji odlaze — kao i ostali. Ali osećam: živim odvojeno od svih, sâm, ograđen mekanim zidom koji zaglušuje zvuke, i iza tog zida je — moj svet...

Ali vidite: ako je ovaj svet samo moj, zašto je on u ovim beleškama? Zašto su ovde ovi besmisleni „snovi“, ormani, beskonačni hodnici? Sa tugom primećujem da umesto skladne i stroge matematičke poeme u čast Jedinstvene Države — kod mene ispada nekakav fantastičan avanturistički roman. Ah, kad bi samo u stvari to bio roman, a ne moj sadašnji život — ispunjen iksovima, $\sqrt{-1}$ i padovima.

Uostalom — možda je sve to na dobro. Najverovatnije je da ste vi, moji nepoznati čitaoci, — deca u poređenju sa nama (ta nas je odgajila Jedinstvena Država — dakle, dostigli smo za čoveka najviše moguće vrhove). I kao deca — bez plaća ćete progutati svu gorčinu što ću vam je dati, tek kad bude obložena gustim sirupom avantura....

UVEĆE:

Da li vam je poznato ovo osećanje: kad na aeru juriš uvis po modroj spirali, prozor je otvoren, u lice bije vihor — zemlje nema, na zemlju zaboravljaš, zemlja je isto tako daleko od vas, kao i Saturn, Jupiter, Venera? Tako ja živim sada, u lice — vihor, i zaboravio sam na zemlju, zaboravio sam na milu ružičastu O. Ali ipak, zemlja postoji, ranije ili kasnije — treba aterirati na nju i samo zatvaram oči pred onim danom, kad na mojoj Seksualnoj Tabeli bude njeno ime — ime O-90 . . .

Večeras je daleka zemlja podsećala na sebe.

Da bih ispunio doktorovo naređenje (ja iskreno, iskreno hoću da ozdravim) — cela dva sata sam lutao staklenim, pravolinijskim pustinjama bulevara. Svi su, u skladu sa Tablicom, bili u slušaonicama, a samo sam ja sâm . . . U suštini to je bio neprirodan prizor; zamislite čovečiji prst, odrezan od celine, od ruke — odvojen čovečiji prst, kako zguren i savijen, podskakujući trči po staklenom trotoaru. Taj prst sam — ja. I najčudnovatije i najneprirodnije je to što prst uopšte ne želi da bude na ruci, da bude sa drugima: ili — evo ovako, sâm, ili . . . Pa da, ja više nemam šta da krijem: ili udvoje sa njom — sa onom, da opet onako prelivam u nju čitavog sebe kroz rame, kroz spletene prste ruku . . .

Kući sam se vratio kad je sunce već zalazilo. Večernji ružičasti pepeo je na staklu zidova, na zlatnom vrhu akumulatorskog tornja, na glasovima i osmesima brojeva koje susrećem. Zar nije čudnovato: poslednji sunčevi zraci padaju pod onim istim uglom kao i oni koji se razgorevaju ujutru, a sve je — savršeno drugačije, drugačije je ovo rumenilo — sad je veoma tiho, pomalo gorko, a ujutru će opet biti zvonko, penušavo.

Dole, u holu, ispod gomile koverata pokrivenih ružičastim pepelom — Jy, kontrolorka, vadi i pruža mi pismo. Ponavljam: to je — veoma uvažena žena, i ja sam uveren — u njena najbolja osećanja prema meni.

A ipak, svaki put kad god ugledam te opuštene obraze slične ribljim škragama — meni je nekako neprijatno.

Pružajući mi žilavom rukom pismo — Jy je uzdahnula. Ali ovaj uzdah je vrlo malo zatalasao onu zavesu koja me je odvajala od sveta: ja sam u suštini projiciran na koverti koja je drhtala u mojim rukama, u kojoj je bilo — u to nisam sumnjao — pismo od Y.

Sad — drugi uzdah, toliko očigledan, podvučen sa dve crte, da sam se odvojio od koverte — i video: između škruga, kroz stidljive šalone spuštenih očiju — nežan, uvijen, zaslepljujući osmeh. A onda:

— Jadniče moj, jadniče, — uzdah s tri crte i jedva приметно klimanje prema pismu, (sadržaj pisma je ona, po dužnosti, — prirodno znala).

— Ne, zbilja ja... Pa zašto?

— Ne, ne, dragi moj: ja vas bolje poznajem nego što vi sami sebe poznajete. Ja vas već odavno posmatram — i vidim: potrebno je da vas neko za ruku vodi kroz život, neko ko je već dugo godina proučavao život...

Osećam: sav sam oblepljen njenim osmejkom — to je flaster na one rane kojima će me ovog trenutka pokriti ovo pismo što drhti u mojim rukama. I najzad — kroz stidljive šalone — sasvim tiho:

— Razmisliću, dragi, razmisliću. I budite mirni: ako osetim u sebi dovoljno snage — ne — ne, ja prvo moram još da porazmislim...

Dobrotvore veliki! Zar mi je suđeno... zar ona želi da kaže, da — —

U mojim očima — treperenje, hiljade sinusoida, pismo skače. Prilazim bliže svetlosti, zidu. Tamo se sunce gasi, a otuda — na mene, na pod, na moje ruke, na pismo — sve gušći tamnoružičasti, tužni pepeo.

Koverta je iscepana — brže potpis — i rana — to nije Y, nije Y, to je... O. I još jedna rana: dole na listiću, u desnom uglu — rasplinuta mrlja — ovde je kapnulo... Ja ne podnosim mrlje — svejedno: da li su one od mastila ili od... svejedno od čega su da su. I ja znam — ranije — bilo bi mi prosto neprijatno, neprijatno za oči — od ove neprijatne mrlje. Ali zašto je sad ova sivkasta mrljica — kao oblak, i od nje je sve olovnije i tamnije? Da nije to opet — „duša“?

PISMO.

„Vi znate... ili, možda, vi i ne znate — ja ne mogu da pišem kao što treba — svejedno: sad znajte da bez vas neću imati ni jednog dana, ni jednog jutra, ni jednog proleća. Zato što je R za mene samo... uostalom, to za vas nije važno. Ja sam mu u svakom slučaju veoma zahvalna: sama bez njega, u ove dane — ja ne znam šta bih... U toku ovih dana i noći proživela sam deset ili, možda, dvadeset godina. I kao da moja soba — nije četvorougona, nego okrugla, i bez kraja — ukруг, ukруг, i sve jedno te isto, i nigde nikakvih vrata, niti ikakvog drugog otvora...“

Ja ne mogu bez vas — zato što vas volim. Zato što vidim, shvatam: sad vam niko, niko na svetu nije potreban, osim one, druge, i — shvatate li: baš vas volim, ja moram — —

— Potrebno mi je samo još dva-tri dana da iz komadića sebe nekako slepim nešto makar nalik na predašnju O-90 — i otići ću, i sama ću podneti izjavu da se otpisujem od vas, i vama mora biti bolje, vama mora biti dobro. Više nikada neću, zbogom.“

O.

Više nikada. Tako je, naravno, bolje: ona je u pravu. Ali zbog čega, zbog čega — —

Beskrajno mala količina trećeg reda. Podčeoni. Preko ograde

Tamo, u čudnom hodniku sa drhtavom istačkanom linijom prigušenih sijalica... ili, ne, ne — ne tamo: kasnije, kad sam već bio sa njom u nekakvom zabačenom uglu u dvorištu Drevne Kuće — ona je rekla: „prekosutra“. To „prekosutra“ je danas, i sve je na krilima, dan — leti, i naš *Integral* je već krilat: na njemu su završili montiranje raketnog motora i danas su ga isprobali naprazno. Kakve veličanstvene, moćne salve, a za mene je svaka od njih — počasna paljba u čast one, jedine, u čast današnjeg dana.

Pri prvom potezu (pucnju) — pod otvorom motora vrtelo se oko desetak brojeva iz našeg helinga koji su zevali — od njih ali baš ništa ne ostade, osim nekakvih trinja i čađi. S ponosom beležim ovde da se ritam našeg rada zbog ovoga nije ni za trenutak spotakao, da niko nije uzdrhtao; i mi i naše radilice — produžili smo svoje pravolinijsko i kružno kretanje sa istom onom preciznošću kao da se ništa nije desilo. Deset brojeva — to je jedva jedan stomilioniti deo mase Jedinствене Države, pri praktičnom računanju — to je beskrajno mala količina trećega reda. Samo su drevni ljudi, u aritmetičkom pogledu nepismeni, znali za sažaljenje: nama je ono smešno.

I meni je smešno što sam juče mogao da se zamislim — čak i da zabeležim na ovim stranicama — o nekakvoj bednoj sivkastoj pegici, o nekakvoj mrlji. To je ono isto „razmekšavanje površine“ koja treba da bude dijamantski čvrsta — kao naši zidovi (poslovice drevnih: „udarati glavom o zid“).

Šesnaest časova. U dopunsku šetnju nisam pošao: ko zna, može joj pasti na pemet da baš sada, kad sve zvoni od sunca...

Skoro da sam sâm u kući. Kroz osunčane zidove — u daljini vidim i desno i levo i dole — u vazduhu obešene, prazne sobe koje se kao u ogledalu ponavljaju. I samo po plavičastim stepenicama, ovlaš osenčenim sunčanim tušem — lagano naviše klizi mršava, siva senka. Već se čuju koraci — i ja vidim kroz vrata — ja osećam: na mene je zalepljen flaster-osmeh — i onda pored mene, drugim stepeništem — naniže...

Škljocanje numeratora. Pojurio sam prema uzanom belom prorezu — i... nekakav nepoznat muški (sa suglasničkim slovom) broj. Protutnjao je, zalupio lift. Preda mnom — nehajno, nakrivo podklobučeno čelo, a oči.. veoma čudan utisak: kao da je govorio odande, ispod čela, gde su oči.

Imate od nje pismo (— ispod čela, ispod strehe)... Molila je da bude obavezno — sve kao što je tu rečeno.

Ispod čela, ispod strehe — unaokolo. Ma, nikoga, nikoga nema, ma daj, daj! Još jednom je osmotrio unaokolo, tutnuo mi koverat i otišao. Sâm sam.

Ne, nisam sâm: iz koverta — ružičasti bon, i — jedva primetan — njen miris. To će ona, ona doći, doći će kod mene. Brže — pismo, da to pročitam svojim očima, da u to poverujem do kraja...

Šta? Ne može biti! Čitam još jednom — preskačem preko redova: „Bon... i obavezno spustite roletne kao da sam ja stvarno kod vas... Neophodno mi je da misle da sam ja... veoma, veoma mi je žao...“

Pismo — u komadiće. U ogledalu na trenutak — moje izobličene, izlomljene obrve. Uzimam bon da bih i njega isto onako kao i njeno pisamce — —

— „Molila je da obavezno bude sve kao što je tu rečeno“.

Ruke su mi oslabile, olabavile se. Bon je iz njih pao na sto. Ona je — jača od mene, i ja ću, izgleda, uraditi onako kako ona hoće. Uostalom... uostalom ne znam: videćemo — do večeri još ima dosta... Bon leži na stolu.

U ogledalu su moje izobličene, izlomljene obrve. Zašto i danas nemam lekarsko uverenje: pošao bih da šetam, da šetam bez kraja, oko čitavog Zelenog Zida — a onda da se svalim u krevet — na dno... A ja moram — u 13 u slušaonicu, ja moram čvrsto da zašrafim čitavog sebe, da bih dva sata — dva sata ne mičući se kad treba da vičem, da lupam nogama!

Predavanje. Vrlo je čudno što iz blistavog aparata — nije metalni glas kao obično, nego nekakav mekani, maljav, mahovinasti. Ženski — ona mi se pojavljuje pred očima onakva, kakva je nekad živela: malena — kvakica-bakica, nešto kao ona — u Drevnoj Kući.

Drevna Kuća... i sve odjednom — kao iz fontane — odozdo, i ja iz sve snage moram da zašrafim sebe, da krikom ne bih preplavio čitavu slušaonicu. Mekane, maljave reči — kroz mene, i od svega ostaje samo jedno: nešto — o deci, o dečarstvu. Ja sam kao fotografska ploča: sve utiskujem u sebe s nekakvom tuđom, stranom, besmislenom tačnošću: zlatan srp — svetlosni odsjaj na zvučniku; pod njim — dete, živa ilustracija — zavlači se u

srce; u usta je gurnut skup mikroskopske unife; čvrsto stisnuta pesnica, palac vrlo mali — savijen unutra — lagana, bucmasta senka — borica na nadlanici. Kao fotografska ploča — otiskujem: evo sad je gola noga — preteгла preko ivice, ružičasta lepeza prstiju ide u vazduh — evo sad, sad će i pod — —

I — ženski krik, na podijumu je zavatlala prozračnim krilima unifa, prihvatila dete — usnama — u bucmastu boricu na nadlanici, pomerila ga na sredinu stola, silazi sa podijuma. U meni se otiskuje: ružičasti — roščićima naniže — polumesec usta, naliveni do kraja modri tanjirići — oči. To je — O. I ja, kao pri čitanju kakve logične formule — odjedanput osećam neminovnost, zakonitost tog ništavnog slučaja.

Ona je sela nešto malo iza mene ulevo. Okrenuo sam se; ona je poslušno podigla oči od stola sa detetom, — očima — na mene, u mene, i opet: ona, ja i sto na podijumu — tri tačke, i kroz te tačke su provučene linije, projekcije nekakvih neminovnih, još nevidljivih događaja.

Kući — po zelenoj, sumračnoj ulici, već okatoj od sijalica. Čujem: sav otkucavam — kao sat. I kazaljke će u meni — sad prekoračiti preko nekakve cifre, i učiniću tako nešto što se više neće moći povratiti. Njoj je potrebno da neko tamo misli: ona je kod mene. A meni je potrebna ona i šta me se tiče njeno „potrebno“. Ja neću da budem tuđa roletna — neću i gotovo.

Pozadi — poznati, šljapavi, kao po barama hod. Više se ne osvrćem, znam: S. Ići će za mnom do samih vrata — a onda, sigurno, stajaće dole, na trotoaru, i svrdlima će se ušrafljivati gore, u moju sobu — dok tamo ne padnu roletne, skrivajući nečiji zločin...

On, Anđeo-čuvar, stavio je tačku na jotu. Odlučio sam: ne. Tako sam odlučio.

Kad sam se popeo u sobu i okrenuo prekidač — nisam poverovao svojim očima: pored mog stola stajala je O. Ili, tačnije — visila: tako visi prazna svučena haljina — pod haljinom na njoj kao da nije bilo ni jedne opruge, bez opruga su bile ruke, noge, bez opruga je — viseći glas.

— Ja — o mom pismu. Da li ste ga dobili? Da? Meni je potrebno da znam odgovor — još koliko danas.

Slegao sam ramenima. Sa nasladom — kao da je ona za sve bila kriva — gledao sam njene modre oči, prepunjene do ivica — odugovlačio sam sa odgovorom. I sa nasladom, zabadajući u nju reč po reč, rekao sam:

— Odgovor? Pa dobro... U pravu ste. Nesumnjivo.

— Tako dakle... (— osmehom je prikrivena sićana drhtavica, ali je ja vidim). E, vrlo dobro! Odmah — odmah ću otići.

I visila je nad stolom. Opuštene oči, noge, ruke. Još uvek na stolu leži zgužvani ružičasti bon *one*. Brzo sam otvorio ovaj svoj rukopis — „MI“ — njegovim stranicama pokrio bon (možda više od samog sebe, nego od O).

— Eto — sve vreme pišem. Već sam na 170. stranici... Ispada nešto neočekivano...

Glas — senka glasa:

— A sećate li se... ja sam vam onda na sedmoj stranici... Ja sam vam onda kanula — i vi...

Modri tanjirići — preko ivica nečujne, ubrzane kapi — niz obraze, ubrzane preko ivica — reči:

— Ja ne mogu, odmah ću otići... ja nikada više, i neka tako bude. Ali samo hoću — ja moram od vas dete — ostavite mi dete i otići ću, otići ću!

Vidim: ona sva pod unifom drhti i osećam: i ja ću odmah — Zabacio sam ruke unazad, osmehnuo se:

— Šta? Prohtela vam se Mašina Dobrotvora?

I na mene — kao bujica preko brane — reči:

— Neka! Ali ja ću osetiti — osetiću ga u sebi. Makar nekoliko dana... Da vidim — samo jednom da vidim boricu na njemu evo ovde — kao tamo — kao na stolu. Jedan dan!

Tri tačke: ona, ja — i tamo na stolu mala pesnica sa bucmastom boricom.

Jednom, još kao dete, sećam se, povelili su nas na akumulatorski toranj. Na najvišoj stanici nagao sam se preko staklene ograde, dole — tačke-ljudi i sladak otkucaj srca: „A šta bi bilo kad bih?“ Onda sam se još čvršće uhvatio za ogradu; sada sam — skočio dole.

— Znači, vi hoćete? Potpuno svesni da...

Zatvorene — kao da je direktno lice prema suncu — oči. Mokri blistav osmeh.

— Da, da! Hoću!

Dohvatio sam ispod rukopisa ružičasti bon — *one* — i potrčao naniže, kod dežurne. O me je zgrabila za ruku, nešto je viknula, ali šta — shvatio sam tek kad sam se vratio.

Sedela je na ivici postelje, ruku čvrsto stisnutih između kolena.

— To je... to je njen bon?

— Zar nije svejedno. Pa šta ako je njen, jeste.

Nešto je krenulo. Najpre će biti — da se O prosto pomakla. Sedela je, ruke između kolena, ćutala.

— Pa? Brže... — grubo sam joj stegao ruku i crvene pege (sutra — modrice) pojavile su se na nadlanici, tamo — gde je bucmasta dečija borica.

To je poslednje. Onda — okrenut je prekidač, misli se gase, tama, iskre — i ja preko ograde dole...

Pražnjenje. Materijal ideja. Nulta stena

Pražnjenje je najpogodnija definicija. Sad vidim da je to bilo baš kao električno pražnjenje. Puls mojih poslednjih dana postajao je sve suvlji, sve češći, sve napregnutiji — polovi su sve bliže — suho pucketanje — još milimetar: eksplozija, onda — tišina.

Sada je u meni sve vrlo tiho i prazno — kao u kući kad svi odu i ležiš sam, bolestan, i tako jasno čuješ, razgovetno, metalno, otkucaje misli.

Možda me je ovo „pražnjenje“ izlečilo, najzad, od moje mučne „duše“ — i ja sam ponovo postao kao svi mi. Sad bar bez ikakvog bola u mislima vidim O na stepenicama Kocke, vidim je u Gasnom Zvonu. A ako tamo, u Operacionom, ona izgovori moje ime — neka: u poslednjem trenutku ću pobožno i zahvalno celivati pravosudnu ruku Dobrotvora. Ja imam u odnosu prema Jedinствenoj Državi ovo pravo — da primim kaznu, i to pravo neću prepustiti nikome. Niko od nas, brojeva, ne treba, ne sme da se odrekne tog svoga jedinog — i utoliko dragocenijeg — prava.

... Laganom, metalno razgovetno otkucavaju misli; nepoznati aero me nosi u modre visine mojih voljenih apstrakcija. I vidim kako ovde — u najčistijem, razređenom vazduhu — s laganom lupnjavom, kao pneumatični točak, puca moje umovanje o „aktivnom pravu“. I jasno vidim da je to samo zaostatak besmislene predrasude drevnih ljudi — njihove ideje o „pravu“.

Ima glinenih ideja — a ima ideja koje su zauvek izvajane od zlata ili našeg dragocenog stakla. I da bi se odredio materijal ideje, na nju treba samo kanuti kiselinu snažnog dejstva. Jednu od takvih kiselina znali su i drevni ljudi: *reductio ad finem*. Izgleda da se to kod njih nazivalo tako; međutim, oni su se bojali tog otrova, pretpostavljali su da vide makar kakvo nebo, makar i glineno, makar i sićušno, ali samo da nije ono modro ništavilo. A mi smo, hvala Dobrotvoru, — odrasli, i igračke nam nisu potrebne.

Dakle — ako se kane na ideju „prava“. Čak i kod drevnih ljudi — najodrasliji su znali: izvor prava je sila, pravo je — funkcija sile. I evo dva tasa na terazijama: na

jednome je gram, na drugome — tona; na jednome je — „ja“, na drugome — „Mi“, Jedinствена Država. Zar nije jasno: da je potpuno jedno te isto misliti da „ja“ može imati izvesnih „prava“ u odnosu na Državu, i misliti da gram može da uravnoteži tonu. Odatle — raspodela: toni — prava, gramu — obaveze; i eto prirodan put od ništavila ka veličini: zaboraviti da si gram i osetiti sebe milionitim delom tone...

Vi, kršni, rumeni venerovci, vi, dimljeni, kao kovači, uranovci — u svojoj mudroj tišini čujem vaše roptanje. Ali shvatite: sve je veliko jednostavno; shvatite: postojana su i večna samo četiri aritmetička pravila. I velik je, postojan i ostaće večan — samo moral sagrađen na četiri pravila. To je poslednja mudrost, to je poslednji vrh one piramide na koju su se ljudi — crveni od znoja, protivеći se i krkljajući — vekovima pentrali. I sa tog vrha — tamo, na dnu, gde kao ništavni crvi još uvek ponešto gamiže što se u nama sačuvalo od divljine predaka — sa tog vrha jednaki su: i nezakoniti majka — O, i ubica, i onaj bezumnik koji se drznuo da se stihovima baci na Jedinствenu Državu; i za sve njih je jednak sud: prevremena smrt. To je ono najbožanstvenije pravosuđe o kome su maštali ljudi iz kamenih kuća, osvetljeni ružičastim, naivnim zracima jutra istorije: njihov „Bog“ je huljenje Svete Crkve — isto tako kažnjavao kao i ubistvo.

Vi, uranovci, surovi i crni kao drevni Španci, koji su mudro umeli da spaljuju na lomačama — vi čutite, čini mi se, vi ste sa mnom. Ali ja čujem: ružičasti venerovci — tamo nešto o torturi, ubijanju, o povratku na varvarska vremena. Dragi moji, žao mi vas je — vi niste sposobni da mislite filozofski i matematički.

Istorija čovečanstva kreće se u krugovima naviše — kao aero. Krugovi su različiti — zlatni, krvavi, ali su svi podjednako podeljeni na 360 stepeni. I od nule — napred; 10, 20, 200, 360 stepeni — opet nula. Da, mi smo se vratili na nulu, da. Ali za moj matematički um je jasno: nula je — sasvim druga, nova. Mi smo pošli od nule udesno — a vratili smo se nuli s leva i zbog toga: umesto plus nula — kod nas je minus nula. Shvatate?

Ova Nula mi izgleda kao nekakva ćutljiva, golema, uzana stena, oštra kao nož. U svirepoj, rutavoj tmini, pritajivši disanje, otisnuli smo se od crne, noćne strane Nulte Stene. Vekovima smo mi, Kolumbi, plovili, plovili, obišli smo svu zemlju unaokolo, i, najzad, ura! Počasna salva — i svi na katarke: pred nama je — drugi, dotle nepoznati bok Nulte Stene, ozaren polarnom svetlošću Jedinствene Države, plava santa, dugine, sunčeve iskre — stotine sunaca, milijarde duga...

Ništa zato što smo samo debljinom noža odvojeni od druge, crne strane Nulte Stene. Nož je — najčvršće, najbesmrtnije, najgenijalnije od svega što je čovek stvorio. Nož je bio — giljotina, nož je — univerzalni način rešavanja svih zagonetnih čvorova, i po oštrici noža vodi po pravilu put paradoksa — jedini dostojni put neustrašivog uma...

Autorski dug. Led se nadima. Najteža ljubav

Juče je bio njen dan, a ona — opet nije došla, i opet od nje — nerazumljiva beleška koja ništa ne objašnjava. Ali ja sam miran, potpuno miran. Ako ipak postupam onako kao što je izdiktirano u ceduljici, ako ipak odnosim dežurnom njen bon i onda, spustivši roletne, sedim u svojoj sobi sâm — onda je jasno da to nije zato što nisam imao snage da se oduprem njenim željama. Smešno! Svakako da nije. Prosto odvojen roletnama od svih flastersko-lekovitih osmeha, mogu spokojno da pišem evo baš ove stranice, to je kao prvo. I drugo: u njoj, u Y, plašim se da izgubim, možda, jedini ključ za rešavanje svih nepoznatih (istorija sa ormanom, moja privremena smrt i tako dalje). A da ih rešim — osećam se sada obaveznim, prosto i kao autor ovih beležaka, da i ne govorimo o tome da je nepoznato organski neprijatelj čoveku, i homo sapiens je tek onda čovek u pravom smislu te reči kad u njegovoj gramatici uopšte nema znakova pitanja, nego samo uzvika, zapeta i tačaka.

Dakle, rukovođen — kako mi se čini — baš dužnošću autora danas sam u 16 uzeo aero i opet otišao u Drevnu Kuću. Bio je snažan čeonu vetar. Aero se s teškoćom probijao kroz vazdušni čestari, providne grane su zviždale i šibale. Grad dole — kao da je sav od plavih santi leda. Odjednom — oblak, brza iskošena senka, led postaje kao olovo, nadima se, kao u proleće kad stojiš na obali i čekaš: evo sad će sve pući, pohrliti, zavitlati se, poteći; ali prolazi minut za minutom i led samo stoji, a ti se sam nadimaš, srce sve uznemirenije kuca, sve češće (uostalom, zašto ja pišem o tome i otkud ovi čudnovati osećaji? Zato što ne postoji takav ledolomac koji bi mogao da razbije najprozračniji i najčvršći kristal našeg života...).

Na ulazu u Drevnu Kuću — nigde nikoga. Obišao sam sve unaokolo i video staricu-vratarku pored Zelenog Zida: šaku je nadnela nad oči, gleda u visinu. Onamo nad Zidom — oštri, crni trouglovi nekakvih ptica: s graktanjem navaljuju — grudima o čvrstu ogradu od električnih talasa — i natrag, i ponovo su nad Zidom.

Vidim: po tamnom, licu obraslom u bore — kose, brze senke, brzi pogled na mene.

— Nikog, nikog, nikog nema! Da! I nemate zašto da idete. Da...

Kako to: nemate zašto? Kakav je to čudan način — da me smatraju samo nečijom senkom. A možda ste baš vi svi — moje senke. Zar vas ja nisam naselio po ovim stranicama — do skora bile četvrtaste bele pustinje. Zar bi vas bez mene videli svi oni koje ću povesti sa sobom po uskim stazicama ovih redova?

Sve joj to, razume se, nisam rekao; iz sopstvenog iskustva znam: najmučnije je izazvati sumnju kod čoveka da je on — realnost i to trodimenzionalna, a ne nekakva druga. Ja sam samo suvo primetio da je njen posao da otvara vrata, i ona me je pustila u dvorište.

Prazno. Tiho. Vetar je tamo, iza zidova, dalek kao onaj dan kad smo mi, rame uz rame, dvoje-jedno, izašli odozdo, iz hodnika — ako je to stvarno i bilo. Išao sam ispod nekakvih kamenih lukova gde su koraci, sudarivši se sa vlažnim svodovima, padali iza mene, — kao da mi je čitavo vreme neko drugi išao za petama. Žuti zidovi — s crvenim izraslinama od opeke — pratili su me kroz tamne kvadratne naočari prozora, pratili su kako sam otvarao zvučna vrata pojata, kako sam zavirivao po čoškovima, ćorsokacima, budžacima. Kapidžik na tarabi i utrina — spomenik Velikom Dvestogodišnjem Ratu: iz zemlje gola kamena rebra, žute iskežene čeljusti zidova, starinska peć sa vertikalnim odžakom — zauvek okamenjeni brod među kamenim žutim i crvenim talasima od opeke.

Ispostavilo se da sam baš te žute zube jednom već video — nejasno, kao na dnu, kroz debljinu vode — i počeo sam da tražim. Propadao sam u jame, spoticao se o kamenje, zardale šape su me hvatale za unifu, po čelu su milele oštre, slane kapi znoja naniže, u oči...

Nigde! Ondašnji izlaz, odozgo iz hodnika, nigde nisam mogao da nađem — nije ga bilo. Uostalom — tako je možda i bolje: postoji više verovatnoće da je sve to — jedan moj apsurdni „san“.

Umoran, sav u nekakvoj paučini, u prašini — već sam otvorio kapidžik — da se vratim u glavno dvorište. Odjednom pozadi — šušanj, šljapkavi koraci i preda mnom — ružičasta krila-uši, dvostruko izvijeni osmeh S.

On je, zažmirivši, uvrteo u mene svoja svrdla i upitao: — Setate?

Ćutao sam. Ruke su mi smetale.

— E, lepo, sad se bolje osećate?

— Da, hvala. Izgleda da dolazim na normu.

Pustio me je — podigao je oči uvis. Glava zabačena — i prvi put sam primetio njegovu jabučicu.

Gore na maloj visini — na pedesetak metara — zujala

su aera. Po njihovom laganom i niskom letu, po opuštenim crnim surlama na trubama za osmatranje — prepoznao sam aparate Čuvara. Njih nije bilo ni dva; ni tri, kao obično, nego deset do dvanaest. (moram, na žalost, da se ograničim na približnu cifru).

— Zašto ih je danas tako mnogo? — usudio sam se da upitam.

— Zašto? Hm... Pravi lekar počinje da leči čoveka još dok je zdrav, takvog koji će se razboleti tek sutra, prekosutra, kroz nedelju dana. Profilaksa, da!

Klimnuo je glavom, i zašljapkao po kamenim pločama dvorišta. Zatim se okrenuo — i meni preko ramena:

— Budite obazrivi!

Sâm sam. Tiho je. Pusto. Daleko nad Zelenim Zidom uskovitlale se — ptice, vetar. Šta je on time hteo da kaže?

Aero brzo klizi niz struju. Lagane, teške senke oblaka, dole — plave kupole, kocke staklenog leda — postaju olovne, nadimaju se.

UVEĆE:

Otvorio sam svoj rukopis da bih zabeležio na ovim stranicama nekoliko, kako mi se čini, korisnih (za vas čitaoci) misli o velikom danu Jednoglasnosti — taj dan je već blizu. I video sam: ne mogu sada da pišem. Sve vreme osluškujem kako vetar udara tamnim krilima o staklo zidova, sve vreme se okrećem, čekam. Šta? Ne znam. I kad su se kod mene u sobi pojavile poznate mrko-ružičaste škrge — bio sam veoma radostan, govorim iskreno. Ona je sela, čedno je popravila nabor unife između kolena, hitro me je čitavog oblepila osmesima — po komadić na svaku moju pukotinu — i ja sam se osetio prijatno, čvrsto svezan.

— Razumete, ulazim danas u razred (— ona radi u Sobici za vaspitanje dece) — a na zidu karikatura. Da, da, uveravam vas! Predstavili su me u nekakvom ribljem obliku. Možda sam ja doista...

— Ne, ne, šta vam je — požurio sam da kažem (iz blizine, u stvari, jasno je, da ništa slično škragama nema, i što sam o škragama govorio — to je bilo potpuno neumesno).

— Da, na kraju krajeva — to nije ni važno. Ali, shvatate: sam postupak. Ja sam, naravno, pozvala Čuvara. Ja mnogo volim decu, i smatram da je najteža i najuzvišenija ljubav — surovost, — vi me shvatate?

Kako da ne! To se tako ukrštalo sa mojim mislima. Nisam izdržao i pročitao sam joj odlomak iz moje beleške broj 20, počevši odavde: „Lagano, metalno razgovetno otkucavaju misli...“

Ne gledajući, video sam kako podrhtavaju mrko-ružičasti obrazi i kako se sve bliže kreću prema meni, i najednom su u mojim rukama — suhi, tvrdi čak pomalo i bodljikavi prsti.

— Dajte, — dajte to meni! Ja ću to fonografisati i nateraću decu da nauče napamet. To nije toliko potrebno vašim Venerovcima koliko nama, nama — danas, sutra, prekosutra.

Osvrnula se unaokolo — i sasvim tiho:

— Jeste čuli: kažu da će na Dan Jednoglasnosti...

Skočio sam:

— Šta — šta kažu? Šta — na Dan Jednoglasnosti?

Prijatnih zidova više nije bilo. Za tren oka sam osetio da sam izbačen onamo, napolje, gde se nad krovovima kovitla golemi vetar, i gde kosi, mračni oblaci — idu sve niže...

Jy me je odlučno, čvrsto uhvatila za ramena (mada sam primetio: rezonirajući moje uzbuđenje — koščice njenih prstiju su drhtale).

— Sedite, dragi moj, ne uzbuđujte se. Šta sve ne pričaju... A onda... ako vam je samo to potrebno — ja ću tog dana biti pored vas, ostaviću svoju decu iz škole nekom drugom — i biću s vama, jer ste vi, dragi moj, vi ste — takođe dete, i potrebno vam je...

— Ne, ne, — odmahnuo sam, — nipošto! Onda ćete stvarno misliti da sam nekakvo dete — da ne mogu sam... Nipošto! (—moram priznati: imam druge planove što se tiče toga dana).

Osmehnula se; nepisani tekst osmeha je očigledno bio: „Ah, kakav tvrdoglav dečak!“ Onda je sela. Oči spuštene. Ruke stidljivo popravljaju nabor unife koji je ponovo pao među kolena — a sad o drugom:

— Ja mislim da se moram odlučiti... radi vas... Ne, molim vas, ne žurite me, ja još moram da porazmislim...

Ja je nisam žurio. Mada sam shvatio da treba da budem srećan i da nema veće časti nego uvenčati sobom nečije večernje godine.

... Svu noć — nekakva krila, a ja idem i zaklanjam glavu rukama od krila. A onda — stolica. Ali stolica — nije naša, sadašnja, nego drevnog tipa, od drveta. Ja pomičem noge kao konj (desna prednja — i leva zadnja, leva prednja i desna zadnja), stolica pritrčava mome krevetu, penje se na njega — i ja volim drevnu stolicu: neudobno je, boli me.

Čudnovato: zar se nikakvo sredstvo ne može izmisliti da se izleči ova bolest snevanja, ili da se učini razumnom — možda, čak i korisnom.

Skamenjeni talasi. Sve se usavršava. Ja sam — mikrob

Zamislite da stojite na obali: talasi — ravnomerno navise; i podigavši se tako — odjednom su se zaustavili, zaledili se, skamenili. Eto tako je jezivo i neprirodno bilo i to — kad se iznenada zbrkala, izmešala i zaustavila naša, Tablicom propisana, šetnja. Poslednji put se nešto slično desilo pre 119 godina kao što i kažu naši letopisi, kada se u najgušću gomilu šetača sa zviždukom i dimom strovalio s neba meteorit.

Išli smo kao i uvek, tj. tako kao što su predstavljeni ratnici na asirskim spomenicima: hiljade glava — dve slivene, integralne noge, dve integralne ruke u zamahu. Na kraju bulevara — onamo, gde je strašno gudeo akumulatorski toranj — nama u susret četvorougao: sa strane, napred, pozadi — straža; u sredini troje, na unifama tih ljudi nema više zlatnih brojeva — i sve je jezivo jasno.

Ogromni brojčanik na vrhu tornja — bio je lice: nagnulo se iz oblaka i pljuckajući dole sekunde, ravnodušno čekalo. I eto baš tačno u 13 časova i 6 minuta — na četvorougaooniku dogodila se pometnja. Sve je to bilo sasvim blizu mene, video sam najsitnije detalje i vrlo sam jasno zapamtio tanani, dugi vrat i na slepoočnici — zamršeni splet plavih žila, kao reke na geografskoj karti malenog, nepoznatog sveta, i taj nepoznati svet je očigledno — mladić. Verovatno da je primetio nekoga u našim redovima: podigao se na vrhove prstiju, istegao vrat, zaustavio se. Jedan stražar je škljocnuo po njemu modrikastom iskrom električnog biča; on je tanko, kao štene, zacvileo. I onda — razgovetno škljocanje, približno svake dve sekunde — i jauk, škljocanje — jauk.

Mi smo, kao i pre, ravnomerno, asirski išli — i ja sam, gledajući elegantne cik-cak iskričave linije, mislio: „Sve se u ljudskom društvu beskrajno usavršava — i mora da se usavršava. Kako je ružno oružje bio drevni bič — a koliko lepote...“

Ali tada, kao šraf kad iskoči iz punog gasa, od naših redova se otkinula tanka, gipka i vižljasta ženska figura i s krikom: „Dosta! Zabranjujem vam“, — i poletela pravo tamo, u četvorougaoonik. To je bilo — kao meteor — pre

119 godina; svi su šetači zamrli, a naši su redovi — sivi grebeni talasa prikovani iznenadnim mrazom.

Gledao sam je sa strane samo jedan trenutak kao i svi: ona više nije bila broj — ona je bila samo čovek, postojala je samo kao metafizička supstanca uvrede, nanese Jedinствenoj Državi. Međutim, jedan njen pokret — zaokrećući, ona je bedra savila ulevo — i meni je odjednom jasno: ja znam, znam, ovo gipko, kao korbač, telo — moje oči, moje usne, moje ruke ga znaju — bio sam u to potpuno ubeden.

Dvojica iz straže — pregrađuju joj put. Svakog trenutka — u tački kaldrme koja je još zasad jasna kao ogledalo — njihove trajektorije će se preseći — svakog trenutka će je uhvatiti... Srce mi je zaigralo, zaustavilo se — i ne razmišljajući: može li se, ili ne, da li je besmisleno ili pametno — bacio sam se u tu tačku...

Osećao sam na sebi hiljade od užasa zaokrugljenih očiju, ali to je samo još više davalo nekakve lude vesele snage onome divljem, kosmatorukom što se otrgao iz mene, koji je trčao sve brže i brže. Evo još dva koraka, ona se okrenula.

Pređa mnom je uzdrhtalo, posuto pegama lice, ride obrve... Nije ona! Nije Y.

Besna, burna radost. Hoću da viknem nešto nalik na reči: „Tako joj i treba“, „Drži je“ — ali samo čujem svoj šapat. A na mom ramenu je već — teška ruka, mene drže, vode, ja pokušavam da im objasnim...

— Čujete, pa vi morate da shvatite da sam ja mislio da je to...

Ali kako da objasnim celog sebe, svu svoju bolest zapisanu na ovim stranicama. I ja se gasim, pokorno idem... Neočekivanim udarcem vetra otrgnut sa drveta, list pokorno pada naniže, ali se uz put vrti, zakačinje se za svaku poznatu grančicu, račvicu, ili granu: tako se i ja grčevito hvatam za svaku ćutljivu loptu-glavu, za prozirni led zidova, za plavu iglu akumulatorskog tornja ubodenu u oblak.

I u tom trenutku kada je gluha zavesa konačno bila spremna da od mene odvoji čitav taj divni svet, primetio sam: u blizini, razmahujući ružičastim rukama-krilima, nad ogledalom kaldrme, klizi poznata, ogromna glava. I poznati spljošteni glas:

— Smatram svojom dužnošću da posvedočim da je broj D-503 — bolestan, i nije u stanju da reguliše svoja osećanja. I ubeden sam da je bio ponesen prirodnim negodovanjem...

— Da, da, — uhvatio sam se ja. Čak sam viknuo: „Držite je!“

Pozadi, iza ramena:

— Vi ništa niste vikali.

— Da, ali ja sam hteo — kunem se Dobrotvorom, ja sam hteo.

Za tren sam prošrafljen sivim, hladnim svrdlom očiju. Ne znam da li je on video u meni da je to (skoro) istina, ili je imao nekakav skriveni cilj da me opet privremeno poštedi, tek on je napisao ceduljicu, predao je jednom od onih koji su me držali, — i ja sam ponovo slobodan, tačnije, ponovo sam uključen u ravnomerne, beskonačne, asirske redove.

Četvorougaonik, i u njemu pegavo lice i slepoočnice sa geografskom kartom plavih žilica — iščezli su iza ugla, zauvek. Mi idemo — jedinstveno milionoglavo telo, i u svakom od nas — ona smerna radost kojom, verovatno, žive molekuli, atomi, fagociti. U drevnom svetu — to su shvatali hrišćani, jedini naši (mada veoma nesavršeni) prethodnici: smernost je vrlina, a oholost — porok, i da smo — „MI“ — od Boga, a da je „Ja“ — od đavola.

Eto ja sam sad — u korak sa svima — a ipak daleko od svih. Sav još drhtim od preživelih uzbuđenja, kao most po kome je tek protutnjao starinski gvozdeni voz. Ja osećam sebe. Ali osećaju sebe, saznaju svoju individualnost — samo povredeno oko, prst koji se gnoji, zub koji boli; zdravo oko, prst, zub, — njih kao da i nema. Zar nije jasno da je svest o svojoj ličnosti — samo bolest.

Ja možda i nisam više fagocit koji poslovno i mirno proždire mikrobe (sa plavom slepoočnicom i pegave): možda sam ja mikrob, a, možda ih ima već hiljade među nama, koji se još uvek prave kao i ja da su fagociti...

Šta ako je današnji, u suštini, nevažni događaj — šta ako je sve to samo početak, samo prvi meteorit iz čitavog niza vrelog kamenja što tutnji i što ga izbacuje beskonačnost na naš stakleni raj?

Cveće. Rastvaranje kristala. Ako samo bude

Govore da postoji cveće koje se rascvetava samo jednom u sto godina. Zašto da nema i takvog cveća koje cveta jednom u hiljadu — u deset hiljada godina. Možda o tome do danas nismo znali samo zato što nam je baš sad došlo ono jednom-u-hiljadu-godina.

I sada, blažen i pijan, spuštam se niz stepenište ka dežurnoj i brzo, na moje oči, svuda unaokolo nečujno prskaju hiljadugodišnji pupoljci, i rascvetavaju se fotelje, cipele, zlatne pločice, sijalice, nečije tamne dlakave oči, gravirani stubovi ograde, maramica ispuštena na stepenik, stočić dežurne, nad stočićem — nežno-mrki, pegavi obrazi Jy. Sve je to bilo tako neobično, novo, nežno, ružičasto, vlažno.

Jy mi uzima ružičasti bon, a nad njenom glavom — kroz staklo zida — naginje se sa nevidljive grančice mesec, plav, mirišljav. Trijumfalno pokazujem prstom i kažem:

— Mesec, — shvatate li?

Jy pogleda na mene, onda na broj bona — i ja vidim onaj njen poznati, očaravajući čedni pokret: popravlja nabore unife između uglova kolena.

— Vi, dragi, nenormalno, bolesno izgledate — jer su nenormalnost i bolest jedno te isto. Upropašćujete sebe, a vama to niko neće da kaže — niko.

To „niko“ — naravno, jednako je broju na bonu: Y-330. Draga, predivna Jy! Vi ste, naravno, u pravu: ja sam — nerazuman, ja sam — bolestan, ja imam — dušu, ja sam — mikrob. Ali zar cvetanje — nije bolest? Zar nije bolno kad prska pupoljak? I zar vi ne mislite da je spermatozoid — najstrašniji od svih mikroba?

Gore sam, u svojoj sobi. U široko rascvetanoj čašici fotelje sedi Y. Ja sam na podu, zagrlio sam joj noge, moja glava je na njenim kolenima, ćutimo. Tišina, puls... i tako: ja sam — kristal, i ja se rastvaram u njoj, u Y. Ja savršeno jasno osećam kako kopne i kopne šlifovane ivice koje me ograničavaju u prostoru — iščezavam, rastvaram se u njenim kolenima, u njoj, postajem sve manji — i istovremeno sve širi, sve veći, sve neobuhvatniji. Zato što ona — nije ona, nego vasiona. I na trenutak smo ja i ova radošću prožeta fotelja pored kreveta — jedno: i starica

koja se divno osmehuje pored vrata Drevne Kuće, i divlje, neprohodne šume iza Zelenog Zida, i nekakve srebrne razvaline na crnom koje dremaju kao starica, i negde, neverovatno daleko, vrata koja su se zalupila baš u ovom trenutku — to je sve u meni, zajedno sa mnom, sluša udarce bila i juri kroz blaženi trenutak...

U besmislenim, zbrkanim nabujalim rečima pokušavam da joj ispričam kako sam ja — kristal, i zato su u meni — vrata, i zato osećam kako je srećna fotelja. Ali ispada takva besmislica da se zaustavljam, prosto me je stid: ja — i odjednom...

— Draga Y, oprosti mi! Ja savršeno ništa ne razumem: govorim takve gluposti...

— Zašto ti misliš da je glupost — nešto loše? Da su ljudsku glupost negovali i vaspitavali vekovima isto onako kao i pamet, možda bi se od nje dobilo nešto izvanredno dragoceno.

— Da... (Izgleda mi da je ona u pravu — kako može ona sada da ne bude u pravu?).

— I za jednu tvoju glupost — za ono što si ti uradio juče za vreme šetnje — volim te još više — još više.

— Ali zašto si me mučila, zašto nisi dolazila, zašto si slala svoje bonove, zašto si me primoravala...

— A možda mi je bilo potrebno da te isprobam? Možda moram da znam da ćeš uraditi sve što zaželim — da si ti već sasvim moj?

— Da, sasvim!

Ona je uzela moje lice — čitavog mene — u svoje dlanove, podigla moju glavu:

— Dobro, a kako vaše „obaveze svakog poštenog broja“? A?

Slatki, oštri, beli zubi; osmeh. Ona je u rascvetanoj čašici fotelje kao pčela: u njoj je žaoka i med.

Da, obaveze... U mislima prelistavam svoje poslednje beleške: u stvari, nigde nema čak ni pomisli da bi ja, u suštini, morao...

Ćutim. Oduševljeno se (i, verovatno, glupo) osmehujem, gledam u njene zenice, pretrčavam od jedne do druge, i u svakoj od njih vidim sebe: ja — sićušan, milimetarski — zatočen sam u te sićušne, kao duga tamnice. I onda opet — pčela — usta, slatki bol cvetanja...

U svakom od nas, brojeva, postoji nekakav nevidljivi metronom koji tiho otkucava, i ne gledajući na sat, sa tačnošću do pet minuta mi znamo vreme. Ali sad se metronom u meni zaustavio, ne znam koliko je prošlo vremena, u strahu dohvatim ispod jastuka pločicu sa časovnikom...

Hvala Dobrotvoru: još dvadeset minuta! Ali minuti su tako smešno kratki, kusi, jure, a meni treba da joj toliko ispričam — sve, o celom sebi: o pismu O, o užasnom večeru kad je ostala trudna; i zbog nečega o svojim detinjim godinama — o matematičaru Pljapi, o $\sqrt{-1}$, i o tome kako sam prvi put bio na praznik Jednoglasnosti i gorko plakao što sam na unifi — na takav dan — imao mastiljavu mrlju.

Y je podigla glavu, naslonila se na lakat. U uglovima usana — dve duge oštre linije — i tamni ugao podignutih obrva: krst.

— Možda će tog dana... — zaustavila se, a obrve joj još tamnije. Uzela je svoju ruku, čvrsto je stegla. — Reci mi nećeš me zaboraviti, uvek ćeš me se sećati?

— Zašto tako? O čemu ti to? Y, draga?

Y je ćutala, i njene su oči već — mimo mene, kroz mene, udaljene. Odjednom sam čuo kako vetar udara o staklo ogromnim krilima (razume se — to je bilo čitavo vreme, ali ja sam čuo tek sada), i zbog nečega sam se setio prodornih krikova ptica nad zamagljenim vrhovima Zele-nog Zida.

Y je odmahнула glavom, zbacila sa sebe nešto. Još jednom, na sekundu, dotakla se mene sva — tako aero na sekundu, elastično dodirne zemlju pre ateriranja.

— Daj moje čarape! Brže!

Čarape su bačene na moj sto, na otvorenu (193) stranicu mojih beležaka. U žurbi sam zakačio rukopis, stranice su se rasule i nikako da ih složim po redu, a što je glavno — ako i složim, svejedno — neće biti pravog reda, svejedno — ostaće nekakvi pragovi, jame, iksovi.

— Ne mogu tako, — rekao sam. — Ti si — evo — ovde, pored mene, a ipak kao da si iza drevnog, neprozirnog zida: kroz zidove čujem šumove, glasove — i ne mogu da razaznam reči, ne znam šta je tamo. Ne mogu tako. Kod tebe sve vreme ostaje nešto nedorečeno, nijednom mi nisi rekla gde sam ja onda dospeo u Drevnoj Kući, i kakvi su ono hodnici, i otkud doktor, — ili, možda, toga ničeg nije ni bilo?

Y je stavila ruke meni na rame, a onda mi lagano, duboko ušla u oči:

— Hoćeš li sve da saznaš?

— Da, hoću. Moram.

— Nećeš se uplašiti da ideš sa mnom svuda, do kraja — kud god te povedem?

— Da, svugde!

— Dobro. Obećavam ti: kad se završi praznik, ako samo... Ah, da: a kako vaš *Integral* — sve zaboravim da pitam, — hoće li brzo?

— Ne: šta to znači „ako samo“? Opet? Šta to znači „ako samo“?

Ona (već kod vrata):

— Sam ćeš videti...

Ja sam sâm. Sve što je od nje ostalo — to je jedva čujni miris, sličan slatkom, suhom, žutom prahu nekakvog cveća iza Zida. I još: udice — pitanja, koje su tako nepovratno čvrsto zasele u mene — nešto kao one kojima su se drevni, davno zaboravljeni ljudi služili za lovljenje ribe (Praistorijski Muzej).

... Zašto ona odjednom o *Integralu*?

Granice funkcije. Uskrs. Sve precrtati

Ja sam kao mašina puštena na suviše veliki broj obrtaja: ležaji su se usijali, još trenutak — počće da kaplje rastopljen metal, i sve — u ništavilo. Brže — hladne vode, logike. Ja lijem kofama, ali logika cvrči na vrelim ležajima i topi se u vazduhu kao neuhvatljiva bela para.

Pa da, jasno je: da bi se utvrdio pravi značaj funkcije — treba uzeti njenu graničnu vrednost. I jasno je da jučerašnje besmisleno „rastvaranje u vasioni“, uzeto u granici, jeste smrt. Zato što je smrt — baš najpotpunije rastvaranje mene u vasioni. Otuda ako sa „Lj“ označimo ljubav, a sa „S“ smrt, onda je $Lj=f(S)$, tj. ljubav i smrt...

Da, baš tako, baš tako. Zbog toga se ja i bojim Y, borim se sa njom, ja neću. Ali zašto je u meni naporedo „ja neću“ i „ja bih hteo“? U tome baš i jeste užas što ja opet hoću onu jučerašnju blaženu smrt. U tome baš i jeste užas što čak i sada, kad je logička funkcija izintegrirana, kad je očigledno da ona tajno sadrži u sebi smrt, ja ipak hoću nju usnama, rukama, grudima, svakim milimetrom...

Sutra je dan Jednoglasnosti. Tamo će, naravno, biti i ona, videću je, ali samo izdaleka. Izdaleka, — to će biti bolno, jer meni treba, mene nezadrživo vuče da budem naporedo sa njom, da — njene ruke, njeno rame, njena kosa... Hoću čak onaj bol — neka bude.

Veliki Dobrotvore! Kakav apsurd — hteti bol. Kome nije jasno da su bolni — negativni sabirci i da umanjuju onu sumu koju zovemo sreća. I, dakle...

I eto — nikakvih „dakle“. Čisto. Golo.

UVEĆE:

Kroz staklene zidove kuće — vetrovit, grozničavo rumen, nemiran zalazak sunca. Ja okrećem fotelju tako da mi ne bije u oči ovo rumenilo, prelistavam beleške — i vidim: opet sam zaboravio da ne pišem za sebe, nego za vas, neznance, koje volim i žalim — za vas, koji se još motate tamo negde, po dalekim vekovima, dole.

Eto na primer — o Danu Jednoglasnosti, o tom velikom danu. Uvek sam ga voleo — od malih nogu. Čini mi se da je to za nas nešto onako kao što je za drevne

ljude bio njihov „Uskrs“. Sećam se, uoči praznika, sastaviš satni kalendarčić — svečano precrtavaš sat po sat: jedan sat je bliže, jedan sat manje čekanja... Da sam uveren da niko neće videti — časna reč, ja bih i danas svugde nosio sa sobom takav kalendarčić i pratio na njemu koliko je još ostalo do sutra, kada ću moći da vidim makar izdaleka...

(Omeli su me: doneli su mi iz radionice novu unifu. Po običaju svima nama izdaju unife za sutrašnji dan. U hodniku — koraci, radosni uzvici, žagor).

— Produžavam. Sutra ću videti onaj isti uzbudljivi prizor koji se iz godine u godinu ponavlja, i svaki put na novi način: moćnu čašu sloge, sa strahopoštovanjem podignute ruke. Sutra je dan godišnjeg izbora Dobrotvora. Sutra ćemo ponovo predati Dobrotvoru ključeve nepokolebljive tvrđave naše sreće.

Razume se da to ne liči na neuređene, neorganizovane izbore kod drevnih ljudi, kad — smešno je i reći — unapred čak nije bio poznat ni sam rezultat izbora. Graditi državu potpuno na neproračunatim slučajnostima, naslepo — šta može biti besmislenije? A eto ipak ispada — bili su potrebni vekovi da bi se to shvatilo.

Da li je potrebno govoriti da kod nas i u ovome kao i u svemu drugom — ni za kakve slučajnosti nema mesta, nikakvih iznenađenja ne može biti. I sami izbori imaju više simboličan značaj: da podsete da smo mi jedinstven, moćan, milionskoćelijski organizam, da smo mi — govoreći rečima „Jevandelja“ drevnih ljudi — jedinstvena Crkva. Jer istorija Jedinствене Države ne zna za slučaj da bi se tog svečanog dana makar i jedan glas usudio da naruši veličanstveni unisono.

Pričaju da su drevni ljudi sprovodili izbore nekako tajno, krijući se, kao lopovi; neki naši istoričari čak tvrde da su se oni pojavljivali na izborne praznike brižljivo maskirani (zamišljam taj fantastično-mračni prizor: noć, trg, figure koje se prikradaju pored zidova u tamnim ogrtačima; purpurni plamen buktinja povija se na vetru...) Zašto je bila potrebna sva ta tajanstvenost — ni do danas konačno nije objašnjeno; najverovatnije je da su se izbori vezivali za nekakve mistične, sujeverne, možda čak zločinačke obrede. Mi nemamo ništa da krijemo niti čega da se stidimo: mi praznujemo izbore otvoreno, časno, danju. Ja vidim kako svi glasaju za Dobrotvora; svi vide kako glasam za Dobrotvora ja — i može li biti drugačije kad su „svi“ i „ja“ — jedno jedinstveno *MI*. Koliko je to plemenitije, iskrenije, više nego kukavička, lopovska „tajna“ kod drevnih ljudi. Onda: koliko je to celishodnije. Jer ako bi čak i pretpostavili nemoguće, tj. nekakvu disonancu u običnoj monofoniji, onda su nevidljivi čuvari

ovde, u našim redovima; oni istog trenutka mogu da ustanove brojeve koji su pali u zabludu i mogu da ih spasu od daljih njihovih pogrešnih koraka, a Jedinstvenu Državu — od njih samih. I najzad, još jedno...

Kroz zid ulevo: pred krilima ormana sa ogledalom — žena užurbano raskopčava unifu. I na trenutak, nejasno: oči, usne, dva oštra ružičasta pupoljčića. Onda pada roletna, u meni je u momentu sve jučerašnje, i ja ne znam šta je to „najzad još jedno“, i neću o tome da mislim, neću! Hoću samo jedno: Y. Hoću da ona svakog trenutka, svakog minuta uvek da bude sa mnom — samo sa mnom. I ovo što sam evo sad pisao o Jednoglasnosti, to sve nije potrebno, nije to ono, hteo bi sve to da precrtam, pocepam, izbacim. Zato što znam (neka je to skrnavljenje, ali to je tako) — praznik će biti samo sa njom, samo onda ako je ona pored mene, rame uz rame sa mnom. A bez nje će sutrašnje sunce biti samo limeni koturić, a nebo-lim obojen plavim, a ja sam...

Uzimam telefonsku slušalicu:

— Y, to ste vi?

— Da, ja sam. Zašto tako kasno?

— Možda još nije kasno. Hteo bih da vas zamolim...

Hoću da sutra budete sa mnom. Draga...

„Draga“, — govorim sasvim tiho. I, ne znam zašto, sinulo mi je ono što se desilo jutros na helingu: iz šale su pod čekić od sto tona stavili sat — zamah, vetar u lice — i stotonski nežan, lagani dodir o krhki sat.

Pauza. Čini mi se da čujem tamo — u sobi Y — nečiji šapat. Zatim njen glas:

— Ne, ne mogu. Pa vi shvatate: ja bih sama... Ne, ne mogu. Zašto? Sutra ćete videti.

Silazak s nebesa. Najveća katastrofa u istoriji. Poznato se svršilo

Kad su pred početak svi ustali i kada se svečano i polagano nad glavom zanjihala kao koprena himna — stotine truba Fabrike Muzičkih instrumenata i milioni ljudskih glasova — za trenutak sam zaboravio sve: zaboravio sam nešto uznemirujuće o čemu je govorila o današnjem prazniku Y, zaboravio sam, izgleda, i na nju samu. Sada sam bio onaj isti dečak koji je nekada na taj dan plakao zbog majušne mrlje na unifi, koju je samo on primećivao. Neka niko unaokolo ne vidi u kakvim sam crnim, neizbrisivim mrljama ja, ali ipak ja sâm znam da meni, zločincu, nema mesta među tim široko otvorenim licima. Ah, kad bih ustao ovog trenutka i gušeći se krikom izrekao sve o sebi. Nek bude onda kraj — neka — ali jedan sekund osetiti sebe čistim, bez misli, kao ovo detinje — plavo nebo.

Sve oči su podignute onamo, naviše: u jutarnjem, neporočnom plavetnilu neosušenom još od ponoćnih suza — jedva primetna mrlja, čas tamna, čas odevena zrakama. To je sa nebesa silazio k nama ON — novi Jehova na aeru, isto onako mudar i nežnosurov kao Jehova drevnih. Svakog trenutka je sve bliže — i sve su više u susret njemu milioni srca — i evo On nas već vidi. I ja zajedno sa njim u mislima odozgo: koncentrični krugovi tribina obeleženi tananom plavom istačkanom linijom — kao krugovi paučine, obasuti mikroskopskim suncima (sijanje pločica); i u centar paučine će sad sestiti beli mudri Pauk — Dobrotvor u belim odeždama, koji nam mudro i ruke i noge sputava dobrotvornim mrežama sreće.

I završilo se ovo veličanstveno Njegovo silaženje s nebesa, bronza himne je umukla, svi su seli — i ja sam u tom istom trenutku shvatio: stvarno — sve je najtananija paučina, zategnuta, drhti, svakog časa se može prekinuti i desiće se nešto neverovatno...

Pridigavši se lagano, pogledao sam unaokolo — i susreo sam pogledom zaljubljeno-uznemirene oči koje su prelazile s lica do lica. Jedan je podigao ruku i, jedva primetno mičući prstima, signalizira drugome. I evo — uzvratni signal prstom. I još... Shvatio sam: to su oni, Čuvari. Shvatio sam: zbog nečega su uznemireni, paučina je

zategnuta, drhti. I u meni — kao u radio-prijemniku navijenom na istu tu talasnu dužinu — uzvratna drhtavica.

Na podijumu je pesnik čitao predizbornu odu, ali ja nisam čuo jedne jedine reči: samo ravnomerno ljuljanje heksameterskog klatna, i sa svakim njegovim zamahom sve bliži nekakav određeni čas. I ja još uvek grozničavo prelistavam po redovima jedno lice za drugim — kao stranice — i još ne vidim ono jedino koje tražim, a njega treba što pre naći, zato što će začas kratko otkucati, a onda — —

On je — on je, naravno. Dole, pored podijuma, klizeći nad blještavim staklom promakla su ružičasta krila-uši, kao tamna dvostruko izvijena petlja slova S odrazilo se telo u trku — on je jurio nekuda u zamršene prolaze između tribina.

S, Y — vezuju ih nekakve niti (između njih je, po mome mišljenju, čitavo vreme nekakva nit; još ne znam kakva — ali kad-tad ću je razmrsiti). Grčevito sam se zakačio očima za njega, on — kao klupče sve dalje, a za njim nit. Evo, zaustavio se, evo...

Kao gromovsko, visokovoltno pražnjenje munje: nešto me je probolo, sklupčalo. U našem redu, svega za 40 stepeni od mene, S se zaustavio, nagnuo se. Video sam Y, a pored nje — sa odvratnim crnačkim usnama, nasmejani R-13.

Prva misao — da jurnem tamo i da joj doviknem: „Zašto si danas sa njim? Zašto nisi htela da ja budem tu? Ali nevidljiva, blagotvorna paučina čvrsto mi je sputala ruke i noge; stegnuvši zube, sedeo sam čvrst kao gvožđe, ne spuštajući oči. Kao i sad: to je bio oštar, fizički bol u srcu. Pomislio sam, sećam se: „Ako od nefizičkih uzroka može biti fizički bol, onda je jasno da — —“

Zaključak, na žalost, nisam izveo: samo se sećam — sinulo mi je nešto u glavi o „duši“, promakla mi je besmislena poslovice drevnih ljudi — „duša u pete“. Zamro sam: heksametar je umuknuo. Sada počinje... Šta?

Po utvrđenom običaju, predizborni odmor od pet minuta. Po utvrđenom običaju — predizborno ćutanje. Ali ono sada nije bilo stvarno pobožno, svešteno, kao uvek; sada je i onako kao kod drevnih ljudi kad još nisu znali za naše akumulatorske tornjeve, kad su po još neukroćenom nebu besnele s vremena na vreme „bure“. Sad je bilo kao kod drevnih ljudi — pred buru.

Vazduh je od prozračnog gvožđa. Hteo bih da dišem široko otvorenih usta. Napregnuti do bola sluh beleži: negde pozadi — uznemireni šapat kao grickanje miševa. Oborenim očima vidim čitavo vreme ono dvoje — Y i R

— jedno pored drugog, rame uz rame, i na mojim kolenima drhte tuđe — moje omrznute — rutave ruke...

U rukama svih — pločice sa časovnicima. Jedan. Dva. Tri... Pet minuta... sa podijuma — čelični, lagani glas:

— Ko je „za“ — molim da digne ruku.

Kad bih mogao da Mu pogledam u oči, kao ranije — pravo i odano: „Evo me celog. Celog. Uzmi me“. Ali sad nisam smeo. Sa naporom sam, kao da su mi zardali svi zglobovi — podigao ruku.

Šuštanje miliona ruku. Nečije prigušeno „Ah“. I osećam da je već počelo, da strmoglavice pada, ali nisam shvatio — šta a nisam imao snage — nisam smeo da pogledam...

— Ko je — „protiv“?

To je oduvek bio najveličanstveniji trenutak praznika: svi ostaju da sede nepomično, radosno oborivši glavu pred blagotvornim igom Broja nad Brojevima. Ali tada sam sa užasom, ponovo začuo šuštanje: najlaganije, kao uzdah, — bolje se čulo kad su ranije mesingane trube svirale himnu. Tako poslednji put u životu jedva čujno uzdahne čovek — a unaokolo svima blede lica, svima su hladne kapi po čelu.

Podigao sam oči — i...

To je stoti deo sekunde, za dlačicu. Video sam; hiljade ruku su se podigle uvis — „protiv“ — i pale. Video sam bledo, prekríženo lice Y, njenu podignutu ruku. Pao mi je mrak na oči.

Još za dlačicu; pauza; tišina; puls. A onda — kao na znak nekakvog poludelog dirigenta — na svim tribinama odjedanput tresak, krici, vihor, trčanje ustalasanih unifa, figure Čuvarā koje zbunjeno jure, nečije potpetice u vazduhu pred samim mojim očima — pored potpetica nečija široko otvorena usta, napregnuta od nečujnog krika. To mi se zbog nečega urezalo u svest, oštrije od svega: hiljade usta što bezvučno viču — kao na čudovišnom ekranu.

I kao na ekranu — negde dole, u jednom migu preda mnom — pobebele usnice O: pritisnuta uza zid prolaza, stajala je ograđujući svoj trbuh prekrštenim rukama. I već je nema, odnesena je, ili sam zaboravio na nju zato što...

Ovo već nije na ekranu — ovo je u meni samom, u stegnutom srcu, u slepoočnicama koje učestalo udaraju. Nad mojom glavom sleva, na klupi — iskočio je odjednom R-13 — štrcajući, crven, gnevan. Na njegovim rukama — Y, bleđa, unifa joj je od ramena do grudi pocepana, na belom — krv. Ona ga je čvrsto držala za vrat, a on ju je u ogromnim skokovima — s klupe na klupu — odvratan i vešt kao gorila — nosio naviše.

Kao da je požar kod drevnih ljudi — sve je postalo purpurno — i samo jedno: skočiti, stići ih. Ne mogu sada sebi da objasnim gde sam našao takvu snagu tek ja sam kao ovnom za razbijanje zidova prorezao masu — na nečija ramena — na klupe — i već sam sasvim blizu, evo uhvatio sam R-a za vrat:

— Ne smete! Ne smete, kažem. Odmah da ste (na sreću moj se glas nije čuo — svi su vikali svoje, svi su bežali).

— Ko? Šta to? Šta! — R se okrenuo, usne su se štrcajući tresle — verovatno je mislio da ga je uhvatio Čuvar.

— Šta? Eto — neću, ne dozvoljavam! Pusti je iz naručja — odmah!

Međutim, on je samo ljutito mljacnuo usnama, odmahnuo glavom i potrčao dalje. I tad sam ja — strašno me je sramota da ovo zapišem, ali mi se čini: ipak moram, moram zapisati, da bi vi, neznani moji čitaoci, mogli do kraja da proučite istoriju moje bolesti — tad sam zamahnuo i udario ga po glavi. Shvatate li — udario sam ga! Toga se jasno sećam. I još se sećam: osećanje nekakvog oslobođenja, lakoće u čitavom telu od tog udara.

Y je brzo iskliznula iz njegovih ruku.

— Odlazite — viknula je ona R-u — pa vidite: on je... Odlazite R, odlazite!

R mi je, iskezivši bele, crnačke zube štricnuo u lice nekakvu reč, zaronio je dole, iščezao. I ja sam podigao na ruke Y, čvrsto je privio uza sebe i poneo.

Srce mi je kucalo — ogromno, i sa svakim otkucajem ispljuskivalo tako bujni, vreli, tako radosni talas. I, ako je tamo nešto odletelo u paramparčad — svejedno! Samo da je ja ovako nosim, nosim, nosim...

UVEČE. 22 ČASA

S naporom držim pero u ruci: tako neizmeran zamor posle svih vrtoglavih događaja današnjeg jutra. Da se nisu survali spasonosni, vekovni zidovi Jedinствене Države? Da nismo opet bez krova, u divljem stanju slobode — kao naši daleki preci? Zar nema Dobrotvora? Protiv... na Dan Jednoglasnosti — protiv? Mene je zbog njih stid, teško mi je, strah me je. A uostalom — ko su „oni“? I ko sam ja: „oni“ ili „mi“ — zar ja-znam.

Evo: ona sedi na staklenoj klupi, vreloj od sunca — na najvišoj tribini, na koju sam je ja doneo. Desno rame i niže — početak čudesne neizračunljive krivulje — otkriveni su: najtananija crvena zmijica krvi. Kao da ona ne

primećuje da je krv, da su otkrivene grudi... ne, šta više ona sve to vidi — ali to je baš ono što joj je sada potrebno, i kad bi unifa bila zakopčana — ona bi je pocepala, ona...

— A sutra... — diše žudno kroz stisnute, blistave oštre zube. A sutra je — neizvesno. Shvataš li: ni ja ne znam, niko ne zna — ne zna se! Shvataš li da se sve poznato — završilo? Novo, neverovatno, nevideno!

Tamo, dole, svi su zapenušili, jure, viču. Ali to je — daleko, i sve je dalje, zato što me ona gleda, što me lagano uvlači u sebe kroz uzane, zlataste prozore zenica. Tako — dugo, ćuteći. I ne znam zbog čega se prisećam kako sam jednom kroz Zeleni Zid isto tako gledao u nečije nerazumljive žute zenice, a nad Zidom su se vile ptice (ili je to bilo nekom drugom prilikom).

— Slušaj: ako se sutra ne desi ništa naročito — odvešću te onamo — razumeš?

Ne, ja ne razumem. Ali ćuteći klimam glavom. Ja sam se rastvorio, ja sam beskrajno mala količina, ja sam — tačka...

Na kraju krajeva — to tačkasto stanje ima svoju logiku (današnju): u tački ima najviše neizvesnosti; treba samo da se pokrene, da se pomeri — i tad se može pretvoriti u hiljade različitih krivulja, u stotine tela.

Strah me je da se pokrenem: u šta ću se pretvoriti? I čini mi se — da se svi, isto tako kao ja, boje najmlađeg pokreta. Evo sad, dok ja ovo pišem, svi sede, zabili su se u svoje staklene kaveze, i nešto čekaju. U hodniku se ne čuje za to vreme uobičajeno zvrjanje lifta, ne čuje se smeh, koraci. Ponekad vidim: po dvoje, osvrćući se, prolaze na prstima kroz hodnik, sašaptavaju se...

Šta će sutra biti? U šta ću se ja sutra pretvoriti?

Svet postoji. Boginje. 41°

Jutro kroz tavanicu — nebo kao i uvek: čvrsto, okruglo, rumenih obraza. Mislim — manje bih se začudio kad bih video nad glavom neko neobično četvorougao sunce, ili ljude u raznobojnoj odeći od životinjske dlake, ili kamene, neprozračne zidove. Znači ipak svet — naš svet — još postoji? Ili je to samo inercija, generator je već isključen a zupčanici još tutnje i vrte se — dva obrtaja, tri obrtaja — na četvrtom će zamreti...

Da li vam je poznato ovo čudno stanje? Noću ste se probudili, otvorili oči u tmini i odjednom osećate — zalutali ste i brže, sve brže počinjete da pitate unaokolo, tražite nešto poznato i čvrsto — zid, sijalicu, stolicu. Baš tako sam i ja opipavao, tražio po Jedinственim Državnim Novinama — brže, brže — i evo:

„Juče je održan Dan Jednoglasnosti koji su svi odavno s nestrpljenjem očekivali. Četrdesetosmi put je jednoglasno izabran onaj isti Dobrotvor, koji je mnogo puta dokazao svoju nepokolebljivu mudrost. Svetkovina je bila pomućena izvesnom zbrkom koju su izazvali neprijatelji sreće i koji su samim tim, prirodno, lišili sebe prava da postanu cigle u temeljima Jedinствене Države koja je juče obnovljena. Svakome je jasno da bi uzimanje u obzir njihovih glasova bilo isto tako besmisleno, kao kad bi uzeli za deo izvanredne herojske simfonije — kašalj bolesnika koji slučajno prisustvuju u koncertnoj sali...“

O, mudri! Zar smo mi opet, bez obzira na sve — spaseni? Ali šta bi se, stvarno, moglo suprotstaviti tom najkristalnijem silogizmu?

I dalje — još dva-tri reda:

„Danas u 12 održaće se zajednička sednica Administrativnog Biroa, Medicinskog Biroa i Biroa Čuvarā. Na dnevnom redu je važan Državni akt.“

Ne, još stoje zidovi — evo ih — mogu ih opipati. I više nema onog čudnog osećanja, da sam izgubljen, da ne znam gde sam, da sam zalutao, i nimalo nije čudnovato što vidim plavo nebo, okruglo sunce; i svi — kao i obično — idu na posao.

Išao sam bulevarom naročito čvrsto i zvonko — i činilo mi se da su svi išli tako. Ali evo raskrsnice, zaokret iza

ugla, i vidim: svi nekako čudno, postranice zaobilaze ugao zgrade — kao da je tamo u zidu pukla nekakva cev, kao da prska hladna voda i ne može se trotoarom proći.

Još pet, deset koraka — i ja sam takođe poprskan hladnom vodom, zateturao sam se, odbačen sam sa trotoara... Otrprilike na visini od dva metra gore na zidu — četvrtast listić hartije i otuda — nerazumljiva — otrovnozeleni slova:

MEFI

A dole S-oliko izvijena leđa, prozirna krila-uši koja se njišu od gneva ili od uzbuđenja. Podigavši uvis desnu ruku i bespomoćno istegnuvši unazad levu — kao bolesno, slomljeno krilo, — podskakivao je uvis — da zdere hartiju — a nije mogao, nedostajalo mu je evo ovalicko.

Verovatno da je svaki prolaznik mislio: „Ako ja pridem, jedan među svima — zar on neće pomisliti: ja sam zbog nečega kriv i baš zbog toga hoću...“

Priznajem: to isto sam mislio i ja. Međutim, setio sam se koliko je puta on bio moj pravi anđeo-čuvar, koliko me je spasavao — i smelo sam prišao, pružio ruku, zderao letak.

S se okrenuo, brzo — brzo svrdlo u mene, na dno, nešto je otuda, izvukao. Onda je podigao uvis levu obrvu, obrvom podmignuo u pravcu zida na kome je visilo „Mefi“. Promakao mi je repić njegovog osmeha — začudo kao da je čak veseo. Uostalom, šta tu ima čudno. Lekar će uvek da dâ prednost boginjama i vrućici od 40°, nego iscrpljujućoj temperaturi inkubacije koja se lagano diže: jer je ovde bar jasno, kakva je to bolest, „Mefi“ koji su se danas osuli po zidu — to su boginje. Shvatam ja njegov osmeh...¹

Silazak u metro — i pod nogama, na netaknutom staklu stepeništa — opet beli letak: „Mefi“. I na zidu dole, na klupi, na ogledalu u vagonu (očigledno, lepljeno je na brzu ruku — nepažljivo, krivo) — svugde iste te bele, jezive boginje.

U tišini — razgovetna lupnjava točkova kao šum uskipele krvi. Nekoga su dirnuli za rame — on je uzdrhtao, ispustio zavežljaj sa hartijama. A levo od mene — drugi: čita u novinama sve jedan te isti, jedan te isti, jedan te isti redak, a novine jedva приметно podrhtavaju. I ja osećam kako je svugde — u točkovima, rukama, novinama, trepavičama — puls sve češći, i, možda će

¹Moram priznati da sam tačno rešenje za ovaj osmeh našao tek mnogo kasnije, posle izvesnog vremena koje je bilo krcato najčudnijim i najneočekivanim događajima.

danas, kad ja dospem sa Y tamo — biti 39, 40 ili 41 stepen — označen na termometru crnom crtom . . .

Na helingu je ista takva tišina u kojoj zuji daleki, nevidljivi propeler. Čuteći, namrгодene mašine stoje. I samo dizalice, jedva čujno, kao na prstima, klize, izvijaju se, hvataju klještima plavičaste gomile zamrznutog vazduha i utovaraju ih u cisterne *Integrala*: mi se već spremamo za njegov probni let.

— Dakle, šta je: da li ćemo završiti za nedelju dana sa utovarom?

To ja — Drugom Graditelju. Njegovo lice je — fajans iscrtan svetloplavičastim, nežnoružičastim cvetićima (oči, usne) koji su danas nekako olinjali, isprani. Brojimo naglas, ali sam odjednom zastao na pola reči i stojim otvorenih usta: visoko pod kupolom na plavičastoj santi koju je podigla dizalica — jedva primetan beli kvadratić — zalepljena hatrijica. I sav se tresem — možda od smeha — da, i sam čujem kako se smejem da li znate to stanje kad sami čujete svoj smeh?).

— Ne, čujte . . . — kažem ja. — Zamislite da ste na drevnom aeroplanu, visinometar 5 000 metara, slomilo se krilo, vi kao golub naniže, a uz put izračunavate: „Sutra — od 12 do 2 . . . od 2 do 6 . . . u 6 je ručak . . .“ Zar nije smešno? Pa mi smo sada — upravo tako!

Plavi cvetići se njišu, bulje. A šta kad bih ja bio staklen i kad bi on video da će kroz 3—4 sata . . .

Nikakav konspekt nije potreban

Sam sam u beskrajnim hodnicima — onim istim. Nemo betonsko nebo. Negde kaplje na kamen voda. Poznata, teška, neprozirna vrsta — a otuda potmula tutnjava.

Rekla je da će doći k meni tačno u 16. Ali evo, već je prošlo posle 16 pet, deset, petnaest minuta: nikoga nema.

Za trenutak sam ja onaj predašnji koga je strah ako se ta vrata otvore. Još — poslednjih pet minuta, i ako ona ne izide...

Negde kaplje na kamen voda. Nikoga nema. Sa setnom radošću osećam: spasen sam. Lagano se vraćam kroz hodnik. Drhtava istačkana linija sijalica na tavanici je sve mutnija, mutnija...

Odjednom su pozadi žurno škljocnula vrata, brzi bat koji mekano odskaje od tavanice, od zidova, — i ona, u letu, lagano zadihana od trčanja, diše ustima.

— Znala sam: ti ćeš biti ovde, doći ćeš! Znala sam: ti — ti...

Koplja trepavica se pomiču, propuštaju me unutra — i... Kako da opišem ono što sa mnom radi taj drevni, besmisleni, čudesni obred, kad njene usne dodiruju moje? Kojom formulom da se iskaže taj vihor koji u duši briše sve osim nje? Da, da u duši — smejte se ako hoćete.

Ona s naporom, lagano podiže kapke — i s naporom, lagano izgovara reči:

— Ne, dosta... posle: sad — idemo.

Vrata su se otvorila. Stepenište izlizano, staro. I neizdržljivo šarolika graja, zvižduk, svetlost...

Od tada je prošlo skoro dan i noć, sve se u meni već donekle staložilo — i utoliko pre mi je neobično teško da dam makar približno tačan opis. U glavi — kao da je eksplodirala bomba, a otvorena usta, krila, krici, lišće, reči, kamenje — stoje naporedo, u gomili, jedno pored drugog...

Sećam se, — prvo što sam pomislio: „Brže, navratnanos, nazad“. Jer mi je jasno: dok sam u hodnicima čekao — oni su nekako minirali ili razrušili Zeleni Zid — i otuda je sve jurnulo i zapljusnulo naš grad očišćen od nižeg sveta.

Mora biti da sam nešto slično tome rekao Y. Ona se nasmejala:

— Ma ne! Prosto — mi smo izišli izvan Zelenog Zida...

Tada sam otvorio oči — i licem u lice sa mnom, na javi — ono isto što do danas niko živ nije video drugačije nego hiljadu puta umanjeno, oslabljeno, prigušeno mutnim staklom Zida.

Sunce... to nije bilo naše sunce, ravnomerno raspoređeno po površini kaldrme glatkoj kao ogledalo: to su bili nekakvi živi komadići, mrlje što su neprekidno skakale, od kojih su slepele oči, vrtela se svest. I drveće kao sveće — do samog neba; kao pauci koji se kvrgavim pipcima oslanjaju na zemlju; kao neme zelene fontane... I sve se to krēči, miče, šušti, ispod nogu skače nekakvo hrapavo klupče, a ja sam — prikovan, ne mogu ni makac — zato što mi pod nogama nije ravan — shvatate li, nije ravan — nego nešto odvratno meko, podatljivo, živo, zeleno, gipko.

Sve me je to ošamutilo, zagrcnuo sam se — to, eto to je možda najprikladnija reč. Stajao sam uhvativši se obema rukama za nekakvu zanjihanu granu.

— Ništa, ništa! To je samo u početku, proći će to. Smelije!

Pored Y — na zelenoj mrežici koja je vrtoglavo skakala nečiji veoma tanan, profil izrezan od hartije... ne, nije to nečiji, nego ja znam čiji. Sećam se: doktor, — ne, ne, ja vrlo dobro sve shvatam. I shvatam: oni su me oboje uhvatili pod ruke i sa smehom me vuku napred. Noge mi se sapliću, klizaju. Tamo je graktanje, mahovina, busenje, kreštanje, granje, stabla, krila, lišće, zvižduk...

I — drveće se razmaklo, svetla poljana, na poljani — ljudi... ili već ni sam ne znam kako: možda je pravilnije — bića

Ovo je najteže. Zato što je to izlazilo iz svih granica verovatnoće. I sad mi je jasno zašto je Y uvek tako uporno ćutala: ionako joj ne bih poverovao — čak ni njoj. Moguće je da sutra neću verovati ni samom sebi ni evo ovoj svojoj belešci.

Na poljani, oko golog, kamena sličnog lobanji — grajala je gomila od trista-četiristo... ljudi — neka bude — „ljudi“, teško mi je da govorim drugačije. Kao što na tribinama od svih lica vi u prvom trenutku zapažate samo poznata, tako sam i ovde u početku video samo naše sivoplavičaste unife. A onda trenutak — i među unifama, savršeno jasno i jednostavno: crni, riđi, zlatasti, tamno-smeđi, pegavi beli ljudi — očigledno, ljudi. Svi su oni bili bez odeće i svi su bili pokriveni kratkom blistavom vunom — slično onoj koju svako može da vidi na punjenom konju u Praistorijskom Muzeju. Samo su ženke imale lica tačno onakva — da, da, baš takva — kao kod naših žena:

nežno ružičasta i bez dlaka, takođe su im bez dlaka bile i grudi — krupne, čvrste divnog geometrijskog oblika. Mužjaci su bez dlaka imali samo jedan deo lica — kao naši preci.

To je bilo do te mere neverovatno, do te mere neočekivano da sam ja mirno stajao — odlučno tvrdim: mirno stajao i gledao. Kao terazije: pretovarite jedan tas — a onda već tamo možete metati koliko hoćete — strelica se ipak neće pokrenuti...

Odjednom — jedan: Y već više nije sa mnom — ne znam kako je i gde je iščezla. Unaokolo su samo oni sa atlasno blistavom vunom na suncu. Hvatam se za nečije toplo, čvrsto, crno rame:

— Slušajte — preklinjem vas Dobrotvorom — da li ste videli — gde je ona otišla? Ma evo sad — ovog trenutka...

K meni — kosmate, stroge obrve:

— Ps-s-st! Tiše, — i kosmato su se nagle onamo prema sredini gde se nalazio kamen žut kao lobanja.

Tamo, gore, nad glavom, nad svima — video sam nju. Sunce pravo u oči, sa te strane, i od toga je ona sva na modrom platnu neba — oštra, ugljenocrna, ugljena silueta na modrini. Malo iznad toga lete oblaci, i prosto ovako: kao da nisu oblaci, nego kamen, a ona je sama na kamenu, a iza nje gomila i poljana — nečujno klize kao brod i lagano nestaje zemlja pod nogama...

— Braćo... — to ona govori — Braćo! Svi vi znate: tamo iza Zida u gradu — grade *Integral*. I znate: došao je dan da razrušimo taj Zid — sve zidove — neka zeleni vetar bije s kraja na kraj — po celoj zemlji. Ali *Integral* će odneti te zidove onamo, gore, u hiljade drugih zemalja koje će vam večeras zašumeti svetiljkama kroz crno noćno lišće...

O kamen — talasi, pena, vetar:

— Dole *Integral!* Dole!

— Ne braćo: ne dole. Nego *Integral* treba da bude naš. Onoga dana kad se on prvi put otisne u nebo — na njemu ćemo biti mi. Zato što je sa nama Graditelj *Integrala*. On je napustio zidove, došao je sa mnom ovde, da bi bio među vama. Živeo Graditelj!

Trenutak — i ja sam negde gore. Ispod mene — glave, glave, glave, razjapljena usta što viču, ruke koje se podižu i spuštaju. Bilo je to nešto neobično, čudnovato, pijano: osećao sam sebe iznad svih, ja sam bio ja, odvojen, zaseban svet, prestao sam da budem sabirak kao uvek, nego sam postao jedinica.

I evo mene — sa telom izgužvanim, srećnim, izgnječnim, kao posle ljubavnih zagrljaja, dole, kraj samog

kamena. Sunce, glasovi odozgo — osmeh Y. Nekakva zlatokosa i sva atlasnozlatasta žena koja miriše na trave. U njenim rukama — putir, očigledno drveni. Ona otpija crvenim usnama — i daje meni, a ja žudno, zatvorivši oči, pijem da bih zalio vatru — pijem slatke, bodljikave, hladne iskre.

A onda — krv u meni i čitav svet — hiljadu puta biva brži; lagana zemlja leti kao paperje. I sve mi je — lako, prosto, jasno.

Evo na kamenu vidim poznata, ogromna slova: „Mefi“ — i nekako je to toliko potrebno, to je — jednostavna, čvrsta nit koja sve povezuje. Vidim grub lik — možda isto na tom kamenu: krilati mladić, prozračno telo, a onda gde treba da bude srce — zaslepljujući, krmezni ugalj — što tinja. I opet: ja shvatam taj ugalj... ili ne: osećam ga — isto onako kao što ne čujućići osećam svaku reč (ona govori odozgo, sa kamena) — i osećam da svi dišu zajedno — i da će svi zajedno nekuda da lete, kao onda ptice iznad Zida...

Pozadi, iz čestara tela koja gusto dišu — snažan glas:
— Pa to je ludilo!

I, izgleda, da sam ja — da, mislim da sam to bio baš ja — skočio na kamen, a odande sunce, glave, na modrini — zelena zupčasta testera, i ja vičem:

— Da, da, baš tako! I svi treba da poludite, neophodno je da svi poludite — što je moguće pre! To je neophodno — ja znam.

Pored mene je Y; njen osmeh, dve tamne crte — od krajeva usta naviše, pod uglom; a u meni je — ugalj, i to je — trenutno, lagano, pomalo boli, predivno...

Posle toga — zadržali su se samo razbacani komadi.

Lagano, nisko — ptica. Ja vidim: ona je živa kao i ja, ona kao čovek okreće glavu desno, levo i u mene se zašrafljuju crne, okrugle oči...

Još ovo: leđa — sa blistavom dlakom boje slonove kosti. Po leđima mili tamna, s majušnim kriocima buba — leđa podrhtavaju da bi otresla bubu, još jednom podrhtavaju...

Još ovo: od lišća senka — pletena, rešetkasta. U senci leže i žvaću nešto slično legendarnoj hrani drevnih ljudi: duguljasti žuti plod i parče nečeg mrkog. Žena mi to gura u ruku, a meni je smešno: ja ne znam mogu li to da jedem.

I ponovo: gomila, glave, noge, ruke, usta. Iskaču za trenutak lica — i nestaju, rasprskavaju se kao mehuri. I za trenutak — ili, možda, to mi se samo čini — prozračna, leteća krila-uši.

Iz sve snage stežem ruku Y. Ona se osvrće:

— Šta ti je?

— On je ovde... Učinilo mi se...

— Ko on?

— S... Evo ovog trenutka — u gomili...

Crne kao ugalj, tamne obrve uzdignute ka slepoočnicama: oštar trougao, osmeh. Nejasno mi je: zbog čega se ona osmehuje — kako može da se osmehuje?

— Ti ne shvataš — Y, ti ne možeš da shvatiš šta znači ako je on, ili neko od njih — ovde.

— Smešan si! Zar će nekome tamo iza Zida pasti na pamet da smo mi — ovde. Priseti se: evo ti zar si ti nekad mislio da je ovo moguće? Oni nas love — tamo — neka ih nek' love! Ti — buncaš.

Ona se osmehuje lagano, veselo, osmehujem se i ja, zemlja je — pijana, vesela, lagana — plovi...

Obe. Entropija i energija. Neprozirni deo tela

Evo ovako: ako je vaš svet sličan svetu naših dalekih predaka, onda zamislite da ste jednom u okeanu nabasali na šesti, sedmi deo sveta — na nekakvu Atlantidu, a tamo — neviđeni gradovi-lavirinti, ljudi koji lebde u vazduhu bez pomoći krila ili aera, kamenje koje se podiže snagom pogleda — jednom rečju ono što vam ne bi na pamet palo čak i kad bi болоvali od snoviđenja. Evo tako je meni bilo juče. Jer — shvatite — niko i nikada od nas, od Dvestogodišnjeg Rata nije bio iza Zida — ja sam vam već govorio o tome.

Ja znam: dužan sam da vam, nepoznati prijatelji, ispričam podrobnije o tom čudnom i neočekivanom svetu koji mi se juče otkrio. Ali zasad nisam u stanju da se vratim na to. Samo novo i novo, nekakav pljusak događaja, i nemam snage da skupim sve: ja podmetnem skute, pregršti — a ipak se čitave vedrice izlivaju preko ivice, a na ove stranice padaju samo kapi...

U početku sam čuo u svojoj sobi iza vrata zvonke glasove — i poznao sam njen glas, Y, elastičan, metalan — i drugi, skoro nesavrtljiv — kao drveni lenjir — glas Jy. Onda su se vrata s treskom otvorila širom i izbacila ih obe kao metak k meni u sobu. Baš tako: kao metak.

Y je stavila ruku na naslon moje fotelje i preko ramena, desno — samo zubima se osmehivala onoj. Ja ne bih hteo da budem pod tim osmehom.

— Čujte, — rekla mi je Y — ova je žena, izgleda, stavila sebi u zadatak da vas čuva od mene, kao malo dete. Je li to s vašom dozvolom?

I onda — druga, podrhtavajući škragama:

— Da, on i jeste dete. Da! Samo zato i ne vidi da vi sa njim sve to — samo zato da bi... sve je to — komedija. Da! I moja je dužnost...

Za trenutak u ogledalu — izlomljena, uzdrhtala prava mojih obrva. Skočio sam i — jedva se uzdržavajući — sa uzdrhtalim kosmatim pesnicama, teško cedeći kroz zube svaku reč, viknuo sam joj u lice — u same škrge:

— O-vog tre-nutka — napolje! Ovog trenutka!

Škrge su se nadule ciglastocrveno, onda su splasnule, posivele. Ona je otvorila usta da nešto kaže, i ne rekavši ništa — zalupila vrata i izašla.

Poleteo sam prema Y:

— Neću oprostiti — nikad sebi to neću oprostiti! Ona se usudila — tebe? Ali ti valjda ne možeš misliti da ja mislim, da... da ona... To je sve zato što ona hoće da se zapiše kod mene, a ja...

— Da se zapiše, srećom, neće joj poći za rukom. I da je hiljadu takvih kao ona: svejedno mi je. Ja znam ti nećeš poverovati hiljadi nego meni jednoj. Zato što sam posle onog jučerašnjeg — ja pred tobom sva do kraja, onako kao što si ti hteo. Ja sam u tvojim rukama, ti možeš — u svakom trenutku...

— Da — u svakom trenutku, — i istog časa sam shvatio — šta, krv mi je jurnula u uši, u obraze, viknuo sam: — Ne treba o tome, nikad mi ne govori o tome! Pa ti shvataš da bih to bio onaj ja, pređašnji, a sada...

— Ko te zna... Čovek je kao roman: do zadnje stranice ne znaš kako će se završiti. Inače ne bi vredelo ni čitati...

Y me miluje po glavi. Lice njeno ne vidim, ali po glasu osećam: sad gleda nekud veoma daleko, zagledala se u oblak koji nećujno plovi, lagano, neznano kud...

Odjednom me je odstranila rukom — odlučno i nežno:

— Slušaj: došla sam da ti kažem da mi možda samo poslednje dane... Da li znaš: od večeras su ukinute sve slušaonice.

— Ukinute?

— Da. Prolazila sam — i videla: u zgradama sa slušaonicama nešto pripremaju, nekakvi stolovi, lekari u belom.

— Pa šta to znači?

— Ne znam. Zasad još niko ne zna. A to je najgore. Osećam samo: uključili su struju, iskra juri — i ako ne danas, ono sutra... Možda mi neće poći za rukom.

Ja sam već davno prestao da shvatam: ko su oni, a ko smo — mi. Ne razumem šta ja hoću: da im pođe za rukom ili da im ne pođe. Jasno mi je samo jedno: Y se sada kreće po samoj ivici, — i svakog časa...

— Ali to je ludost — kažem ja. Vi — i Jedinствена Država. To je isto kao kad biste rukom zapušili topovsku cev — i mislili da je moguće zadržati pucanj. To je — potpuna ludost!

Osmeh:

— „Treba svi da polude — što je moguće pre da dapolude“. To je neko juče govorio. Sećaš li se? Tamo...

— Da, to sam zapisao. Dakle, to se stvarno dogodilo. Ćuteći gledam u njeno lice: na njemu je sada izrazito jasan — tamni krst.

— Y, draga — dok još nije kasno... Hoćeš li da bacim

sve, da zaboravim sve — i da odem s tobom onima, iza Zida — onima... ne znam ko su oni.

Ona je zavrtela glavom. Kroz tamne prozore očiju — tamo, unutra u njoj, ja vidim: gori vatra, iskre, jezičci plamena uvis, natrpene su planine suvih, smolastih drva. I jasno mi je: već je kasno, moje reči više ništa ne mogu...

Ustala je — odmah će otići. Možda su ovo već poslednji dani, možda — minuti... Uhvatio sam je za ruku.

— Ne! Bar još malo — ali radi... radi...

Ona je lagano podizala uvis, ka svetlosti, moju ruku — moju kosmatu ruku, koju sam tako mrzeo. Hteo sam da je istrgnem, ali ju je ona držala čvrsto.

— Tvoja ruka... Ti i ne znaš, malo njih zna da se ženama odavde, iz grada, dešava da vole — one. I u tebi, sigurno, ima nekoliko kapi sunčane, šumske krvi. Možda sam te zbog toga i — —

Pauza — i kako je čudno: od pauze, od praznine, od ničega — tako leti srce. I ja vičem:

— Aha! Nećeš ti još otići! Nećeš otići — dok mi ne ispričaš o njima — zato što ih ti voliš... a ja čak i ne znam ko su oni, odakle su. Ko su stvarno oni? Polovina koju smo izgubili, H_2 i O a da bi se dobilo H_2O — potoci, mora, vodopadi, talasi, bure, — potrebno je da se polovine sjedine...

Ja se jasno sećam svakog njenog pokreta. Sećam se kako je uzela sa stola moj stakleni trougao i čitavo vreme dok sam govorio pritiskala je njegovu oštru stranu uz obraz — na obrazu se pojavio beli ožiljak, posle je postao ružičast, iščezao. I čudno: ne mogu da se setim njenih reči — naročito u početku — nego samo nekakvih pojedinih slika, boja.

Znam: u početku je to bilo — o Dvestogodišnjem Ratu. I eto — crveno po zelenilu trava, po tamnoj glini, po plavetnilu snegova — crvene, neisušene bare. Onda žuta, suncem spržena trava, goli žuti, razbarušeni ljudi — i razbarušeni psi — odmah tu, pored naduvenih strvina psećih, ili, možda ljudskih... To je, naravno — iza zidova zato što je grad — već pobedio, u gradu je već naša sadašnja — hrana od nafte.

I skoro od neba do zemlje — crne teške bore, i bore se njišu nad šumama, nad selima, lagano stubovi, dim. Potmulji jauk: teraju u grad crne beskrajne redove — da bi ih silom spasili i naučili sreći.

— Ti si sve to uglavnom znao?

— Da, uglavnom.

— Ali ti nisi znao, i samo ih je mali broj znao, da je neznatan deo njih ipak izdržao i ostao da živi tamo, iza Zidova. Goli — otišli su u šume. Učili su se od drveća,

zverinja, ptica, cveća, sunca. Obrasli su u dlaku, ali su zato pod dlakom sačuvali vatrenu crvenu k v. Sa vama je gore: vi ste obrasli u cifre, po vama cifre male kao vaši. Treba sa vas zderati sve i oterati vas gole u šume. Da se naučite da drhtite od straha, od radosti, od strašnog gneva, od hladnoće, da se molite vatri. I mi, Mefi — mi hoćemo...

— Ne, pričekaj — a „Mefi“? Šta je to „Mefi“?

— Mefi? to je drevno ime, to je — onaj što je... Sećaš se: tamo, na kamenu — prikazan je mladić... Ili ne: bolje na tvome jeziku, tako ćeš brže razumeti. Dakle: dve su sile u svetu — entropija i energija. Jedna teži ka blaženom miru, ka srećnoj ravnoteži; druga — ka narušavanju ravnoteže, ka mučno-beskonačnom kretanju. Entropiji su se — naši, ili tačnije — vaši preci, hrišćani, klanjali kao Bogu. A mi, antihrišćani, mi...

I u tom trenutku — jedva čujno, kao šapat kucanja na vratima — i u sobu je upao onaj spljošteni, sa čelom natučanim na oči, koji mi je više puta donosio ceduljice od Y.

On nam je pritrčao, zaustavio se, brektao — kao vazдушna pumpa — i nije mogao da izgovori ni jedne jedine reči: mora da je trčao iz sve snage.

— Ma šta je! Šta se desilo? Uхватила ga je za ruku Y.

— Idu — ovamo... prošištalala je najzad pumpa. — Straža... i sa njom onaj — de, kako beše... onaj grbavko...

— S?

— Pa da! U susednoj su kući. Sad će biti ovde. Brže, brže!

— Koješta! Imamo vremena... — smejala se ona, u očima — iskre, veseli jezići.

— To je — ili besmislena, nerazumna hrabrost ili je tu bilo još nešto, meni nerazumljivo.

— Y, preklinjem te Dobrotvorom! Shvati — pa to je...

— Preklinjem te Dobrotvorom, — oštri trougao — osmeh.

— Hajde, mene radi... Molim te.

— Ah, a ja sam trebala s tobom još o jednoj stvari... Dobro, svejedno: sutra...

Ona je veselo (da: veselo) klimnula meni glavom, klimnuo je i taj — izvirivši za trenutak ispod svoje čeone strehe. I ja sam — sâm.

Brže — za sto. Otvorio sam svoje beleške, uzeo pepeo — da bi me oni zatekli za ovim poslom u korist Jedinствене Države. I odjednom — svaka dlačica na glavi je živa, odvojena i pokreće se: „A šta ako uzmu i pročitaju makar jednu stranicu — od ovih, od poslednjih?“

Sedeo sam za stolom ne mičući se — i video sam kako drhte zidovi, drhti pero u mojoj ruci, njišu se, slivaju slova...

Sakriti? Ali gde: sve je staklo. Spaliti? Ali iz hodnika i iz susednih soba će videti. A onda ja već ne mogu, nemam snage da uništim ovaj mučni — ali možda meni najdraži — komadić sebe.

U daljini — u hodniku — već glasovi, koraci. Uspeo sam samo da dohvatim svežanj listova, da ih munem ispod sebe — sad sam prikovan za fotelju koja vibrira svakim atomom, i pod nogama je — paluba, gore i dole...

Stisnuvši se u klupko, zabivši se pod strehu čela — ja sam, nekako ispod očiju, kradomice video: idu iz sobe u sobu, počevši od desnog kraja hodnika, i sve su bliže. Jedni su sedeli sleđeni kao ja; drugi su im — skakali u susret i širom otvarali vrata — srećni ljudi! Kad bih tako mogao i ja...

— „Dobrotvor je za čovečanstvo neophodna najsavršenija dezinfekcija, i usled toga u organizmu Jedinствене Države nikakva peristaltika...“ — ja sam drhtećim perom ispisivao ovu savršenu besmislicu i savijao se nad stolom sve niže, a u glavi — suluda kovačnica; i leđima sam čuo — kvrcnula je kvaka na vratima, pirnuo je vetar, fotelja je poda mnom zaigrala...

Tek tada sam se s teškoćom odvojio od stranice i okrenuo se prema došljacima (kako je teško igrati komediju... oh, ko mi je to danas govorio o komediji?). Napred je bio S — mračno, čuteći, brzo bušio očima u meni bunare, u mojoj fotelji, u listićima koji su podrhtavali pod mojom rukom. Onda na trenutak — nekakva poznata, svakodnevna lica na pragu, i jedno od njih se izdvojilo — naduvene ružičastomrke škrge...

Setio sam se svega što je bilo u ovoj sobi pre pola sata, i bilo mi je jasno da će ona sad — — Sve moje biće tuklo je i pulsiralo u onom (srećom, neprovidnom) delu tela kojim sam pokrивao rukopis.

Jy je prišla iza njega, iza S, oprezno ga dotakla za rukav — i tiho rekla:

— To je D-503, graditelj *Integrala*. Vi ste sigurno čuli za njega? On je uvek eto tako, za stolom... Uopšte ne štedi sebe!

A šta sam ja mislio? Kakva divna, neobična žena.

S je počeo da klizi prema meni, nagnuo se preko mog ramena — nad sto. Laktom sam zaklonio beleške, ali on strogo viknu:

— Molim da mi odmah pokažete šta imate to tamo!

Goreći od stida, pružio sam mu listić. On je pročitao i vidim kako je iz njegovih očiju iskliznuo smeh, šmugnuo

naniže po licu i jedva mašuci repom zaseo negde u desnom uglu usta...

— Malo dvosmisleno, ali ipak... Pa dobro, nastavite, nećemo vam više smetati.

On je zašljapkao — kao perajima po vodi — prema vratima, i sa svakim njegovim korakom meni su se postepeno vraćale noge, ruke, prsti — duša se ponovo ravnomerno rasporedila po čitavom telu, ja sam disao...

Na kraju: Jy se zadržala kod mene u sobi, prišla je, nagnula se prema uhu — i šapatom:

— Vaša je sreća što sam ja...

Ne razumem: šta je htela time da kaže?

Uveče, kasnije, saznao sam: odveli su troje. Uostalom, o tome naglas, kao i o svemu drugom što se dešava, niko ne govori (vaspitni uticaj nevidljivo prisutnih Čuvarâ u našoj sredini). Razgovori su se vodili uglavnom o brzom padu barometra i o promeni vremena.

Niti po licu. Klice. Protivprirodna kompresija

Čudno: barometar pada, a vetra još uvek nema, tišina. Tamo, gore, već je počela — za nas još nečujna — bura. Svom snagom jure oblaci. Zasad ih je malo — odvojeni zupčasti krnjadci. Dakle: kao da se gore već stropoštava nekakav grad, i lete naniže komadi zidova i kula, rastu na oči sa užasavajućom brzinom — sve su bliže — ali će morati još čitave dane da lete kroz plavičasti beskraj, dok ne tresnu na dno, k nama, dole.

Dole je tišina. U vazduhu — tanke, nerazumljive, skoro nevidljive niti. One svake jeseni dolaze odande, iza Zida. Lagano plove — i odjednom osećate: nešto je strano, nevidljivo kod vas na licu, vi hoćete da to stresete — ali ne: ne možete, nikako da se otarasite...

Naročito mnogo ima tih niti ako idete pored Zelenog Zida, gde sam ja jutros išao: Y mi je zakazala sastanak u Drevnoj Kući — u onom, našem „stanu“.

Već sam izdaleka bio primetio neprozirnu i crvenu gromadu Drevne Kuće kad sam pozadi čuo nečije sitne, užurbane korake, učestalo disanje. Osvrnuo sam se — i video: za mnom je trčala O.

Sva je bila nekako naročito, uokvireno, gipko, okrugla. Ruke i pehari grudi, i čitavo njeno telo, meni tako poznato, zaokrugljivalo se i zatezalo unifu: evo sad će probiti tanku materiju — i napolje, na sunce, na svetlost. Ja zamišljam: tamo, u zelenim prašumama, u proleće, isto se tako tvrdoglavo probijaju kroz zemlju klice — da bi što pre izbacile grane, lišće, da bi što pre cvetale.

Nekoliko trenutaka je ćutala, modro mi sijala u lice.

— Videla sam vas — onda, sećate se, na Dan Jednoglasnosti.

— Ja sam vas, takođe video... — i odmah sam se setio kako je stajala dole, u uskom prolazu, pribivši se uza zid i pokrivši trbuh rukama. Nehotice sam pogledao na njen okrugli trbuh pod unifom.

Ona je očigledno to primetila — sva je postala obloružičasta, i ružičast osmeh:

— Ja sam tako srećna — tako srećna... Puna sam — razumete li: do vrška. I eto — idem i ništa ne čujem šta je unaokolo, nego sve slušam unutra, u sebi...

Ćutao sam. Na mom licu — nešto tude, ono mi smeta — i ja nikako ne mogu od toga da se oslobodim. I odjednom neočekivano, sijajući još modrije, ona je dohvatila moju ruku — i na svojoj ruci sam osetio njene usne... To je bilo prvi put u mom životu. To je bilo nekakvo, neni do sada nepoznato, drevno milovanje, i od njega — takav stid i bol da sam (možda, čak grubo) istrkao ruku.

— Slušajte — vi ste poludeli! I ne samo to — uopšte vi... Čemu se vi radujete? Zar vi ne možete da zaboravite šta vas čeka? Ako ne sad — onda svejedno, kroz mesec, kroz dva meseca...

Ona se — utulila; svi krugovi su se odjednom — ugnuli, iskrivili. A meni u srcu — neprijatno, čak bolesna kompresija, povezana sa osećanjem sažaljenja (srce nije ništa drugo do idealna pumpa; kompresija, stezanje — usisivanje pompom tečnosti je tehnički apsurd; otuda je jasno: u kojoj su meri, u suštini, apsurdne, protivprirodne, bolesne sve „ljubavi“, „sažaljenja“ i sve drugo što izaziva takvu kompresiju).

Tišina. Mutnozeleno staklo Zida — levo. Tamnocrvena gromada — napred. I ove dve boje, slažući se, dale su mi u obliku rezultante — kako mi se to tada učinilo, blistavu ideju.

— Stojte! Znam kako da vas spasem. Ja ću vas izbaviti od toga: da vidite svoje dete — a onda da umrete. Vi ćete moći da ga odnegujete — razumete li, — vi ćete pratiti kako vam na rukama raste, zaobljava se, jedra, kao zreli plod...

Ona se samo stresla i upila u mene, netremice me posmatrajući.

— Vi se sećate one žene... onda, davno, u šetnji. Dakle: ona je sad ovde, u Drevnoj Kući. Hajdemo k njoj i garantujem: sve ću odmah' urediti.

Već sam video kako utroje idemo, kako je sa Y vodim hodnicima — eto već je tamo, među cvećem, travom, lišćem... Ona se, međutim, odmakla od mene, rošćići njenog ružičastog polumeseca su podrhtavali i blago se izvijali naniže.

— To je ona ista — rekla je ona.

— To jest... — ja sam se nekako zbunio. — Pa da: ona ista.

— I vi hoćete da ja odem k njoj — da molim nju — da ja... Ne smete mi nikada više to pomenuti!

Pogruvši se, brzo je otišla od mene. Kao da se još nečeg setila — okrenula se i viknula:

— I umreću — ako, neka! Šta se to vas tiče — zar vam nije svejedno?

Tišina. Padaju odozgo, užasavajućom brzinom rastu na očigled — komadi modrih kula i zidova, ali će oni još morati sate — možda dane — da lete kroz beskraj; lagano plove nevidljive niti, sležu se na lice — i nikako da ih streseš, nikako da ih se otarasiš.

Lagano idem ka Drevnoj Kući. U srcu — apsurdna, mučna kompresija...

Poslednji broj. Galilejeva greška. Zar nije bolje?

Evo mog razgovora sa Y — tamo, juče, u Drevnoj Kući, usred šarolikog žagora koji zaglušuje logički tok misli — crvene, zelene, bronzanožute, bele, narandžaste boje... I za sve vreme — pod zaleđenim mermernim osmehom prćonosog drevnog pesnika.

Ja reprodukujem ovaj razgovor od slova do slova — zato što će on, kako mi se čini, imati ogroman, odlučujući značaj za sudbinu Jedinствене Države — i još više: za vasionu. A onda ovde ćete vi, nepoznati moji čitaoci, možda naći izvesno opravdanje za mene...

Y je odmah, bez ikakve pripreme, sručila sve na mene:

— Ja znam: prekosutra je kod vas — prvi probni let *Integrala*. Tog dana ćemo ga mi uzeti u svoje ruke.

— Kako? Prekosutra?

— Da. Sedi, ne uzbuđuj se. Ne možemo gubiti ni trenutka. Među stotinu ljudi koje su juče nasumice uhapsili Čuvari — dospelo je i 12 Mefa. I ako se propuste dva-tri dana — ona će propasti.

Čutao sam.

— Da biste posmatrali tok probe — moraju vam poslati elektrotehničare, mehaničare, lekare, meteorologe. I tačno u 12 — zapamti — kad zazvone za ručak i svi odu u trpezariju, mi ćemo ostati u hodniku, zaključaćemo sve u trpezariji — i *Integral* je naš... Razumeš: to je potrebno po bilo koju cenu. *Integral* u našim rukama — to će biti oružje koje će pomoći da se završi sve odjednom, brzo, bez bola. Njihov aero... ha! To će biti prosto ništavni roj mušica protiv kopca. A onda: ako to već bude neizbežno — moći će se usmeriti naniže cevi motora i samo njihovim radom...

Skočio sam.

— To je nezamislivo! To je besmislica! Zar ti nije jasno da je to što vi nameravate — revolucija?

— Da, revolucija! Zašto je to besmisleno?

— Besmisleno je zato što revolucije ne može biti. Zato što je naša — to ne kažeš ti, nego ja — naša revolucija je bila poslednja. I više nikakvih revolucija ne može biti. To je svakom poznato...

Podsmesljiv, oštar trougao obrva:

— Dragi moj, ti si matematičar. Čak — više od toga: ti si filozof matematike. Dakle: navedi mi poslednji broj.

— To jest? Ja... ja ne razumem: kakav... poslednji broj?

— Pa — poslednji, gornji, najveći.

— Ali, Y — pa to je besmisleno. Ako je broj brojeva beskrajn, kakav ti hoćeš poslednji broj?

— A kakvu ti hoćeš poslednju revoluciju? Poslednje — nema, revolucije su beskrajne. Poslednja — to je za decu: decu beskonačnost plaši, a potrebno je da deca noću mirno spavaju...

— Ali kakav je smisao — kakav je smisao u svemu tome — za ime Dobrotvora? Kakvog ima smisla kad su već svi srećni?

— Recimo: dobro, nek je čak i tako. A šta onda dalje?

— Smešno! Potpuno dečije pitanje. Ispričaj nešto deci — sve do kraja, ona ipak pitaju: „a dalje, a zašto“?

— Deca su jedini smeli filozofi. I smeli filozofi su — obavezno deca. Baš tako, kao deca, uvek i treba da bude: „a šta dalje“?

— Ničega nema dalje! Tačka. Po čitavoj vasioni je — ravnomerno, svugde — razliveno...

— Aha: ravnomerno, svugde! Eto baš tu i jeste ona — entropija, psihološka entropija. Tebi, matematičaru — zar tebi nije jasno da su samo razlike — razlike u temperaturama, i u toplotnim kontrastima — da je samo u njima život. A ako su svugde, po čitavoj vasioni podjednako topla ili podjednako hladna tela... njih treba sudariti — da bi nastala vatra, eksplozija, pakao. I mi ćemo ih sudariti.

— Ali, Y — shvati, pa shvati: naši preci su za vreme Dvestogodišnjeg Rata — upravo to i uradili...

— O, i oni su bili u pravu — hiljadu puta u pravu. Oni su samo u jednom pogrešili: kasnije su poverovali da su oni poslednji broj — kakvog u prirodi nema, nema. Njihova greška je Galilejeva greška: on je bio u pravu tvrdeći da se Zemlja okreće oko Sunca, ali on nije znao da se čitav sunčani sistem — kreće još oko nekakvog centra, on nije znao da istinska, nerelativna zemljina orbita — uopšte nije naivni krug...

— A vi?

— A mi — zasad znamo da nema poslednjeg broja. Možda ćemo zaboraviti. Ne: čak je sigurno da ćemo zaboraviti kada ostarimo kao što neminovno stari sve. I onda ćemo mi — isto tako neminovno naniže — kao u jesen lišće s drveta — kao prekosutra vi... Ne, ne, dragi — ne ti. Ti si — sa nama, ti si — sa nama!

Zažarena, uskovitlana, iskričava — nikad je još nisam

video takvu — ona me obgrlila svim svojim telom. Nestao sam...

Najzad — gledajući mi čvrsto, tvrdo u oči:

— Onda zapamti: u 12.

I ja sam rekao:

— Da, pamtim.

Otišla je.

Sam sam — među bučnim, raznoglasnim žagorom — modrih, crvenih, zelenih, bronzanožutih, narandžastih...

Da, u 12... — i odjednom besmisleno osećanje nečeg tuđeg što mi je popalo po licu — što nikako ne mogu da otrem. Odjednom — jučerašnje jutro, Jy — i ono što je ona onda vikala Y u lice... Zašto? Kakav je to apsurd?

Požurio sam da izađem napolje — brže kući, kući...

Negde pozadi, čuo sam prodorno kreštanje ptica nad Zidom. A napred, u zalasku sunca — iz krmezne kristalizirane vatre — lopte kupola, ogromne zažarene kocke — kuće, kao sleđena munja u nebu — vrh akumulatorskog tornja. I sve ovo — svu ovu besprekornu, geometrijsku lepotu — ja ću morati lično, svojim rukama... Zar nema — nikakvog izlaska, nikakvog puta?

Pored nekakve slušaonice (broja se ne sećam). Unutra — na gomilu složene klupe; po sredini — stolovi pokriveni čaršavima od snežnobelog stakla; na belom mrlja ružičaste sunčane krvi. I u svemu tome skriveno je nekakvo nepoznato — i zbog toga jezivo — sutra. Protivprirodno je: biće koje misli — koje vidi: da živi u nezakonomernostima, neizvesnostima, iksovima. Kao kad bi vam zavezali oči i primorali vas da tako idete, pipate, spotičete se, a vi znate da je tu negde sasvim blizu — kraj, samo jedan korak — i od vas će ostati samo zgnječeni, iznakaženi komad mesa. Zar to nije to isto?

.... A šta ako bih ne čekajući — sam glavom naniže? Zar ne bi to bio jedini pravilan postupak koji bi odjednom razmrsio sve?

Velika operacija. Ja sam oprostio sve. Sudar vozova

Spaseni smo! U zadnjem trenutku, kada je već izgledalo da se čovek nema za šta uhvatiti, kada je izgledalo da je već sve gotovo...

Ovako; kao da ste se stepenicama već popeli do strašne Dobrotvorove Mašine, i sa teškim zveketom vas je već pokrio stakleni poklopac, i vi poslednji put u životu — brže — gutate očima modro nebo

I odjednom: sve je to — samo „san“. Sunce je ružičasto i veselo, i zid — takva je radost pomilovati rukom hladni zid — i jastuk — beskrajno se naslađivati udubljenjem od vaše glave na belom jastuku

Eto to je otprilike ono što sam preživeo kad sam jutros pročitao Državne Novine. Bio je strašan san, i on se završio. A ja, malodušnik, ja, bezvernik — ja sam već mislio na dobrovoljnu smrt. Stidim se sada da čitam poslednje redove koje sam juče napisao. Ali svejedno: neka, neka oni ostanu kao spomen na ono neverovatno što je moglo biti — i čega više neće biti... da, neće biti!...

Na prvoj stranici Državnih Novina je sijalo:

Radujte se,

Jer ste od danas vi — savršeni! Do današnjeg dana su vaša čeda, mehanizmi — bili savršeniji od vas.

Po čemu?

Svaka iskra dinamomašine jeste iskra najčistijeg razuma; svako kretanje klipa jeste besprekorni silogizam. Ali zar i u vama nije isto takav nepogrešivi razum?

Filozofija dizalica, presa i pumpi jeste — dovršena i jasna kao krug šestara. A zar je vaša filozofija manje šestarska?

Lepota mehanizma jeste u ritmu neumitnom i preciznom, kao klatno. Ali zar i vi — koji ste od detinjstva odgajani po Tejlorovom sistemu — niste postali precizni kao klatno?

I još nešto:

Mehanizam nema fantazije.

Da li ste ikada videli da se za vreme rada na fizionomiji pumpnog cilindra — rasplinjava daleki, besmisleno-

sanjalački osmeh? Da li ste ikada čuli da se dizalice noću, u vreme određeno za odmor, nemirno vrte i uzdišu?

Ne!

A kod vas — crvenite! — Čuvari sve češće vide te osmehe i uzdahe. I — krijete oči, istoričari Jedinствене Države mole da im se uvažavaju ostavke kako ne bi zapisivali sramne događaje.

Ali to nije vaša krivica — vi ste bolesni. Ime je ove bolesti:

Fantazija.

To je crv koji izgriza crne bore na čelu. To je groznica koja vas tera da trčite sve dalje — makar da to „dalje“ počinje tamo gde se završava sreća. To je poslednja barikada na putu ka sreći.

I radujte se: ona je već minirana. Put je slobodan.

Poslednje otkriće Državne Nauke: centar fantazije jeste — bedni moždani čvor u oblasti Varolijeva mosta. Triput spaliti taj čvor X-zracima — i vi ste izlečeni od fantazije Zauvek.

Vi ste — savršeni, vi ste — ravni mašini, put ka stoprocentnoj sreći je — slobodan. Zato žurite svi — i staro i mlado — žurite da se podvrgnete Velikoj Operaciji. Žurite u slušaonice u kojima se vrši Velika Operacija! Živela Velika Operacija! Živela Jedinствена Država. Živeo Dobrotvor!

.... Vi — da vi sve to niste čitali u mojim beleškama, sličnim nekakvom drevnom, fantastičnom romanu; da se u vašim rukama, kao u mojim, tresao evo ovaj novinarski list koji još miriše na boju; da ste znali, kao što ja znam, da je to najistinskija realnost, ako ne sadašnja, a ono sutrašnja, — zar ne biste i vi osećali isto ovo što i ja? Zar vam se — kao kod mene sada — ne bi vrtelo u glavi? Zar vas ne bi — po leđima i rukama — podilazili ovi jezivi, slatki, ledeni trnci? Zar vam ne bi izgledalo da ste vi — gigaft, Atlas — i ako se uspravite da ćete neminovno udariti glavom o staklenu tavanicu?

Dohvatio sam telefonsku slušalicu:

— Y-330... Da, da: 330 — a onda, gušeći se viknuo sam: — Vi ste kod kuće, da? Jeste li čitali — čitate li? Pa to je, pa to je... To je izvanredno!

— Da... dugo, mračno ćutanje. Slušalica je jedva čujno zujala, nešto mislila... — Ja moram obavezno da vas vidim danas. Da, kod mene posle 16. Obavezno.

Draga! Kako je — kako je mila! „Obavezno“... Ja sam osećao: osmehujem se — i nikako ne mogu da se zaustavim, i eto tako, poneću na ulicu ovaj osmeh — kao fenjer, visoko iznad glave...

Tamo, napolju, naleteo je na mene vetar. Vitlao je, zviždao, sekao. Ali ja sam samo još veseliji. Viči, zavijaj — svejedno: sad više nećeš moći da oboriš zidove. I nad glavom se survaju čelični leteći oblaci — neka: nećete pomračiti sunce — mi smo ga zauvek prikovali lancem za zenit — mi, Isusi Navini.

Na uglu — gusta gomila Isusa Navina stajala je priljubivši se čelima za staklo zidova. Unutra, na zaslepljujuće belom stolu, već je ležao jedan. Ispod beline su se videli bosu tabani, rastavljeni u obliku žutog ugla, beli lekari — sagli se ka uzglavlju, bela ruka — pružila prema ruci nečim napunjen špric.

— A vi — zašto ne idete — upitao sam — nikoga, ili, tačnije, sve.

— A zašto ne vi? — okrenula se prema meni nečija lopta.

— Ja ću posle. Ja moram još prvo...

Malo zbunjen, povukao sam se. Ja sam stvarno prvo morao da vidim nju, Y. Ali zašto „prvo“ — nisam mogao sebi da dam odgovor...

Heling. Svetlucao je, blistao plavičasto ledeni *Integral*. U mašinskom odeljenju zujao je dinamo — nežno, ponavljajući nekakvu jednu te istu reč bez kraja — kao da je to moja, meni poznata reč. Sagao sam se, pomilovao dugu, hladnu cev motora. Draga... kako si — kako si, mila. Sutra ćeš ti — oživeti, sutra ćeš — prvi put u životu zadrhtati od vatrenih, plamenih kapljica u tvojoj utrobi...

Kakvim bih očima ja gledao na to moćno stakleno čudovište da je sve ostalo kao juče? Kad bih znao da ću ga sutra u 12 — da ću ga izdati... da, izdati...

Oprezno za lakat odstraga. Okrenuo sam se: tanjirasto, pljosnato lice Drugog Graditelja.

— Vi već znate — rekao je on.

— Šta? Operacija? Da, zar je moguće? Kako svi, svi — odjednom...

— Ma ne, ne to: probni let su odložili za preko-sutra. Sve zbog te operacije... Uzalud smo terali svet, mučili se...

„Sve zbog Operacije... Smešan, ograničen čovek. Ništa ne vidi dalje od svog tanjira. Kad bi on znao da nije Operacije — kako bi on sutra u 12 sedeo pod katancem u staklenom kavezu, batrgao se i besneo.

Kod mene u sobi u 15.30 časova. Ušao sam — i video Jy. Sedela je za mojim stolom, — koščata, uspravljena, čvrsta — učvrstivši na ruci desni obraz. Mora da je već odavno čekala: jer kad mi je skočila u susret — na njenom obrazu je ostalo pet jamica od prstiju.

Jedan trenutak je u meni ono isto nesrećno jutro, evo

baš ovde, pored stola — ona pored Y, razjarena... Ali samo za trenutak — i odmah je današnje sunce sve izbrisalo. Tako se dešava kad u sunčan dan, ulazeći u sobu, iz rasejanosti okrenete prekidač — sijalica se zapali, ali kao da je i nema — tako je smešna, jadna, nepotrebna...

Bez predomišljanja pružio sam joj ruku, oprostio sam joj sve — ona je dohvatila moje obe, čvrsto ih, bodljikavo stegla, i uzbuđeno podrhtavajući obrazima koji su visili kao drevni nakit — rekla:

— Čekala sam... ja sam samo na trenutak... samo sam htela da kažem: kako sam srećna, kako se radujem zbog vas! Shvatite: sutra ili prekosutra — bićete potpuno zdravi, vi ćete se ponovo — roditi...

Video sam na stolu listić — poslednje dve stranice jučerašnje moje beleške: kako sam ih sinoć tamo ostavio — tako su i ležale. Da je ona videla šta sam ja tamo pisao... Uostalom, svejedno: sad je to samo istorija, sad je to — do komičnosti daleko, kao kroz okrenuti dogled...

— Da — rekao sam ja — evo, molim vas: sad sam išao bulevarom i ispred mene čovek, a od njega — senka na kaldrmi. Razumete li — senka svetli. I meni se čini — eto ja sam ubeđen — sutra uopšte neće biti senki, ni od jednog čoveka, ni od jedne stvari, sunce će biti kroz sve...

Ona na to nežno i strogo:

— Vi ste fantasta! Deci kod mene u školi — ne bih dozvolila da tako govore...

I još nešto o deci, i kako ih je ona sve odjednom, u gomili, odvela na Operaciju, i kako su tamo morali da ih vezuju, i o tome da „voleti — treba nemilosrdno, da, nemilosrdno“ i da će se ona, izgleda, odlučiti...

Popravila je među kolenima sivoplavičastu tkaninu; čuteći je, brzo — oblepila čitavog mene osmehom i otišla.

I — na sreću, sunce se danas još nije zaustavilo, sunce je letelo, i evo već je 16, ja lupam na vrata — srce lupa...

— Uđite!

Na pod — pored njene fotelje, obgrlivši njene noge, zabacivši glavu uvis, gledati je u oči — naizmenice, u jedno i u drugo oko — i u svakome videti sebe — u čudesnom ropstvu...

A tamo, iza zida, bura, tamo su oblaci sve čeličniji: neka! U glavi je tesno, neobuzdane — preko mere — reči, i ja naglas zajedno sa suncem nekuda letim... ne, *sad* mi već znamo kuda — i iza mene su planete — planete koje bljuju plamen i koje su nastanjene vatrenim cvećem koje peva — i planete neme, modre, gde je razumno

kamenje ujedinjeno u organizovana društva — planete koje su dostigle, kao i naša zemlja, vrhove apsolutne, stoprocentne sreće...

I odjednom — odozgo:

— A zar ti ne misliš da je vrhunac — baš ovo kamenje ujedinjeno u organizovana društva?

— I sve je oštiji, sve je tamniji trougao:

— A sreća... Šta sa njom? Pa želje su mučne, zar ne? I jasno je: sreća je kad nema više nikakvih želja, nema nijedne... Kakva je greška, kakva je apsurdna predrasuda što smo do sada pred srećom — stavljali znak plus; pred apsolutnom srećom je naravno, minus — božanstveni minus.

Ja sam — sećam se — rasejano promrmljao:

— Apsolutni minus je 273°...

— Minus 273 — baš tako. Malo je hladno, ali zar baš to ne pokazuje da smo mi — na samom vrhu.

Kao ono onda, odavno — ona je govorila nekako za mene, mnome — razvijala je do kraja moje misli. Ali je u tome bilo nešto tako jezivo — nisam mogao — i sa naporom sam iscedio iz sebe „ne“.

— Nemoj, — rekao sam ja. — Ti... ti se šališ...

Ona se nasmejala glasno — suviše glasno. Brzo, u trenu, dosmejala se do nekakvog kraja, povukla se...

— Pauza.

Ustala je. Stavila mi je ruke na ramena. Dugo je, polako gledala. Onda me je privukla sebi — i ničeg više nije bilo: samo njene oštre vrele usne.

— Zbogom.

To je izdaleka, odozgo, i do mene nije došlo odmah — možda kroz minut, kroz dva.

— Kako to „zbogom“?

— Ti si bolestan, ti si zbog mene vršio zločine — zar te to nije mučilo? A sada je Operacija — i ti ćeš se izlečiti od mene. I to je — zbogom.

— Ne — povikao sam ja.

Nemilosrdno oštar, crn trougao na belom:

— Kako? Ne želiš sreću?

U glavi mi je nešto jurilo, dva logička voza su se sudarila, naletela jedan na drugi, lomila, pucala...

— Dakle, šta je, ja čekam — biraj: Operacija i stoprocentna sreća — ili...

— „Ne mogu bez tebe, ne želim bez tebe“ — rekao sam ja ili sam samo pomislio — ne znam, tek Y je čula.

— Da, ja znam — odgovorila mi je. I onda — stalno držeći na mojim ramenima svoje ruke i ne odvajajući svoje oči od mojih:

— Onda — do sutra. Sutra — u 12: sećaš se?

— Ne. Odloženo je za jedan dan... Prekosutra...

— Utoliko bolje za nas. U 12 — prekosutra...

Išao sam sâm — po sumračnoj ulici. Vetar me je okretao, nosio, terao — kao hartijicu; koma vići čeličnog neba su leteli, leteli — kroz beskraj mogu let — još jedno dan-dva... Dodirivale su me unife prolaznika — međutim, ja sam išao — sâm. Bilo mi je jasno: svi su spaseni, ali za mene više spasa nema, *ja ne želim spas...*

Ne verujem. Traktori. Ljudski iver

Da li verujete u to da ćete *umreti*? Da, čovek je smrtnan, ja sam — čovek: prema tome... Ne, nije to to, znam ja da vi to znate. Ali ja pitam: da li se vama dešavalo da *poverujete* u to, da *poverujete* do kraja, ne svojim umom, nego telom, da osetite da će jednom prsti koji evo drže baš ovu stranicu — biti žuti, ledeni...

Ne, naravno, ne verujete — i zbog toga niste dosad skočili sa desetog sprata na kaldrmu, zbog toga sve do sada jedete, okrećete stranice, brijete se, osmehujete, pišete...

Isto to — da, baš isto to je danas sa mnom. Ja znam da će ova mala crna kazaljka na satu skliznuti ovamo, dole, ka ponoći, ponovo će se lagano podići naviše, prekoračiće nekakvu poslednju crtu — i nastaće neverovatno sutra. Ja to znam — ali ipak sve nekako *ne verujem* — ili se možda meni čini da su dvadeset četiri sata — dvadeset četiri godine. I zbog toga mogu još ponešto da radim, nekud da žurim, da odgovaram na pitanja, da se penjem po lestvicama na *Integral*. I još osećam kako se on ljulja na vodi, i shvatam — treba se uhvatiti za ogradu — a pod rukom je hladno staklo. Vidim kako prozračne žive dizalice, sagnuvši ždralovske vratove, istegnuvši kljunove, brižno i nežno hrane *Integral* strašnom eksplozivnom hranom za motore. I dole na reci — jasno vidim modre, naduvene od vetra vodene žile, čvorove. Ali kako: sve je to veoma odvojeno od mene, tuđe, pljosnato — kao crtež na listu hartije. I čudno je kako ravno, crtežasto lice Drugog Graditelja — odjednom kaže:

— Dakle, kako ćemo: koliko uzimamo goriva za motore? Ako računamo tri... tri i po sata...

Preda mnom — u projekciji, na crtežu — leži moja ruka sa brojačem, logaritamski brojčanik, cifra 15.

— Petnaest tona. Ali bolje uzmite... da: uzmite sto...

Ovo je zato što ja ipak znam da će sutra — —

I vidim sa strane — jedva primetno počinje da drhti moja ruka sa brojčanikom.

— Sto? Zašto toliko mnogo? Pa to je — za jednu nedelju. Ma kako za nedelju: više!

— Ko će ga znati... ko to zna...

— Ja znam...

Vetar fijuče, sav je vazduh krcat nečim nevidljivim do samoga vrha. Teško dišem, teško idem — i teško, lagano, ne zaustavljajući se ni na sekundu — mili kazaljka na satu akumulatorskog tornja tamo na kraju bulevara. Vrh tornja — u oblacima — taman, modar i tupo zavija: usisava električnu energiju. Zavijaju dimnjaci Fabrike Muzičkih instrumenata.

Kao i uvek — u redovima, po četvoro. Međutim, redovi su nekako — labavi, i, možda od vetra — njišu se, povijaju. I to sve više. Eto sa nečim su se na uglu sudarili, ustuknuli, i već su zbijena, sledena, tesna grudva što ubrzano diše; svi imaju odjednom druge gušćje vratove.

— Gledajte! Gledajte — eno tamo, brže!

— Oni! To su oni!

— A ja — neću ni za živu glavu! Nipošto — bolje glavu u Mašinu...

— Tiše! Ludače...

Na uglu, u slušaonici — širom otvorena vrata, a odande — lagana, glomazna kolona od pedesetak ljudi. Uostalom „ljudi“ — to nije to: nisu to noge — nego nekakvi teški, okovani točkovi koji se okreću pomoću nevidljivog dovoda; nisu to ljudi — nego nekakvi čovekoliki traktori. Nad njihovim glavama puca na vetru bela zastava sa izvesnim zlatnim suncem — a u zracima natpis: „Mi smo prvi! Mi smo već operisani! Svi za nama!“

Oni su lagano, nezadrživo preorali kroz gomilu — i jasno je da im je ovde umesto nas na putu zid, drvo ili kuća — oni bi isto tako, ne zaustavljajući se, preorali zid, drvo, kuću. Evo — već su na sredini bulevara. Ruku pod ruku — razvukli su se u lanac, licem prema nama. A mi — napregnuto, narogušeno klupko — čekamo. Vratovi su kao kod gusaka istegnuti. Oblaci. Vetar fijuče.

Odjednom su se krila na lancu, desno i levo, brzo povila i na nas — sve brže — kao teška mašina nizbrdo, stegli su obruč — i prema razjapljenim vratima, u vrata, unutra...

Nečiji prodoran krik:

— Uteruju! Bežite!

I sve se survalo. Pored samog zida — još uvek stoje uzana prava vratanca, svi onamo — glavama napred — glave su se u trenutku izoštile kao klinovi oštri su i laktovi, rebra, ramena, bokovi. Kao vodeni mlaz stisnut u požarno crevo rasprskale su se noge poput lepeze i unaokolo sipaju trupkave noge, razmahnute ruke i unife. Odnekud, na trenutak, meni pred oči — dvostruko izvijeno, telo kao slovo S, providna krila-uši — i već njega nema, u zemlju, i ja sam sâm — među promičućim nogama i rukama trčim...

Da predahnem u nekoj kapiji — ledima čvrsto naslonjen na vrata — i odjednom je uz mene, kao da ga je vetar pribio — majušni ljudski iverčić.

Ja sam za sve vreme... ja sam za vama... Ja neću — razumete li — neću. Slažem se...

Okrugle, majušne ruke meni su na rukavu, okrugle modre oči: to je ona, O. I nekako sva klizi po zidu i stropoštava se na zemlju. Kao klupče se savila tamo, dole, na hladnim stepenicama, a ja sam — iznad nje, gladim je po glavi, po licu — ruke su mi vlažne. Ovako: kao da sam ja vrlo veliki, a ona — sasvim malena — maleni deo mene samog. To je nešto sasvim drugo nego prema Y, i ja sad zamišljam: nešto je slično moglo biti kod drevnih u odnosu prema njihovoj privatnoj deci.

Dole — kroz ruke koje pokrivaju lice — jedva čujno:

— Ja svake noći... Ja ne mogu — ako me izleče... Ja svake noći — sama, u tami o njemu mislim — kakvo će ono biti, kako ću ga ja... Što će meni tada život — razumete li? I vi morate — morate...

Besmisleno osećanje — ali ja sam stvarno ubeden: tačno, moram. Besmisleno — zato što je ova moja dužnost još jedan zločin. Besmisleno — zato što belo ne može istovremeno biti i crno, dužnost i zločin se ne mogu poklapati. Ili u životu nema ni crnog ni belog, i boja zavisi samo od osnovne logičke premise. I ako je premisa bila to što sam joj ja protivzakonito dao dete...

— Pa dobro — samo ne treba, samo ne treba... govorim joj ja. — Razumete li: moram vas odvesti kod Y, kao što sam vam onda predlagao, da bi ona...

— Da (— tiho, ne sklanjajući ruke sa lica).

Pomogao sam joj da ustane. I ćuteći, svako o nečem svom — ili, o jednom te istom, možda — ulicom koja je postajala sve tamnija, između nemih olovnih kuća, kroz čvrste grane vetra koje su nas šibale.

U nekakvoj prozirnoj, napregnutoj tački — kroz fijuk vetra sam čuo pozadi poznate korake koji su šljapkali kao po barama. Na uglu sam se osvrnuo — među prevrnutim oblacima koji su leteli, odražavali se u mutnom staklu kaldrme — ugledao sam S. Odmah su mi ruke, kojima sam neujednačeno razmahivao postale tuđe, i ja glasno pričam O — da će sutra... da, sutra će biti — prvi let *Integrala*, da će to biti nešto nevideno, fantastično.

O — zabezeknuto, okruglo, modro gleda na mene, na moje glasno, besmisleno razmahivanje rukama. Ali joj ja ne dam da dođe do reči — govorim, govorim. A unutra izdvojeno — to čujem samo ja — grozničavo zuji i tucka misao: „Ne treba... treba nekako... Ne treba ga voditi sa sobom kod Y — ...“

Umesto da skrenem ulevo — skrenem udesno. Most podmeće svoja pokorna, ropska savijena leđa — nama troma... meni, O — i njemu S, koji je pozadi. Iz osvetljenih zgrada na onoj obali padaju u vodu svetiljke i raspadaju se na hiljade grozničavo skakutavih iskri, uprskanih pomamnom belom penom. Vetar bruji — kao da je negde u blizini zategnuta — debela basna žica. I kroz bas — pozadi čitavo vreme — —

Kuća u kojoj stanujem. Kod kapije O se zaustavila, počela je nešto...

— Ne! Pa vi ste obećali...

Ali ja joj nisam dao da završi, žurno sam je ugurao u kapiju — i mi smo unutra, u holu. Za kontrolnim stolom — poznati, opušteni obrazi, drhte uzbuđeno; unaokolo — zbijena gomila brojeva — nekakva prepirka, glave nagnute sa drugog sprata preko ograde — pojedinačno strčavaju dole. Ali o tome — posle, posle... A sad sam brže-bolje odvukao O u suprotni ugao, seo leđima uza zid (tamo sam, iza zida, video: klizi po trotoaru napred i nazad tamna, glavata senka), izvadio sam notes.

O je lagano tonula u svoju fotelju — kao da joj se pod unifom isparavalo, kao da joj je kopnelo telo, i jedino je ostala prazna haljina i prazne oči, koje su me upijale u svoju modru prazninu. Umorno:

— Zašto ste me ovamo doveli? Prevarili ste me?

— Ne... Tiše! Gledajte tamo... vidite li — iza zida?

— Da. Senka.

— On je sve vreme za mnom... Ja ne mogu. Razumete li — ja ne smem. Odmah ću napisati dve reči — uzmite i idite sami. Ja znam: ostaće on ovde.

Ispod unife se ponovo pokrenulo nabreklo telo, malo se zaokruglio trbuh, na obrazima — jedva приметно svitanje, zora.

Gurnuo sam joj u hladne prste ceduljicu, čvrsto stegao ruku, poslednji put zahvatio očima iz njenih modrih očiju.

— Zbogom! Možda ćemo se još nekad...

Istrgla je ruku. Sagnuvši se pošla je lagano, dva koraka, brzo se osvrnula, i evo je opet pored mene. Usne se miču — očima, usnama, — sva ona — jednu te istu, meni jednu te istu nekakvu reč, i kakav neizdržljiv osmejak, kakav bol...

A onda savijeni ljudski iverčić na vratima, majušna senka iza zida — ne osvrćući se, brzo — sve brže...

Prišao sam stočiću Jy. Uzbuđeno, s negodovanjem šireći škrge, ona mi je rekla:

— Razumete — kao da su svi poludeli! Evo on nas uverava, kao da je on lično video kod Drevne Kuće nekakvog čoveka — go i sav pokriven dlakom...

Iz gomile sa nakostrešenim glavama glas:

— Tačno! I još jednom ponavljam: video sam tačno.

— Pa kako vam se to dopada, a? Kakvo buncanje!

I to „buncanje“ je kod nje tako ubeđeno, nesavrtljivo da sam se ja upitao: „Da nije doista buncanje sve ovo što se dešava sa mnom i oko mene u poslednje vreme?“

Međutim, pogledao sam na svoje kosmate ruke i — setio se: „U tebi je, sigurno, kap šumske krvi... Možda te ja zbog toga i...“

Ne: na sreću — nije buncanje. Ne: na nesreću — nije buncanje.

(Ovo je bez konspekta na brzu ruku poslednje)

Taj dan je — nastao.

Brže da vidim novine: možda će — tamo... Čitam novine očima (upravo ovako: moje su oči sada — kao pero, kao brojač koji držiš, osećaš u rukama — to je tuđe, to je instrument).

Tamo — krupno, preko cele prve stranice:

— *Neprijatelji sreće su budni. Držite se obema rukama za sreću! Sutra se obustavlja posao — svi brojevi da se jave na Operaciju. Ko se ne javi — podleže Mašini Dobrotvora“.*

Sutra! Zar je moguće — zar je moguće da će biti nekakvo sutra?

Po svakodnevnoj inerciji pružio sam ruku (instrument) prema polici za knjige — složio sam današnje Novine uz ostale, u zlatom ukrašeni povež. I uz put:

— „Zašto? Zar nije svejedno? Jer ovamo, u ovu sobu — ja više nikada, nikada...“

I novine iz ruku — na pod. A ja stojim i unaokolo razgledam, svu, svu, svu sobu, hitno uzimam sa sobom — grozničavo trpam u nevidljivi kofer sve što mi je žao da ovde ostavim. Sto. Knjige. Fotelja. Na fotelji je onda sedela Y — a ja dole, na podu... Postelja...

Onda minut, dva — besmisleno čekam nekakvo čudo, možda će — zazvoniti telefon, možda će ona reći da...

Ne. Nema čuda...

Odlazim — u nepoznato. Ovo su moji poslednji redovi. Zbogom — vi, nepoznati, vi, dragi, s kojima sam proživeo toliko stranica, kojima sam ja, razbolejši se od duše — pokazao sebe celog, do poslednjeg samlevenog šrafčića, do poslednjeg napuklog federa...

Odlazim.

Oslobođenici. Sunčana noć. Radio-valkira

O, da sam stvarno razbio sebe i sve druge u paramparčad, da sam se stvarno — zajedno sa njom — obreo negde iza Zida, među zverima što keze žute očnjake, da se stvarno više nikada nisam vratio ovamo. Hiljadu — milion puta bi bilo lakše. A sad — šta? Da odem i udavim ovu — — Ali zar bi to nešto pomoglo?

Ne, ne, ne! Uzmi sebe u ruke, D-503. Nasadi sebe na čvrstu logičku osovinu — makar na kratko, navali se iz sve snage na polugu — i kao drevni rob, okreći žrvnje silogizma — dok ne zapišeš, dok ne osmisliš sve što se desilo...

Kad sam stupio na *Integral* — svi su već bili na okupu, svi na mestima, sve je saće gigantske, staklene košnice bilo puno. Kroz staklo paluba — dole majušni mravlji ljudi — pored telegrafa, dinama, transformatora, visinomera, ventila, kazaljki, motora, pumpi, cevi. U brodskom salonu — nekakvi ljudi nad tablicama i instrumentima — koje je verovatno tu postavio Naučni Biro. A pored njih — Drugi Graditelj sa dvojicom svojih pomoćnika.

Kod sve trojice su glave kao kod kornjače uvučene u ramena, lica — siva, jesenja, bez zrakova.

— Šta je? — upitao sam ja.

— Tako... prilično jezivo... — sivo se, bez zrakova, osmehnuo jedan. — Možda ćemo morati da se spustimo neznano gde. I uopšte — ne zna se...

Bilo mi je nepodnošljivo da gledam na njih, na njih, koje ću ja, evo baš ovim rukama, kroz jedan sat zauvek izbaciti iz udobnih cifara Satne Tablice, zauvek otrgnuti od materinske grude Jedinstvene Države. Podsetili su me na tragične likove „Trojice Oslobođenika“ — čiju istoriju kod nas zna svaki učenik. Ta priča govori kako su tri broja, radi eksperimenta, bila na mesec dana oslobođena od rada: radi šta hoćeš, idi kuda hoćeš¹. Nesrećni su se majali pored onih mesta gde su navikli da rade i gladnim očima pogledali unutra; zaustavljali su se na trgovima — i po čitave sate pravili one iste pokrete koji su u određeno vreme dana postali već potreba njihovog organizma:

¹ To je bilo odavno, još u III veku posle Tablice.

testerisali su i strugali vazduh, nevidljivim čekićima kuckali, lupali nevidljive odlivke. I, najzad, desetog dana nisu više izdržali: uhvativši se za ruke ušli su u vodu i uz zvuke Marša tonuli sve dublje, dok voda nije prekratila njihove muke...

Ponavljam! Teško mi je bilo da gledam na njih, žurio sam se da odem.

— Samo da proverim u mašinskom — rekao sam, i onda — na put.

O nečem su me pitali — koju voltažu da uzmemo za početnu eksploziju, koliko je potrebno vodenog balasta za zadnju cisternu. U meni je bio nekakav gramofon: on je odgovarao na sva pitanja brzo i precizno, a ja, ne prestajući, — unutra, mislim o svome.

I odjednom u uzanom hodničiću — nešto mi je zapelo u to, unutra — i od tog trenutka, u suštini, nešto započe.

U uzanom hodničiću promicale su sive unife, siva lica, i među njima u jednom trenutku jedno: nisko natučena kosa, oči duboko ispod čela — onaj isti. Razumeo sam: oni su ovde, i ja ne mogu da odem od svega toga nikud, i izbrojani su mi minuti — nekoliko desetina minuta... Najsitnija, molekularna drhtavica po čitavom telu (ona više nije prestajala sve do samog kraja) — kao da je montiran ogroman motor a zgrada moga tela je suviše lagana, i svi zidovi, pregrade, kablovi, nosači, vatra sve drhti...

Još ne znam da li je ona ovde. Ali sad više nemam vremena — poslali su po mene da što pre budem gore u komandnoj kabini: vreme je za put... Kuda?

Siva, bez zrakova lica. Zategnute modre tetive dole, na vodi. Teški, čelični slojevi neba. I meni je teško kao gvožđe da podignem ruku, da uzmem slušalicu komandnog telefona.

— Uvis — 45°!

Potmula eksplozija — potres — besni belozeleni breg vode u krmu — paluba ispod nogu odlazi — mekana, gumena — i sve je dole, sav život, zauvek... Za trenutak padajući sve dublje u nekakav levak sve se unaokolo stezalo — reljefni modroledeni crtež grada, okrugli mehurići kupola, usamljeni olovni prst akumulatorskog tornja. Onda trenutna vatirana zavesa oblaka — mi kroz nju — i sunce, plavo nebo. Sekunde, minuti, milje — modrina brzo stvrdnjava, puni se tamnilom, kao kaplje hladnog srebrnog znoja pomaljaju se zvezde...

I evo jeziva, neizdrživo jasna, crna, zvezdana, sunčana noć. Kao da ste iznenada ogluveli; vi još uvek vidite da urlaju cevi, ali samo vidite: cevi su neme, tišina je. Tako je bilo nemo — sunce.

To je bilo prirodno, to je i trebalo očekivati. Izašli smo iz zemljine atmosfere. Ali kako je sve to nekako brzo, iznenada — svi su se unaokolo preplašili, utišali se. A meni — meni je izgledalo čak lakše pod tim fantastičnim, nemim suncem: kao da sam ja zgrčivši se poslednji put, već prekoračio neizbežni prag — i moje telo je negde tamo, dole, i ja jurim po novom svetu, gde sve i treba da bude drukčije, izokrenuto...

— Držite ovako — viknuo sam ja u mašinu — ili ne ja, nego onaj isti gramofon u meni — gramafon je mehaničkom, automatskom rukom gurnuo komandnu slušalicu Drugom Graditelju. A ja, sav prekriven najtananijom molekularnom drhtavicom koju jedino ja čujem — trčim dole, da potražim...

Vrata za brodski salon su ona ista: kroz jedan sat će teško zveknuti, zalupiće se... Pored vrata — nekakav meni nepoznati, niski, sa stotim, hiljaditim licem koje se gubi u gomili, a samo su mu ruke neobično duge, do kolena: kao da su greškom, na brzu ruku uzete od drugog čovečijeg kompleta.

Dugačka ruka se ispružila, pregradila:

— Kuda ćete vi?

Jasno mi je on ne zna da ja sve znam. Neka: možda tako treba. I ja odozgo, namerno oštro:

— Ja sam graditelj *Integrala*. I ja rukovodim eksperimentima. Jeste li razumeli?

Ruke nestadoše.

Brodski salon. Nad instrumentima, nad kartama — glave zaokružene čekinjom — glave žute, ćelave, zrele. Brzo sve u šaku — jednim pogledom — i natrag, hodnikom, niz stepenice, dole, u mašinsko. Tamo je vrelina i tutnjava od cevi ražarenih eksplozija; u očajnoj pijanoj igri od svetlucave ručke, u jedva primetnoj drhtavici koja ne prestaje ni na jedan trenutak, — strelice na brojčanicima...

I, najzad, — pored tahometra — on, nad beležnicom sa nisko naklobučenim čelom...

— Čujte... (tutnjava: treba vikati na samo uho).

— Je li ona ovde? Gde je?

U senci — ispod očiju — osmeh:

— Ona? Tamo je. U radiotelefonskom...

I ja — tamo. Tamo ih je troje. Svi su u prijemnim krilatim šlemovima. A ona — kao da je za glavu viša nego obično, krilata iskričava, živahna kao drevne valkire, i kao da su ogromne, modre iskre gore, na vrhu aparata — to je od nje, i od nje je ovde — lagani, opojni miris munje i ozona.

— Neko... ne, makar i vi... — rekao sam joj, teško

dišući (od trčanja). — Treba da prenesem dole, na zemlju, na heling... Hajdemo, izdiktiraću...

Pored sobe sa aparatima je kabina mala kao kutijica. Za stolom sam pored nje. Našao sam je, čvrsto sam stisnuo njenu ruku:

— Dakle? Šta će biti?

— Ne znam. Shvataš li kako je to divno: ne znajući — leteti — svejedno kuda... Brzo će 12 — i ne zna se: šta onda? I noć... gde ćemo nas dvoje biti noću? Možda na travi, na suvom lišću...

Od nje — modre iskre i miris na munju, i drhtavica u meni — sve češća.

— Zapišite — kažem ja glasno još uvek teško dišući (od trčanja). — Vreme 11.30. Brzina: 6800...

Ona — ispod krilatog šlema, ne odvajajući oči od hartije, tiho:

... Sinoć je došla k meni sa tvojom ceduljicom... Znam — ja sve znam: čuti. Ali dete je — tvoje? I ja sam je uputila — ona je već tamo, iza zida. Živeće...

Ja sam ponovo u komandnoj kabini. Ponovo — bezumna noć, sa crnim zvezdanim nebom i zaslepljujućim suncem; lagano od jedne minute do druge hramlje satna kazaljka na zidu; i sve je, kao u magli, odeveno u najtanju, jedva primetnu (samo meni) drhtavicu.

Nekako mi se učinilo: bolje je da se sve to ne dogodi ovde, nego negde dole, bliže zemlji.

— Stop, — viknuo sam u mašinu.

Još uvek napred — po inerciji — ali laganije, laganije. Sad se *Integral* zakačio za nekakvu dlačicu sekunde, za tren je ostao da visi nepokretan, onda je dlačica pukla — i *Integral* kao kamen, naniže — sve brže. Tako u ćutanju, minuti, desetine minuta — čuje se puls — kazaljka pred očima je sve bliže ka 12. I jasno mi je: to sam ja — kamen, i ja — zemlja, i ja sam — od nekog bačen kamen — i kamen neminovno mora da padne, da udari o zemlju, da bi se u paramparčad... A šta ako je... — dole je čvrsti, modri dim oblaka... a šta ako je...

Ali gramafon je u meni — mehanički, precizno, uzeo sam slušalicu, komandovao „prva brzina“ — kamen je prestao da pada. Umorno frkću samo četiri donje izrasline — dve krmne i dve čeone tek toliko da bi paralisale težu *Integrala*, i *Integral* je, lako podrhtavajući, čvrsto kao da je ukotvljen — zastao u vazduhu, na nekoliko kilometara od zemlje.

Švi su istrčali na palubu (sada je zvonce za ručak) i, nagnuvši se preko staklenog grudobrana, užurbano, bez predaha, gutali su nepoznati svet iza zida — tamo, dole. Boje ćilibarske, zelene, modre: jesenja šuma, livade,

jezero. Na kraju modrog tanjirića — nekakve žute, koštane razvaline, preti žuti, usahli prst — mora da je kula drevne crkve, koja je čudom ostala u životu.

— Gledajte! Gledajte! Eno tamo — udesno?

Tamo je zelenom pustinjom — kao mrka senka letela nekakva brza mrlja. U mojim rukama je dogled, mehanički sam ga prineo očima: do grudi u travi, sa uskovitlanim repovima, jurila je ergela mrkih konja, a na njihovim ledima — oni, tamnosmeđi, beli, crni...

Iza mene:

— Ja vam kažem: — video sam — lice.

— Idite molim vas! Pričajte vi to nekom drugom!

— Evo vam, evo dogled...

Međutim, već su nestali. Beskrajna zelena pustinja...

I u pustinji — puneći je čitavu, i čitavog mene i sve — prodorni drhtaj zvona: ručak, kroz minut će 12.

Rasturen na trenutne, nepovezane komadiće — svet. Na stepenicama — nečija zvonka zlatna pločica — i to mi je svejedno: eto sad je krenula pod mojom petom. Glas: „A ja vam kažem — lice!“ Tamni kvadrat: otvorena vrata salona. Stisnuti, beli oštro nasmejani zubi...

I u tom momentu, kada je beskrajno lagano, ne dišući od jednog otkucaja do drugog, počeo da izbija sat, i prednji redovi se već pokrenuli — kvadrat na vratima je odjednom precrtan dvema poznatim, neprirodno dugačkim rukama:

— Stojte!

U dlan su mi se zarili prsti — to je Y, to je ona pored mene:

— Ko je to? Ti ga poznaješ?

— A zar... a zar to nije...

On je — na ramenima. Nad stotinom lica — njegovo stoto, hiljadito i jedino među svim licima:

— U ime Čuvara... Vama — oni kojima govorim čuju me, svaki me od njih čuje — vama kažem: mi znamo. Mi još ne znamo vaše brojeve — ali mi sve znamo. *Integral* — neće biti vaš! Proba će biti izvršena do kraja, a vi — vi se sad ne smete pomaći, — vi ćete svojim rukama to da uradite. A onda... Uostalom, ja sam završio...

Ćutanje. Staklene ploče pod nogama su mekane, kao od vate, i ja imam mekane noge od vate. U isto vreme kod nje — savršeno beo osmeh, besne, modre iskre. Kroz zube — meni na uho:

— A, to ste vi? Vi ste — znači „izvršili dužnost“? Pa dobro...

Ruka se istrгла iz mojih ruku, valkirski gnevno krilati šlem — negde je daleko napred. Ja sam sleđeno, ćuteći, kao svi, pošao u brodski salon...

— „Pa nisam to ja — nisam to ja! Pa ja o ovome nisam ni s kim, nisam nikome osim onih belih, nemih stranica...“

U sebi sam joj — nečujno, očajno, glasno — ovo dovikivao. Ona je sedela preko puta mene — čak me se ni jednom nije dotakla očima. Pored nje je nečija zrela, žuta ćela. Ja čujem (to je —Y):

— „Plemenitost?“ Dragi profesore, pa čak prosta filološka analiza te reči — pokazuje da je to predrasuda, zaostatak drevnih, feudalnih epoha... A mi...

Osećao sam: bledim — i evo sad će svi to videti... Ali gramofon je u meni vršio 50 utvrđenih pokreta žvakanja za svaki zalogaj, zatvorio sam se u sebe, kao u staru neprovidnu kuću — zatrpao sam vrata kamenjem, zamračio prozore...

Posle toga — u mojim je rukama komandna slušalica, i let — u ledenoj, poslednjoj tugi — kroz oblake — u ledenu, zvezdanosunčanu noć. Minuti, sati. I, očigledno, u meni čitavo vreme grozničavo, punim gasom — logički motor koga ni sam ne čujem. Zato što je odjednom u nekakvoj tački modrog prostranstva: moj pisači sto, nad njim — obrazi sa škragama Jy, zaboravljeni list mojih beležaka. I meni je jasno: niko osim nje, — meni je sve jasno...

Ah, samo da mi je — samo da mi je da se dočepam radija... Krilati šlemovi, miris modrih munja... Sećam se — nešto sam joj glasno govorio, i sećam se — ona je gledajući kroz mene kao da sam od stakla — izdaleka:

— Zauzeta sam: imam vezu odozdo. Evo njoj izdiktirajte...

U majušnom boksu, porazmislivši trenutak, odlučno sam izdiktirao:

— Vreme — 14.40. Naniže! Zaustavite motore. Kraj je svemu.

Komandna kabina. Mašinsko srce *Integrala* je zaustavljeno, mi propadamo, a moje srce — ne stiže da pada, zaostaje, podiže se sve više ka grlu. Oblaci — a onda u daljini zelena mrlja — sve je zelenija, sve je jasnija — kao vihor juri prema nama — sad će kraj — —

Porcelanski belo, izobličeno lice Drugog Graditelja. Verovatno da me je on — udario iz sve snage; ja sam o nešto glavom lupio i već gubeći svest, padajući — kroz maglu čujem:

— Kormilari — pun gas!

Oštar skok uvis... Više se ničega ne sećam.

U obruču. Šargarepa. Ubistvo

Čitave noći nisam spavao. Čitavu noć — o jednom te istom...

Glava mi je posle jučerašnjeg dana čvrsto stegnuta zavojima. Kao da to nisu zavoji nego obruč; nemilosrdan obruč od staklenog čelika mi je zakovan za glavu i ja sam — u jednom te istom iskovanom krugu: ubiti Jy. Ubiti Jy, — a onda otići onoj i reći: „Da li sad veruješ?“ Odvratnije je od svega to što je ubiti nekako prljavo, starinski, razmrskati nečim glavu — od toga mi je čudan osećaj nečeg odvratnoslatkog u ustima, i ne mogu da progutam pljuvačku, čitavo vreme je ispljuvavam u maramicu, u ustima mi je suvo.

U ormanu mi je ležala teška klipna osovina koja je naprsila posle izlivanja (trebalo je da pogledam strukturu pre loma pod mikroskopom). Savio sam u trubu svoje beleške (neka pročita čitavog mene — do poslednjeg slova), gurnuo sam unutra komad osovine i pošao naniže. Stepenište je beskrajno, stepenice su nekako odvratno klizave, žitke, čitavo vreme moraš brisati usta maramicom...

Dole. Srce je zalupalo. Zaustavio sam se, izvadio osovinu — prema kontrolnom stolu —

Ali Jy tamo nije bilo: prazna, ledena tabla. Setio sam se: danas su svi radovi obustavljeni; svi moraju na operaciju i razumljivo je: ona nema radi čega da bude ovde, nema nikoga da zapisuje...

Na ulici sam. Vetar. Nebo je od čeličnih ploča koje jure. I isto onako kao što je to bilo juče u jednom trenutku: čitav svet je razbijen na odvojene, oštre, samostalne komade i svaki od njih, strmoglavo padajući, za sekundu se zaustavlja, visi preda mnom u vazduhu — i bez traga isparava.

Kao kad bi se crna, precizna slova na ovoj stranici — odjednom pokrenula, u strahu počela tamo-amo da skaču — i nema nijedne reči, samo besmislica: plaš — — skoč — — ka — — Na ulici je ista takva rasuta, bez reda gomila — napred, nazad, ukoso, popreko.

I više nikog nema. I na sekundu se, jureći strmoglavice, sve sledilo, — eno, na drugom spratu, u staklenom kavezu

koji visi u vazduhu — muškarac i žena — u poljupcu, stojeći — ona se čitavim telom skrhanu posuvratila unazad. To je — zauvek, poslednji put...

Na nekakvom uglu — šumi bodljikavi žbun glava. Nad glavama — izdvojeno, u vazduhu — zaustavi reči: „Dole Mašine! Dole Operacija“ i odvojeno (od mene) — ja mislim u sekundi: „Zar svako ima takav bol koji se može istrgnuti iznutra — ali samo zajedno sa srcem, i svako treba nešto da uradi pre nego — —“. I za sekundu ništa na celom svetu ne postoji osim (moje) životinjske ruke sa čelično teškim zamotuljkom...

Sad — dečak: sav je — unapred, pod donjom usnicom senka. Donja je usnica prevrnuta kao posuvratak zasukanog rukava — prevrnuto je čitavo lice — on jeca — i od nekog koliko ga noge nose — za njim bat...

Od dečaka: „Da, Jy treba da je sada u školi, treba brže.“ Potrčao sam ka najbližoj metro-stanici.

Na vratima neko u trku:

— Ne idu! Vozovi danas ne idu! Onamo —

Spustio sam se. Tamo je bilo — potpuno bunilo. Svetlost iz graviranih kristalnih sunaca. Čvrsto nabijen glavama — peron. Prazan, zaleđen voz.

I u tišini — glas. Ona se ne vidi, ali ja znam, znam taj elastični, gipki glas što šiba kao bič i tamo negde podignut prema slepoočnicama oštri trougao obrva... Viknuo sam:

— Ta pustite me! Pustite me tamo! Ja moram —

Ali nečija klješta su me — za ruku, za ramena, ekserima. I u tišini — glas:

— ... Ne: trčite gore! Tamo će vas — izlečiti, tamo će vas nakljukati masnom srećom, i vi ćete siti, i vi ćete siti, mirno spavati, organizovano, po taktu ćete hrkati, — zar ne čujete već tu veliku simfoniju hrkanja? Smešni ste: hoće da vas oslobode od izvijenih kao crvi, znakova pitanja, što kao crvi grizu i muče. A vi stojite ovde i mene slušate. Brže — gore — ka Velikoj Operaciji! Šta vas se tiče što ću ja ostati ovde sama? Šta vas se tiče — što ja neću da za mene žele drugi, što hoću nemoguće...

Drugi glas — lagan, težak:

— Aha! Nemoguće? To znači — trči za tvojim glupavim fantazijama a one tebi pred nosom da vrte rep? Ne: mi smo — za rep, i to da ga savijemo pod sebe, a onda...

— A onda ćete se naždrati, zahrkati — i potreban vam je pred nosom novi rep. Kažu da su drevni ljudi imali životinju: magarca. Da bi ga primorali da ide samo napred — uvek ispred njuške, privezali bi mu šargarepu uz rudu, tako da je on nije mogao dohvatiti. A ako bi je dohvatio, smotao bi je...

Odjednom su me klešta pustila, jurnuo sam u sredinu gde je ona govorila — i u tom trenutku sve je pokuljalo, steglo se, — pozadi uzvik: „Ovamo, ovamo idu!“ Svetlost je sevnula, ugasila se — neko je presekao kabl — i lavina, krici, krkljanje, glave, prsti...

Ne znam koliko smo se još kotrljali u podzemnim hodnicima. Najzad: stepenice — sumrak — sve je svetlije — i mi smo ponovo na ulici — lepezasto, na razne strane...

Sâm sam. Vetar, siv, nizak — sasvim nad glavom — sumrak. Na mokrom staklu trotoara — vrlo duboko — prevrnutе sijalice, zidovi, figure koje se kreću nogama uvis. I neverovatno težak zamotuljak u ruci — vuče me u dubinu, na dno.

Dole, za stočićem, opet nije bila Jy, i prazna je, tamna — njena soba.

Popeo sam se u svoju sobu, upalio svetlo. Čvrsto stegnute obručem, lupale su slepoočnice; hodao sam — prikovan za jedan isti krug: sto, na stolu beli zamotuljak, postelja, vrata, sto, beli zamotuljak... U sobi sleva su spuštene roletne. Desno: nad knjigom — čvrgava ćela, i čelo — ogromna žuta parabola. Bore na čelu — niz žutih nerazumljivih redaka. Ponekad se susrećemo očima — i tad osećam: ovi žuti redovi su o meni.

... Dogodilo se to tačno u 21. Došla je Jy — lično. Razgovetno mi se urezalo u pamćenje samo jedno: disao sam tako glasno da sam čuo kako dišem, i sve sam hteo da bude nekako tiše — a nisam mogao.

Ona je sela, popravila na kolenima unifu. Ružičastomrke škrge su podrhtavale.

— Ah, dragi — da li je istina da ste ranjeni? Čim sam saznala — odmah sam...

Osovina je preda mnom na stolu. Skočio sam dišući još glasnije. Ona je čula, zaustavila se na pola reči, takođe je zbog nečega ustala. Video sam već ono mesto na glavi, u ustima mi je odvratno slatko... maramica, ali maramice nema — pljunuo sam na pod.

Onaj, iza zida desno — sa žutim, pronicljivim borama — o meni. Potrebno je da on ne vidi, biće još odvratnije — ako bude gledao... Pritisnuo sam dugme — iako nisam imao pravo, zar to sad nije svejedno, — roletne su pale.

Ona je, očigledno, osetila, shvatila, jurnula na vrata. Ali sam je ja pretekao — i glasno dišući ni za sekundu nisam spuštao očiju sa onog mesta na glavi...

— Vi... vi ste poludeli! Ne smete... — uzmicala je natraške, sela, tačnije — pala je na krevet — gurnula, drhteći, ruke među kolena. Sav kao opruga, čitavo vreme

je čvrsto držeći očima privezanu, lagano sam pružio ruku ka stolu — kretala se samo jedna ruka — dohvatio sam osovinu.

— Preklinjem vas! Dan — samo jedan dan! Sutra — još koliko sutra — otići ću i sve ću uraditi...

O čemu to ona? Zamahnuo sam — —

Smatram: ubio sam je. Da, vi, nepoznati moji čitaoci, imate prava da me nazovete ubicom. Znam da bih spustio osovinu na njenu glavu da ona nije viknula:

— Za ime... za ime... Slažem se — ja ću... odmah.

Drhtavim rukama je zderala sa sebe unifu — raspljošteno žuto, smežurano telo se srušilo na krevet... I tek tad sam shvatio; ona je mislila da sam ja roletne — zbog toga da bih — da ja hoću...

To je bilo tako neočekivano, tako glupo da sam prasnuo u smeh. I u istom trenutku jako zategnuta opruga u meni je prsila, ruka mi je oslabila, osovina se stropoštala na pod. Tad sam iz sopstvenog iskustva video da je smeh — najstrašnije oružje: smehom se može ubiti sve — čak i ubistvo.

Sedeo sam za stolom i smejao sam se očajnim poslednjim smehom — i nisam video nikakvog izlaza iz ove besmislene situacije. Ne znam čime bi se ovo završilo da se razvijalo prirodnim putem — ali tad, odjednom nova, spoljašna komponenta: zazvonio je telefon.

Jurnuo sam, stegao slušalicu: možda je ona? I kroz slušalicu nečiji nepoznat glas:

— Odmah.

Mučno beskrajno zujanje. Izdaleka — teški koraci, sve bliži, sve zvonkiji, sve čeličniji — i evo...

— D-503? Alo... Na telefonu Dobrotvor. Hitno kod mene!

Cin — slušalica je spuštена — cin.

Jy je još uvek ležala u krevetu, oči zatvorene, škrge široko razmahnute osmehom. Zgrabio sam s poda njenu haljinu, bacio preko nje — kroz zube:

— Hajde! Brže — brže!

Ona se pridigla na laktove, grudi su se prosule u stranu, oči okrugle, sva je požutela kao vosak.

— Kako to?

— Tako, hajde — oblačite se!

Ona se sva zgrčila, čvrsto se uhvatila za haljinu, glas uveo.

— Okrenite se...

Okrenuo sam se, naslonio sam se čelom uz staklo. Na crnom, mokrom ogledalu drhtale su sijalice, figure, iskre. Ne: to sam — ja, to je — u meni... Zašto On mene? Zar Mu je već sve poznato o njoj, o meni, o svemu?

Jy je već odevena, kod vrata je. Dva koraka prema njoj — stegao sam joj tako ruke kao da ću baš iz njenih ruku kap po kap sada da iscedim ono što je potrebno:

— Čujte... Njeno ime — vi znate o kome govorim — vi ste je pominjali? Niste? Samo istinu — to mi je potrebno... meni je svejedno — samo istinu...

— Nisam.

— Niste? Ali zašto ste — kad ste već pošli tamo i saopštili...

Donja usnica je kod nje — odjednom izvrnuta, kao kod onog dečaka, — a iz obraza, po obrazima kapi...

— Zato što sam se... bojala sam se šta će biti ako nju... da bi vi zbog toga mogli... prestati da vol... O, ja ne mogu — ja ne bih mogla!

Shvatio sam: to je istina. Besmislena, smešna, ljudska istina! Otvorio sam vrata.

Prazne stranice. Hrišćanski bog. O mojoj majci

Tako je čudno — u glavi mi je, kao prazna, bela stranica: kako sam tamo išao, kako sam čekao (znam da sam čekao) ničega se ne sećam, ni jednog zvuka, ni jednog lica, ni jednog gesta. Kao da su bili presečeni svi kablovi između mene i sveta.

Prenuo sam se — stojeći već pred Njim, i bojim se da podignem oči: vidim samo Njegove ogromne, železne ruke — na kolenima. Te ruke su pritiskale Njega samog, savijale kolena. Lagano je micao prstima. Lice — negde u magli, gore, i samo zato što je njegov glas dopirao sa takve visine — nije grmeo kao grom, nije me zaglušivao, nego je ipak ličio na običan ljudski glas.

— Dakle — i vi takođe? Vi — Graditelj *Integrala* Vi — kome je bilo omogućeno da postane najveći konkvistador. Vi — čije je ime trebalo da započne novu, blistavu glavu istorije Jedinствене Države... Vi?

Krv mi je navrela u glavu, u obraze — opet bela stranica: samo u slepoočnicama — puls, i odozgo gromki glas, ali ni jedne jedine reči. Tek kad je ućutao, prenuo sam se i video: ruka se pokrenula, teška kao sinje olovo, — lagano je milela — u mene uperen prst.

— Dakle? Zašto ćutite? Tako je ili nije? Dželat?

— Tako je — pokorno sam odgovorio. I dalje sam jasno čuo svaku Njegovu reč.

— Pa šta onda? Vi mislite — bojim se ja te reči? A da li ste pokušali nekad da zderete sa nje ljušturu i da pogledate šta je tamo unutra? Sad ću vam pokazati. Sećate li se: modri brežuljak, krst, gomila. Jedni — gore, poprskani krvlju prikucavaju telo uz krst; drugi — dole, poprskani suzama — gledaju. Ne čini vam se da je uloga onih, gornjih — najteža, najvažnija? Ta da nije njih, zar bi bila režirana sva ta veličanstvena tragedija? Njih je izviždala neprosvećena gomila: ali ih za to autor tragedije — Bog — mora još obilnije nagraditi. A zar taj hrišćanski, najmilosrdniji Bog koji lagano spaljuje na paklenoj vatri sve nepokorne — zar on nije dželat? I zar ima manje onih koje su hrišćani na lomačama spalili nego samih spaljenih hrišćana? Pa ipak — shvatite to, pa ipak su tog Boga vekovima slavili kao Boga ljubavi. Apsurd?

Ne, naprotiv: krvlju ispisani patent za neiskorenjivu čovekovu razboritost. Čak i onda — divalj, kosmat — onda je on shvatao: istinska, algebarska ljubav prema čovečanstvu jeste bezuslovno nečovečna, i nesumnjivo obeležje istine jeste njena surovost. Kao što je nesumnjivo obeležje vatre da spaljuje. Pokažite mi vatru koja ne žeže? Dakle, — dokazujte, pobijajte!

Kako sam ja mogao da diskutujem! Kako sam mogao da sporim kada su to bile (ranije) moje misli — samo ih nikada nisam umeo zaodenuti u tako iskovan, blistav oklop. Čutao sam...

— Ako to znači da se sa mnom slažete — onda da govorimo kao odrasli kad deca odu na spavanje: sve do kraja. Ja pitam: za šta su se ljudi — od samih pelena — molili, o čemu su sanjali, zbog čega su se mučili? Da bi im neko jednom zauvek rekao šta je to sreća — i da bi ih onda prikovao za tu sreću lancem. Šta mi sad drugo radimo ako ne to? Drevni san o rajju... Setite se: u rajju više ne znaju za želje, ne znaju za sažaljenje, ne znaju za ljubav, tamo su — blaženi, sa operisanom fantazijom (samo su zbog toga i blaženi) — anđeli, rabi božiji... I u ovom trenutku, kad smo mi već dostigli taj san, kad smo ga dohvatili evo ovako (— Njegova ruka se stegla: da je u njoj bio kamen — iz kamena bi briznuo sok), kad je još samo ostalo da se odere plen i podeli na komade — baš u tom trenutku vi ste — vi ste...

Železna jeka se iznenada prekinula. Ja sam — crven kao gvozdeni odlivak na nakovnju pod udarcima malja. Malj se ćutke nadneo, i čekati — to je još... straš...

Odjednom:

— Koliko vam je godina?

— Trideset dve.

— A vi ste tačno — kao dva šesnaestogodišnjaka naivni! Čujte: zar vam stvarno nijednom nije palo na pamet da ste im vi — mi još ne znamo njihova imena, ali smo ubeđeni da ćemo od vas saznati — da ste im vi bili potrebni samo kao Graditelj *Integrala* — samo zato da bi preko vas...

— Nemojte, nemojte, i viknuo sam ja.

... Isto je to tako kao kad se zaklanjate rukama i vičete metku: vi još slušate vaše smešno „nemojte“, a metak vas je već probio, vi se već grčite na podu.

Da, da: Graditelj *Integrala*... Da, da... i u istom trenutku: besno sa drhtavim, crvenim škrigama kao cigla lice Jy — onog jutra kada su obe kod mene u sobi...

Sećam se sasvim jasno; nasmejao sam se — podigao oči. Preda mnom je sedeo ćelavi, sokratovski ćelav čovek, a na ćeli — sitne kapljice znoja.

Kako je sve jednostavno. Kako je sve veličanstveno banalno i do komičnosti jednostavno.

Smeh me je gušio, istrzao se u kolutovima. Zapušio sam usta šakom i jurnuo navrat-nanos napolje.

Stepenice, vetar, mokri, skakutavi komadići svetlosti, lica, i u trku: „Ne! Da je vidim! Samo još jednom da je vidim!“

Onda — ponovo prazna bela stranica. Sećam se samo: nogu. Ne ljudi, nego baš — nogu: neujednačeno tapkaju, odnekud odozgo na kaldrmu padaju stotine nogu, teška kiša nogu. I nekakva vesela nestašna pesma, i uzvik — verovatno meni: „Ej! Ej! Ovamo, k nama!“

Onda — pust trg do vrha nabijen jakim vetrom. U sredini — mutna, glomazna, stravična gromada: Dobrotvorova Mašina. I od nje — u meni nekakav, reklo bi se, neočekivani eho: snažno beli jastuk; na jastuku zabačena unazad sa poluzatvorenim očima glava; oštra, slatka linija zuba... I sve je ovo nekako apsurdno, užasno povezano sa Mašinom — ja znam i kako, ali još neću da vidim, da kažem naglas — neću, ne treba.

Zatvorio sam oči i seo na stepenice koje vode gore, prema Mašini. Mora da je padala kiša: lice mi je bilo mokro. Negde daleko, potmuli krici. Ali niko ne čuje, niko ne čuje kako ja vičem: spasite me od toga — spasite!

Kada bih imao majku — kao što su imali drevni ljudi: moju — baš moju majku. Pa ja da nisam za nju — Graditelj *Integrala*, i broj D-503, i molekul Jedinствене Države, nego prosto ljudsko parče — parče nje same — izgaženo, zgnječeno, izbačeno... I neka ja pribijam druge ili neka mene pribijaju drugi — možda je to jedno te isto — samo da ona čuje ono što niko ne čuje, da njene staračke, zarasle u bore usne —

Infuzorija. Smak sveta. Njena soba

Ujutro u trpezariji — sused s leve strane mi je uplašeno šapnuo:

— Pa jedite! Gledaju vas!

Ja sam se — iz sve snage — osmehnuo. I osetio sam to — kao nekakvu pukotinu na licu: osmehujem se — krajevi brazde se razilaze sve šire — i od toga osećam sve veći bol...

Dalje je bilo ovako: tek sam uspeo da podignem kockicu na viljušku, kad je odjednom zadrhtala viljuška u mojoj ruci i zveknula o tanjir — i zadrhtali su, zazvečali stolovi, zidovi, posuđe, vazduh, i spolja je nekakva ogromna, do neba, železna okrugla jeka — preko glave, preko kuća — i daleko zamire u jedva приметnim, sitnim, kao oni na vodi, krugovima.

Video sam da su se u trenu olinjala, i izbledela lica da su se zaustavljala u punom radu usta, da su se zamrzla u vazduhu viljuške.

Onda se sve pomešalo, sišlo sa vekovnih tračnica, svi su skočili sa mesta (ne otepvavši himnu) — kojekako, ne onako po taktu, dožvakavajući, nego daveći se, hvatali su jedni druge: „Šta je? Šta se desilo? Šta je?“ I — neurèdeni komadi nekada harmoničke velike Mašine — svi su pojurili naniže, prema liftovima — niz stepenište — stepenice — topot — odlomci reči — kao komadići iscepanog pisma koje je uskovitlao vetar...

Tako isto su kuljali i iz svih susednih kuća, i kroz trenutak je bulevar bio kao kap vode pod mikroskopom: infuzorije zatvorene u stakleno prozračnoj kapljici izgubljeno jure: ustranu, naviše, naniže.

— Aha, — nečiji likujuć glas — preda mnom potiljak i upren u nebo prst — vrlo se jasno sećam žutoružičastog nokta i u dnu nokta — beo, kao da se pomalja iza horizonta — polumesec. I to je kao kompas: stotine očiju, sledeći taj prst, okrenulo se nebu.

Tamo, spasavajući se od nekakve nevidljive potere, jurili su oblaci, pritiskivali, preskakali jedni preko drugih, — i obojeni kao oblaci, tamni aeroplani Čuvarā sa opuštenim crnim surlama cevi — i tamo još dalje, na zapadu, nešto slično —

U početku niko nije shvatio šta je to — nisam shvatio čak ni ja kome je (na nesreću) bilo otkriveno više nego svima drugima. To je bilo slično ogromnom roju crnih aeroplana: negde u neverovatnoj visini — jedva primetne brze tačke. Sve bliže; u visinama su promukle, grlene kapi — najzad, nad našim glavama su ptice. U ostrim, crnim, prodornim strmoglavim trouglovima punile su nebo; bura ih je dole obarala; one su se spuštale na kupole, na krovove, na stubove, na balkone.

— Aha-a — likujući potiljak se okrenuo — video sam onog, što gleda ispod očiju. Međutim, od predašnjeg u njemu je ostao sada samo nekakav naslov; on je sav nekako izmileo iz onog svog večitog natuštenog čela, i na njegovom licu — oko očiju, oko usta — kao pramenovi kose rasli su zraci; on se osmehivao.

— Shvatate li, — kroz zvižduk vetra, kroz krila, graktanje, — doviknuo mu je. Shvatate li: Zid — Zid su digli u vazduh! Shva-ta-te li?

Usput, negde na zadnjem planu, promiču figure — glave su izdužene — trče brže unutra, u kuće. Nasred kaldrme — brza, a ipak nekako spora (od težine) lavina operisanih koji koračaju onamo — na zapad.

... Kosmati pramenovi zrakova oko usnica, očiju. Uhvatio sam ga za ruku:

— Čujte: gde je ona — gde je Y? Tamo iza Zida — ili... Meni je potrebno, — čujete li? Odmah, ja ne mogu...

— Ovde je — viknuo je on pijano, veselo — snažni žuti zubi... Ovde je ona, u gradu, u akciji. Oho — mi smo u akciji!

Ko su to — mi? Ko sam to — ja?

Pored njega je bilo pedesetak takvih istih kao što je on koji su izmiledi iz svojih tamnih natmurenih čela, glasni, veseli, sa snažnim zubima. Gutajući otvorenim ustima buru, mašući na izgled mirnim i bezopasnim elektrokutorima (gde su ih samo nabavili?), — krenuli su isto onamo, na zapad, za operisanima, ali zaobilazno — paralelnim 48. bulevarom...

Saplitao sam se o jake savijene palamare od vetra i trčao ka njoj. Zašto? Ne znam. Spoticao sam se, puste ulice, tuđ divlji grad, neprekidna likujuća ptičija graja, smak sveta. Kroz staklo zidova — u nekoliko kuća sam video (urezalo mi se u pamćenje): ženski i muški brojevi su se bestidno sparivali — ne spustivši čak ni roletne, bez ikakvih bonova, usred bela dana...

Evo kuće — njene kuće. Širom otvorena, bespomoćna vrata. Dole, za kontrolnim stolom — prazno. Lift je zastao usred šahta. Gubeći dah, potrčao sam gore po

beskrajnim stepenicama. Hodnik. Brzo — kao paoci u točku — brojevi na vratima: 320, 326, 330... Y-330, da!

I kroz staklena vrata; sve je u sobi rasuto, zbrkano, zgužvano. U žurbi preturena stolica — ničice, sa sve četiri noge uvis — kao lipsala životinja. Postelja je nekačto besmisleno, ukoso odmaknuta od zida. Na podu — osuti, izgaženi listići ružičastih bonova.

Sagao sam se, podigao jedan, drugi, treći: na svima je bilo D-503 — na svima sam bio ja, kapi mene, rastopljenog, izlivenog preko ivice. I to je sve što je ostalo...

Zbog nečega nije moglo više biti da oni ovde ovako ostanu na podu, i da se po njima gazi. Zahvatio sam još pregršt, stavio na sto, izravnao oprezno, pogledao — i... nasmejao se.

Ranije to nisam znao — sad znam, i vi to znate; smeh može biti raznih boja. To je samo daleki eho eksplozije u vama: možda su to praznične, crvene, modre, zlatne rakete, možda su — poleteli uvis komadići čovečijeg tela...

Na bonovima se pojavilo meni potpuno nepoznato ime. Brojeve nisam zapamtio — samo slovo: F. Zbacio sam sve bonove sa stola na pod, izgazio ih — izgazio sam sebe potpeticom — evo ovako, ovako — i izišao...

Sedeo sam u hodniku na prozoru naspram — sve nešto čekajući, tupo, dugo. Sleva su zašljapkali koraci. Starac: lice — kao mehur probušen, prazan, sa omlitavelim borama — a iz probušenog mesta još uvek curi nešto prozirno, lagano se sliva naniže. Polagano, nejasno sam shvatio: suze. I tek kad je starac već bio daleko — iznenada sam se setio i viknuo ga:

— Čujte — čujte, da ne znate: broj Y-330...

Starac se okrenuo, očajno odmahnuo rukom i oterao dalje...

U suton sam se vratio kući. Na zapadu se nebo svake sekunde grčilo — bledoplavičastim trzajima — i otuda — potmulo, prigušen tutanj. Krovovi su bili načičkani crnim utuljenim ugarcima: ptice.

Legao sam na krevet — i odmah me je kao zver pritiskao, pridavio san...

(Ne znam kakav je. Možda
je čitav konspekt jedno:
bačena cigareta)

Prenuo sam se — jaka svetlost od koje te bole oči. Zažmurio sam. U glavi — nekakav pokretljivi modri dim, sve je u magli. I kroz maglu:

„Ali ja nisam palio svetlo — kako je...“

Skočio sam — za stolom, poduprevši rukom podbradak, sa osmehom, gledala je na mene Y...

Za tim istim stolom ja sada pišem. Već je prošlo tih deset-petnaest minuta, nemilosrdno uvijenih u najzategnutiju oprugu. A meni se čini da su se tek sada za njom zatvorila vrata, i da je još moguće dostići je, uhvatiti za ruke — i možda će se ona zasmijati i reći...

Y je sedela za stolom. Nagruo sam prema njoj.

— Ti si, ti si! Ja sam bio — video sam tvoju sobu — mislio sam, ti si — —

Ali na pola puta sam naleteo na oštra, nepokretna koplja trepavica, zaustavio se. Setio sam se: tako me je isto pogledala onda na *Integralu*. I sada treba odmah sve, u jednoj sekundi moći kazati — tako da bi poverovala — inače nikad više...

— Slušaj Y — ja moram — ja moram da ti sve... Ne, ne, ja ću odmah — samo da otpijem malo vode...

U ustima je suvo, kao da je sve obloženo upijaćom hartijom. Sipao sam vodu — i ne mogu: stavio sam čašu na sto i čvrsto dograbio bokal obema rukama.

Sad sam spazio: modri dim je od cigareta. — Ona je prinela ustima, povukla, žudno progutala dim — onako isto kao ja vodu, i rekla:

— Ne treba. Ćuti. Svejedno je vidiš li ja sam ipak došla. Tamo dole me čekaju. I ti hoćeš da ovi naši poslednji trenuci...

Bacila je cigaretu na pod, sva se previla preko naslona fotelje unazad (tamo na zidu je dugme i teško ga je dohvatila) — i zapamtio sam kako se zaljuljala fotelja i podigle se od poda njene dve nožice. Onda su pale roletne.

Prišla je, obgrlila me čvrsto. Njena kolena kroz haljinu — lagani, nežni, topli otrov koji sve obavija...

I odjednom... Dešava se: već sav utoneš u slatki i topli san — odjednom te nešto probode, streseš se, i opet su oči

široko otvorene... Tako je i sad: na podu u njenoj sobi izgaženi ružičasti bonovi, a na jednom: slovo F i nekakve brojke... U meni su se one splele u jedno klupče, i ja čak ni sad ne mogu da kažem kakvo je to bilo osećanje, tek stisnuo sam je tako da je od bola vrisnula...

Još jedan minut — od tih deset ili petnaest, na snežnobelom jastuku — zabačena glava unazad sa poluzatvorenim očima, oštra, slatka linija zuba... I to me čitavo vreme neprestano, besmisleno, mučno podseća na nešto na šta ne treba da me podseća, na šta sad ne bi trebalo... I ja je sve nežnije, sve surovije stežem — sve su jasnije modrice od mojih prstiju...

Ona je rekla (ne otvarajući oči — to sam primetio):

— Kažu da si juče bio kod Dobrotvora? Je li to istina?

— Da, istina je.

I tad su se oči širom otvorile — i ja sam sa uživanjem gledao kako je brzo bledele, topilo se, iščezavalo njeno lice: samo oči.

Ispricao sam joj sve. I samo — ne znam zašto... ne, nije tačno, znam — samo sam jedno prećutao — ono što je On na kraju govorio da sam im ja bio potreban samo...

Postepeno kao fotografija prilikom izazivanja, izašlo je i njeno lice: obrazi, bela linija zuba, usne. Ustala je, prišla krilu ormana sa ogledalom.

Opet suvo u ustima. Sipao sam sebi vode ali mi je bilo odvratno da je pijem — stavio sam čašu na sto i upitao:

— Ti si zato i dolazila — jer ti je bilo potrebno da saznaš?

Iz ogledala na meni — oštri, podsmešljivi trougao obrva, podignutih uvis, prema slepoočnicama. Ona se okrenula da mi nešto kaže, ali ništa nije rekla.

Nije potrebno. Ja znam.

Da se oprostim sa njom? Pokrenuo sam svoje — tuđe — noge, zakačio stolicu, — stolica je pala ničice, mrtva kao ona tamo — kod nje u sobi. Usne su joj bile hladne, nekad je isto tako bio hladan pod evo ovde, u mojoj sobi pored kreveta.

A kad je otišla — seo sam na pod, nagao se nad cigaretu koju je bacila —

Ja ne mogu više da pišem — neću više!

Kraj

Sve je to bilo kao poslednje zrno soli bačeno u zasićeni rastvor: brzo, bockajući se iglicama, razmiledi su se kristali, očvrslili, smrzli se. I bilo mi je jasno: sve je rešeno — sutra ujutru ću *uraditi to*. To je bilo isto što i ubiti sebe — ali, možda ću tek tada i vaskrsnuti. Jer samo ubijeno može i da vaskrsne.

Na zapadu se svakog trenutka u modrim grčevima trzalo nebo. Glava mi je gorela i lupala. Tako sam presedeo čitavu noć i zaspao tek oko sedam ujutru, kad se tmina već povukla, pozelenela, i kad su počeli da se naziru krovovi zasejani pticama...

Probudio sam se: već je deset (zvona danas, očigledno, nije bilo). Na stolu je — još od juče — stajala čaša s vodom. Žedno sam ispio vodu i odjurio: ja sam morao sve to što pre, što je moguće pre.

Nebo — pusto, plavo, do dna izjedeno burom. Bodljikavi uglovi senki; sve je izrezano od modrog jesenjeg vazduha — tanano je — strah te je dotaći se: sad će krcnuti, razleteti se kao staklena prašina. Tako je i u meni: ne sme se pomisliti, ne treba misliti, inače —

I ja nisam mislio, čak, možda, nisam ni video kao što treba, nego sam samo registrovao. Eto na kaldrmi — odnekud grane, lišće je po njima zeleno, kao ćilibar, kao malina. U visinama ukrštajući se, jure ptice i aera. Evo — glavā, otvorenih usta, ruke mašu granama. Mora biti da sve ovo više, grakće, zuji...

Onda — puste ulice kao čumom očišćene. Sećam se: sapleo sam se o nešto nepodnošljivo meko, podatno, a ipak nepokretno. Nagnuo sam se: leš. Ležao je na leđima raširivši savijene noge, kao žena. Lice...

Poznao sam debele, crnačke usne, — kao da i sad prskaju smehom. Čvrsto zatvorivši oči, smejao mi se u lice. Sekunda — prekoračio sam preko njega i potrčao — zato što više nisam mogao, ja sam morao da učinim to što pre, inače — osećao sam — slomiću se, saviću se, kao preopterećena šina...

Na sreću — to je bilo već na dvadeset koračaji, evo i table — zlatnim slovima „Biro Čuvara“. Na pragu sam se zaustavio, udahnuo vazduha koliko sam mogao — i ušao.

Unutra, u hodniku — u beskrajnom lancu, u potiljak, stajali su brojevi sa listićima, sa debelim sveskama u rukama. Lagano su se pokretali po korak, po dva — i opet zaustavljali.

Ja sam se ustumarao pored lanca, bučalo mi je u glavi, hvatao sam ih za rukave, molio ih — kao što se bolesnik moli da mu se što pre da nešto što bi trenutnim najoštrijim bolom odjednom preseklo sve.

Nekakva žena, čvrsto utegnuta pojasom preko unife, sa jasno isturene dve zadnje polulopte neprekidno vrti, cima u krug, kao da su joj tamo oči. Obrecnula se na mene:

— Boli ga stomak! Odvedite ga u klozet — tamo, druga vrata desno...

I na mene — smeh: i od tog smeha nešto prema grlu, i ja ću ovog trenutka vrisnuti ili... ili...

Odjednom me je neko otpozadi dohvatio za lakat. Okrenuo sam se: prozračne, krilate uši. Ali one nisu bile ružičaste kao obično, nego svetlocrvene: jabučica se na grlu pokretala — svakog časa može prekinuti tananu navlaku.

— Zašto ste vi ovde? upitao je on, brzo se ušrafljujući u mene.

Grčevito sam se uhvatio za njega:

— Brže — k vama u kabinet... Ja moram sve — odmah! To je dobro što ću baš vama... To je možda užasno što ću baš vama, ali to je dobro, to je dobro...

On je nju takođe znao, i zbog toga mi je bilo još teže, ali možda će on isto tako uzdrhtati kad čuje, i mi ćemo ubijati onda udvoje, ja neću biti sama u ovom poslednjem mom trenutku...

Zalupila su se vrata. Sećam se: dole se ispod vrata zakačila nekakva hartijica i zagrebala po podu kad su se vrata zatvarala, a onda, kao da je zvono prekrilo nekakvu naročitu, bezvazдушnu tišinu. Da je on rekao makar jednu reč — bilo kakvu — najbeznačajniju reč — sve bi grunuo odjednom. Međutim, on je ćutao.

I napregnuvši se sav toliko da mi je zazvonilo u ušima — rekao sam (ne gledajući):

— Čini mi se da sam je uvek mrzeo, od samog početka. Borio sam se. Uostalom — nemojte, nemojte da mi verujete: mogao sam, ali nisam hteo da se spasem, hteo sam da poginem, to mi je bilo milije od svega... to jest ne da poginem, nego da ona... Pa čak i u ovom trenutku — u ovom trenutku kad već sve znam... Zna li, zna li da me je zvao Dobrotvor?

— Da, znam.

— Ali ono što mi je On rekao... Shvatite — to je isto tako kao kad bi sad izvukli ispod vas pod — i vi sa svim

što je evo ovde na stolu — sa hartijama, mastilom... mastilo se prosipa i sve je umrljano...

— Dalje, dalje! I požurite. Tamo i drugi čekaju.

I onda sam ja — zagrcavajući se, zbunjujući se — sve što je bilo, sve što je ovde zapisano i o sebi pravom i o sebi kosmatom, i o onome što je ona rekla onda o mojim rukama — da, baš je od toga sve i počelo — i kako tad nisam hteo da izvršim svoju obavezu, i kako sam sebe zavaravao, i kako je ona nabavila falsifikovano uverenje, i kako sam ja rđao iz dana u dan, i hodnici dole, i kako je tamo — iza Zida...

Sve ovo — u neposrednim grumenima, komadima — zagrcavao sam se, nedostajalo mi je reči. Krive, dvostruko izvijene usne podsmešljivo su mi dodavale potrebne reči — ja sam zahvalno klimao: da, da... I gle (šta je to?) — on već govori umesto mene, a ja samo slušam: „Da, a posle... Tako je baš i bilo, da, da!“

Osećam: kao od etara — počinje da biva hladno evo ovuda, oko vrata, i s teškoćom pitam:

— Pa kako to — pa to vi niotkud niste mogli...

Njegov je osmeh — ćutke — sve iskrivljeniji... I onda:

— A znate — vi ste hteli nešto od mene da zatajite, eto, nabrojali ste sve one koje ste primetili tamo iza Zida, a jednog ste zaboravili. Kažete — ne? A zar se ne sećate da ste tamo, letimice, na tren — videli tamo... mene? Da, da: mene.

Pauza.

I odjednom — meni je kao munja, sinulo u glavi, bestidno jasno: on — on je takođe njihov... I čitav ja, sve moje muke, sve ono što sam, malaksavajući, poslednjom snagom doneo ovde, kao podvig — sve je to samo smešno, kao drevna anegdota o Avramu i Isaku. Avram je — sav u hladnom znoju — već zamahnuo nožem na svoga sina — na sebe — kad odjednom odozgo glas: „Ne treba! Šalio sam se...“

Ne odvajajući očiju od osmeha, koji se sve više krivio, odupro sam se rukama o ivicu stola, lagano, lagano sam sa foteljom odjezdio. Onda odjednom — čitavog sebe — obuhvatio oberučke — i pored uzvika, stepenica, usta — koliko me noge nose.

Ne sećam se kako sam se obreo dole, u jednom javnom klozetu na metro-stanici. Onamo, gore, sve je propadalo rušila se u celoj istoriji najveća i najrazumnija civilizacija, a ovde po nečijoj ironiji — sve je ostajalo kao i pre, divno. I pomislite samo: sve je to — osuđeno; sve će to zarasti u travu; o svemu će tome biti samo — „mitovi“...

Glasno sam zaječao. I u istom trenutku sam osetio — neko me nežno gladi po ramenu.

To je bio moj sused, koji je imao sedište levo od mene. Čelo — ogromna čelava parabola, na čelu žuti nerazgovetni redovi bora. I ti redovi su o meni.

— Ja vas razumem, potpuno vas razumem — rekao je on. — Ali se ipak umirite: nemojte. Sve će se to vratiti, neminovno će se vratiti. Važno je samo da svi znaju za moje otkriće. Govorim o tome vama prvom: ja sam izračunao da beskrajnosti nema!

Zaprepašćeno sam ga pogledao.

— Da, da, kažem vam: beskrajnosti nema. Ako je svet beskrajan — onda srednja gustina materije u njemu mora biti ravna nuli. A pošto ona nije nula, mi to znamo, onda je, dakle, vasiona — konačna, ona ima sferičnu formu i kvadrat vasionkog radijusa, $y^2 =$ srednjoj gustini pomnoženoj sa... Eto, meni samo i treba da izračunam brojni koeficijent i onda... Shvatate li: sve je konačno, sve je jednostavno, sve je izračunljivo; a onda ćemo mi pobediti filozofski, — shvatate li? A vi mi, poštovani, smetate da završim izračunavanje, vi vičete...

Ne znam čime sam više bio potresen: njegovim otkrićem ili njegovom čvrstinom u tom apokaliptičkom trenutku: u njegovim je rukama bila (video sam to tek sad) beležnica i logaritamske tablice. I shvatio sam: čak i ako sve propadne moja je dužnost (prema vama moji nepoznati, voljeni) — da ostavim svoje beleške u dovršenom obliku.

Zatražio sam od njega hartije — i ovde sam zabeležio ove poslednje redove...

Hteo sam već da stavim tačku — onako kako su drevni ljudi stavljali krst nad jamama u koje su trpali mrtvace, ali mi je odjednom olovka zadrhtala i ispala iz prstiju...

— Slušajte — vukao sam suseda. — Ma slušajte, kad vam kažem! Vi morate — vi mi morate odgovoriti: a tamo gde se završava vaša konačna vasiona? Šta je tamo dalje?

On nije uspeo da odgovori: odozgo — niz stepenice — tutanj — —

Činjenice. Zvono. Ja sam ubeđen

Dan je. Vedro je. Barometar 760.

Zar sam ja, D-503, napisao ovih dvesta dvadeset stranica? Zar sam ja nekada osećao — ili sam uobražavao da osećam ovo?

Rukopis je moj. I nadalje — isti taj rukopis, ali na sreću — samo rukopis. Nikakvog buncanja, nikakvih besmislenih metafora, nikakvih osećanja: samo činjenice. Zato što sam zdrav, zato što sam potpuno, apsolutno zdrav. Osmehujem se — ne mogu da se ne osmehujem, iz glave su mi izvadili nekakav trn, u glavi mi je lagano, prazno. Tačnije: nije prazno, nego nema ničeg stranog što bi smetalo osmehivanju (osmeh je normalno stanje normalnog čoveka).

Takve su vam činjenice. Te iste večeri su mog suseda, koji je otkrio konačnost vasiona, i mene, i sve one koji su bili sa nama — pohvatali, jer nismo imali uverenje o Operaciji — i odvezli nas u najbližu slušaonicu (broj slušaonice mi je odnekud poznat: 112). Ovde su nas privezali za stolove i podvrgli Velikoj Operaciji.

Sutradan sam se ja, D-503, javio Dobrotvoru i ispričao mu sve što mi je bilo poznato o neprijateljima sreće. Zašto li mi je ranije to moglo izgledati teško? Ne razumem. Jedino objašnjenje: moja pređašnja bolest (duša).

Uveče tog istog dana — za istim stolom sa Njim, sa Dobrotvorom — sedeo sam (po prvi put) u čuvenoj Gasnoj sobi. Dovedi su onu ženu. U mom prisustvu je trebalo da dâ svoj iskaz. Ta je žena uporno ćutala i osmehivala se. Primetio sam da ima oštre i vrlo bele zube i da je to lepo.

Onda su je uveli pod zvono. Lice joj je postalo veoma belo, a kako ona ima tamne i velike oči — bilo je to vrlo lepo. Kad su ispod zvona počeli da izvlače vazduh — ona je zabacila glavu, zatvorila oči; stisnute usne — to me je na nešto podsećalo. Gledala me je, grčevito se držeći za naslone fotelje — gledala je dok joj se oči nisu sasvim zatvorile. Onda su je izvukli, pomoću elektroda brzo povratili i ponovo stavili pod Zvono. To se ponavljalo tri puta — a ona ipak nije rekla ni reči. Drugi, koji su privedeni zajedno sa tom ženom, bili su časniji: mnogi od

njih su počeli da govore još od prvog puta. Sutra će se svi oni popeti uz stepenice Dobrotvorove Mašine.

Ne treba odugovlačiti jer je u zapadnim kvartovima još uvek — kaos, jauk, leševi, zveri, i na žalost, znatna količina brojeva je izneverila razum.

Međutim, na 40. bulevaru je uspela montaža privremenog zida od visokovoltnih talasa. I ja se nadam da ćemo pobediti. Još više: ubeđen sam — mi ćemo pobediti. Jer razum mora da pobjedi.

The first part of the report is devoted to a general survey of the situation in the country. It is found that the country is in a state of general depression, and that the people are suffering from want and distress. The cause of this is attributed to the failure of the Government to provide for the needs of the people, and to the mismanagement of the public affairs.

The second part of the report is devoted to a detailed account of the operations of the Government during the year. It is found that the Government has not been able to carry out its programme, and that the public affairs have been in a state of confusion.

The third part of the report is devoted to a discussion of the causes of the present state of affairs. It is found that the main cause is the failure of the Government to provide for the needs of the people, and to the mismanagement of the public affairs. It is also found that the people are suffering from want and distress, and that the country is in a state of general depression.

The fourth part of the report is devoted to a discussion of the measures which should be taken to remedy the present state of affairs. It is found that the Government should provide for the needs of the people, and should manage the public affairs in a more efficient manner. It is also found that the people should be encouraged to work hard and to save money.

The fifth part of the report is devoted to a discussion of the progress which has been made during the year. It is found that the Government has not been able to carry out its programme, and that the public affairs have been in a state of confusion.

The sixth part of the report is devoted to a discussion of the prospects for the future. It is found that the country is in a state of general depression, and that the people are suffering from want and distress. It is also found that the Government has not been able to provide for the needs of the people, and to manage the public affairs in a more efficient manner.

The seventh part of the report is devoted to a discussion of the conclusions which have been reached. It is found that the main cause of the present state of affairs is the failure of the Government to provide for the needs of the people, and to the mismanagement of the public affairs. It is also found that the people are suffering from want and distress, and that the country is in a state of general depression.

U najboljem
smislu te reči,

roman Jevgenija Zamjatina

Mi od istorijskog je značaja:

sledeći osnovne pravce spekulativnog

razmišljanja svojih neposrednih prethodnika

(H. Dž. Vels: *Vremeplov*, Edvard Belami: *Pogled unazad*, Džek London: *Gvozdena peta*), Zamjatin

je ostvario prvu celovitu anti-utopiju u modernoj

književnosti — trasirajući tako, sa svoje strane,

put kojim će kasnije ići Oldos Haksli (*Vrli novi svet*),

Tea fon Harbu (*Metropolis*) i Džordž

Orvel (1984). Zamjatinova knjiga, koja

opisuje hipotetično društvo budućnosti,

u kojem je birokratski totalitarizam

potpuno obezvredio individualne

ljudske sudbine, klasično

je delo savremene

naučne fantastike.